

Akadémiai tagajánlások — 1993

Az 1993. évi májusi közgyűlésen ismét új rendes és levelező tagokat választ a Magyar Tudományos Akadémia. Összesen 152 új levelező tag megválasztására érkezett javaslat, rendes tagságra 26 levelező tagot ajánlottak. Az alábbiakban a rendes és a levelező tagságra ajánlottak legfontosabb adatait, tudományos munkásságuk területét és néhány jellemző, kiemelkedő eredményét ismertetjük a tudományos osztályok által rendelkezésünkre bocsátott szövegek alapján. (Az ajánlók nevét néhány osztály ábécébe sorolta, mások az aláírás sorrendjében adták meg.) Az állásfoglalás természetesen a tagajánlások teljes szövege és az ehhez mellékelt publikációs jegyzék alapján történik.

Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya

RENDES TAGSÁGRA

Ritoók Zsigmond

1929-ben született Budapesten. Szűkebb szakterülete az ókortudomány. Székfoglaló előadásának címe: *Vágy, költészet, megismerés. A görög esztétikai gondolkodás egy vonulata*. 1992-ben Szent-Györgyi Albert-díjjal tüntették ki. Egyetemi tanár az ELTE Bölcsészettudományi Karának latin tanszékén.

A levelező taggá választás óta (1990) eltelt időben kutatásainak előterében elsősorban a görög esztétikai gondolkodás fejlődése állt. Újszerűen — a terminológiából kiindulva — elemezte az eposzban fellelhető nézeteket költészetről és művészetről, majd ezek módosulásait vette szemügyre a későbbi görög gondolkodásban, másfelől a szóbeliség és írásbeliség átmenetének egyes kérdéseit tanulmányozta, s ennek hatását az esztétikai eszmékre Alkidamasnak (Gorgias tanítványának és Isokratés ellenfelének) ebből a szempontból nem sok figyelemben részesített beszéde alapján. Az 1990/91. tanév első felében a grazi egyetem vendégtanára volt (A görög esztétikai gondolkodás története Arisztotelésszel bezárólag címmel tartott kollégiumot). Ez időben született legjelentősebb tudományos eredményei: *The Views of Early Greek Epic on Poetry and Art*. *Mnemosyne* 42, 1989. 331—48.; *Alkidamas über die Sophisten*. *Philologus* 135, 1991, 157—63.; *Vágy, költészet, megismerés*. *Holmi* 4, 1992, 656—67.

Tudományos közéletben betöltött szerepe: a Nyelv- és Irodalomtudományok Osztályának elnökhelyettese, a Felsőoktatási Tudományos Tanács tagja; az OTKA Társadalomtudományi Kollégiumának tagja, az ELTE Egyetemi Tanácsának a Bölcsészettudományi Kar részéről választott tagja; az ELTE

Tudományos Diákköri Tanácsának elnöke; az Ókortudományi Társaság elnöke; a TMB Vallástudományi Szakbizottságának tagja; az MTA Klasszika-filológiai Bizottságának tagja; az Acta Antiqua szerk.biz. tagja. Itthoni tudományos munkásságának eredményeit számos alkalommal ismertette külföldi kongresszusokon, mint a magyar tudományosság nemzetközileg elismert és kedvelt személyisége.

Ajánlók: Borzsák István, Harmatta János, Németh G. Béla

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Egri Péterné Abaffy Erzsébet

1928-ban született Budapesten. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem nyelvtörténeti és nyelvjárástani tanszékének egyetemi tanára. Doktori értekezését 1985-ben védte meg. A magyar történeti nyelvészet egyik legkitűnőbb és legszorgosabb művelője, a klasszikus és a modern nyelvészeti elvek és módszerek sikeres ötvözője. Munkásságát kiváló módszerbeli felkészültség, széles körű tárgyi tudás, éles problémalátás és megoldási találékonyság jellemzi. Kiemelkedő érdemei vannak mint szerkesztőnek és írónak *A magyar nyelv történeti nyelvtana* elkészítésében (I/1. kötet, Bp., 1991. 781 lap, 104—259; és I/2 kötet, Bp., 1992. 928 lap, 120—238), továbbá a magyar nyelvemlékek kritikai kiadásában és nyelvi elemzésében (pl. *A magyar nyelvtörténet forrásai* 1.sz. Bp., 1986.; 2. sz. Bp., 1991.). További nyolc, egyenként öt ívnél nagyobb terjedelmű könyve és tanulmánya tesz még tanúságot a magyar nemzeti nyelvi műveltség múltjának feltárásában kifejtett eredményes munkálkodásáról. Munkásságának elismerését igen számos elismerő bírálat, hivatkozás jelzi a szakma kiemelkedő képviselői részéről is.

Ajánlók: Benkő Loránd, Herman József, Kálmán Béla

Bécsy Tamás

1928-ban, Budapesten született. Szűkebb szakterülete a drámatörténet, drámaelmélet. Az elmúlt tíz évben 11 könyve és száznál több tudományos cikke jelent meg.

Tudományos pályája kezdetén munkált ki egy eredeti, poszt-hegeli drámaelméletet, amelyet tizenegy könyvében és száznál több cikkében ritka következetességgel bontakoztatott tovább, és alkalmazott az európai és magyar drámákra.

Az irodalomtudomány doktora fokozatot 1978-ban *A dráma lételméletéről* című munkájával nyerte el, amelyet cseh nyelvre is lefordítottak és kiadtak. Azóta megjelent könyveiben (pl. *Mi a dráma?* 1988; *A cselekvés lehetősége* 1988; *Rítus és dráma* 1992.) az európai drámatörténet bizonyos szakaszait vizsgálja drámaelméletének kategóriáival. Az ontológiai megközelítést a színházi műalkotásra is kiterjesztette; elkészült *A színház ontológiájáról* c. könyve is. Bécsy a drámával nemcsak az elmélet, és nem is csak a történeti megközelítés síkján foglalkozik, hanem a színházi gyakorlat tekintetében is. Elméleti és gyakorlati tájékozottságát értékesíti egyetemi oktatói munkájában is.

Szenvedélyes és eredményes oktató. Egyetemi előadásaiban, szemináriumokban a tudományos gondolkodás, felfedezés élményében részesíti hallgatóit. Gyakorlatilag a magyar oktatás minden formájában működött. Számos magyar és nemzetközi szakmai egyesület tagja. Számos alkalommal folytatott kutatómunkát és tartott drámaelméleti és drámatörténeti előadásokat Dánia, Anglia és Németország egyetemén, valamint kongresszusokon Párizsban, Bécsben, Varsóban. Munkásságának legje-

lontósebb eredménye a nemzetközi viszonylatban is új drámaelmélet, és ennek igazolása-alkalmazása a magyar és az európai dráma történetében.

Ajánlók: Németh G. Béla, Ritoók Zsigmond

Bodnár György

Bodnár György 1927-ben, Karcagon született. Fő kutatási területe a 20. századi magyar irodalom története, a kritikátörténet, s az élő magyar irodalom. Az MTA Irodalomtudományi Intézetének mb. igazgatója, az ELTE Bölcsészkar 20. századi magyar irodalomtörténeti tanszékének címzetes egyetemi tanára. Doktori értekezését az irodalomtudomány területén 1987-ben védte meg.

Pályája során mintegy 210 tanulmányt és tanulmány igényű kritikát tett közzé, ebből 17-et idegen nyelven; két könyvet és három könyvrészletet publikált hazai könyvkiadóknál, magyar nyelven. Legfontosabb művei: *A magyar irodalomszemlélet a két világháború között* (in. A magyar irodalom története VI. kötet. Szerk. Szabolcsi Miklós. Akadémiai K. Bp., 1966. 37—113.), az 1976-ban napvilágot látott *Törvénykeresők* (Bp., 1976. 625 l.) és az 1988-ban megjelent *A „mese” lélekváándorlása* (Bp., 1988. 439 l.). Munkásságának legjelentősebb eredménye a 20. századi magyar irodalom fejlődéstörténeti koncepciójának alakítása; a modern magyar elbeszélő művészet kialakulásának elemzése; a 20. század kritikátörténeti kutatásának kezdeményezése; s kritika és irodalomtörténet egységének kimunkálása az 1945 utáni irodalom vizsgálatában.

Ajánlók: Keresztury Dezső, Németh G. Béla

Ecsedy Ildikó

1938-ban, Ungváron született. Szűkebb szakterülete az orientalisztika, s ezen belül a sinológia. A nyelvtudomány doktora fokozatot a kínai állam kialakulásával foglalkozó értekezésével 1985-ben nyerte el. Jelenleg az MTA Nyelvtudományi Intézetének keretében működő Orientalisztikai Munkaközösség tudományos tanácsadója.

Ecsedy Ildikó az elmúlt 10 évben öt munkát jelentetett meg magyar nyelven, amelyeknek anyaga idegen nyelven is jórészt napvilágot látott. Csaknem 100 egyéb publikációjának túlnyomó többsége angolul jelent meg, az *Acta Orientalia* hasábjain és más nemzetközileg elismert külföldi folyóiratban. Legsajátabb kutatási területe Kína és Belső-ázsia népeinek kapcsolata a kínai történeti források alapján. Ezen a területen egyedülállóan fontos eredményeket ért el, amelyekre a nemzetközi szakirodalomban nagyszámú hivatkozás található. Gazdag munkásságából is kiemelkedik két összefoglaló könyve: *1. Nomádok és kereskedők Kína határain* (Kőrösi Csoma Kiskönyvtár 16. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979. 237. o.); *2. A kínai állam kezdetei* (Keleti Könyvtár — az MTA Orientalisztikai Bizottságának sorozata — Akadémiai Kiadó, Budapest, 1987. 467. o.) Ezekben, akárcsak más tanulmányaiban is, új szemléletet hozott a kutatásba, új képet rajzolt Kína államiségének keletkezéséről, a kínai történetírás sajátosságairól, valamint a Kínával kapcsolatba került sztyeppe népek történetéről. Vizsgálatai az eurázsiai történelem több fehér foltját tüntették el. Mindezek miatt tudományos tekintélye szakterületén itthon és külföldön egyaránt elismert.

Ajánlók: Harmatta János, Hazai György, Kiefer Ferenc, Köpeczi Béla, Poszler György, Róna-Tas András, Tőkei Ferenc

Kenyeres Zoltán

1939-ben született Budapesten. Az ELTE BTK egy. tanára, az Irodalomtörténeti Intézet igazgatója. Doktori értekezését 1986-ban védte meg. Az elmúlt 10 évben három könyvet és 22 tanulmányt publikált.

Kenyeres Zoltán a magyar irodalomtörténetírás fiatalabb nemzedékének kimagasló tagja. Elsősorban a két világháború közötti magyar irodalom eszméivel, áramlataival foglalkozik, különösen a gondolati töltésű művekkel és jelenségekkel. Alapvető monográfiát publikált Weöres Sándorról (*Tündérsíp*, 1983). Két tanulmánykötete (*Gondolkodó irodalom*, 1974.; *A lélek fénylőzése*, 1983.) olyan irodalomtörténészt és kritikust mutat be, aki a magyar irodalom jelenségeit mindig világírodalmi összefüggésben szemléli, alapos filozófiai, kultúrfilozófiai és lélektani felkészültséggel. Higgadt, kiegyensúlyozott ítéletű kritikus, kimagasló sikerű egyetemi oktató.

Ajánlók: Németh G. Béla, Szabolcsi Miklós

É. Kiss Katalin

1949-ben, Debrecenben született. Szűkebb szakterülete a nyelvelmélet, magyar és általános nyelvészet. Jelenleg az MTA Nyelvtudományi Intézetének tudományos tanácsadója (az 1992/93. tanévben a stanfordi Center for Advanced Study in the Behavioral Sciences kutató-professzora). Doktori értekezését *Configurationality in Hungarian* (Dordrecht — Budapest 1987) 1990-ben védte meg. Több külföldi tudományos társaság és szerkesztőség tagja.

Az elmúlt 10 év termése: könyv — magyarul 1, idegen nyelven 1 (+ s.a. 2); könyvrészlet — magyarul 3, idegen nyelven 15; tanulmány — magyarul 10, idegen nyelven 10 (+ s.a. 5 angol és 1 magyar nyelvű tanulmány). Legfontosabb 25 munkájára eddig 153 hivatkozás történt (az ismételt utalásokat nem számolva).

Néhány fontosabb műve — kandidátusi és doktori könyvein kívül — *Structural Relations in Hungarian* (in: *Linguistic Inquiry* 1981); *Parasitic Chains* (in: *Linguistic Review* 1985—6.); *Subject — Object Symmetries in Hungarian* (1982); *The Order and Scope of Operators in the Hungarian Sentence* (in: GAGL 1984). Ezekben — és a többiekben — a generativitás egyénien konstruktív továbbfejlesztésével merőben új (az alany — állítmány bipolaritását felváltó) mondatelméleti keretet alkot, amely a mondatszerkezet mélyebb vizsgálati lehetőségét kínálja. Munkái a külföldi nyelvelméleti kutatás számára új szempontokat — s főleg magyar anyagot is — nyújtanak. Tudománytörténeti érdeme, hogy az elfeledett Brassai Sámuel munkásságában felfedezte a mai egyetemes mondatelmélet igen korai előzményeit. ÉKK közleményeit széles nemzetközi elismerés kíséri.

Ajánlók: Hajdú Péter, Papp Ferenc, Róna-Tas András

Kiss Lajos

1922-ben született Debrecenben. Az MTA Nyelvtudományi Intézetének tudományos osztályvezetője, címzetes egyetemi tanár. Az idősebb, de még alkotóereje teljében lévő magyar nyelvésznevezdek egyik legkiemelkedőbb tagja. Szakterülete a magyar—szláv nyelvi kapcsolatokra, a helynévkutatásra, az egy- és kétnyelvű szótárírás elméletére és gyakorlatára terjed ki.

Alapképzettségét és tevékenységének fő irányát tekintve szlavista, akinek munkássága különösen az etimológiai kérdésekre irányul. Erről tanúskodik 1960-ban megvédett *Suffixum nélküli deverbális*

főnevek az orosz nyelvben c. kandidátusi disszertációja, valamint 1984-ben doktori disszertációként megvédett *Szláv tükörszók és tükörjelentések a magyarban* című könyve. Szlavistaként nemzetközi ismertségre és tekintélyre is szert tett.

Jelentős tudományos értéket képvisel *Földrajzi neveink etimológiai szótára* c. munkája, amelynek negyedik, bővített és javított kiadása 1988-ban jelent meg, s amely tömegesen mutat fel új részeredményeket, és ugyanakkor eredményesen szolgálja a közművelődést és a közérdeklődést is. Mint a modern módszertani és technikai eszközökkel újraindított ún. Akadémiai nagyszótári munkálatok felelős vezetője, Kiss Lajos tudományszervezőként és a magyar lexikográfia vezető munkásaként is fontos, előremutató és nagy felelősséggel járó munkát végez.

Ajánlók: Benkő Loránd, Hadrovics László,
Herman József, Kiefer Ferenc, Papp Ferenc

Maróth Miklós

1943-ban, Budapesten született. Az MTA Ókortudományi Tanszéki Kutatócsoportjának vezetője. Doktori értekezését 1988-ban védte meg.

Az elmúlt tíz évben három magyar, egy német nyelvű könyvet, 10 magyar, 20 idegen nyelvű cikket, tanulmányt publikált. Legfontosabb munkái: *Aristoteléstől Avicennáig*. Bp., 1983.; *Baal és Anat. Ugariti eposzok*. Bp., 1986.; *Aristoteles und Ibn Khaldun*. Moreaux-Festschrift. Berlin 1987. II. 390—480.

Maróth Miklós tudományos munkássága az ókori görög és a keleti művelődés határterületi kérdéseinek kutatására irányul. Tanulmányait Budapesten és Bagdadban végezte, hosszabb ideig ösztöndíjasként tartózkodott Bécsben, Leningrádban, a Harvardon. Ptolemaios és az arab források felhasználásával tisztázta Közép-Ázsia történeti földrajzában számos vitás kérdését. Lefordította az ugariti epika ránk maradt alkotásait, eredményesen vizsgálta időrendjüket, kimutatott számos, eddig észre nem vett stiláris és szerkezeti egyezést az ugariti és a görög epika között. Nyelvészeti tanulmányai vezették a logika történetének vizsgálatához, Aristotelészhez és az arab aristotelizmushoz. Vizsgálta ezek hatását a görög és az arab tudományos gondolkodásra, műfajok és a tudományos próza alakulására. Kutatásai azonban nem korlátozódtak a logikatörténetre. Minden kérdést a rendszer egész összefüggésében tanulmányozott, így jutott fontos felismerésekre a *Fizika* és a *Poétika* egyes tételeinek összehasonlításában és egyáltalán a különböző szakterületeken egyaránt megmutatkozó azonos módszertan elemzésében, s ennek az iszlám tudományosságra gyakorolt hatása tanulmányozásában. E téren nemzetközileg elismert szaktekintély, Oxfordba, Chicagóba, Helsinkibe hívták e kérdésekről előadások tartására. Kiadásra előkészítette a berlini Turfán—gyűjtemény szír szövegeit. Jelenleg az aristotelési esztétikának a muzulmán esztétikával és a párhuzamos középkori zsidó tanításokkal való kapcsolatait vizsgálja.

Ajánlók: Borzsák István, Ritoók Zsigmond

Nyomárkay István

1937-ben, Budapesten született. Az ELTE Bölcsészettudományi Kar szláv filológiai tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. Doktori értekezésének címe: *A horvát nyelvújítás magyar mintái*, a védelem éve 1987. Nyomárkay István tudományos középnevezékünknek egyik legjobban képzett, kutatómunkában igen termékeny, oktatásban, tudományszervezésben, külföldi kapcsolatok kiépítésében nagyon sikeres tagja. Tudományos munkásságának fő területe a délszláv filológia, s ezen belül főleg a következő feladatkörökben ért el jelentős eredményeket: ismeretlen kéziratok kiadása és nyelv-

vészeti feldolgozása, régebbi magyar és délszláv irodalmi érintkezések kutatása, a szerb és horvát irodalmi nyelv idegen elemei átvételének, alaktani és mondattani beilleszkedésének feltárása, a nyugat-magyarországi horvát nyelv történeti szótárának összeállítása (ennek anyaggyűjtése kész, próbafüzete megjelent). Magyar nyelvészetben főleg mondattani kérdésekkel foglalkozott. Önálló kutatásain alapuló dolgozatain kívül számos kritikát, ismertetést jelentetett meg, szerkesztői munkája is igen sikeres.

Fontosabb művei: *Strane rijeci u hrvatskosrpskom (srpskohrvatskom) jeziku*. Budapest, 1984. — *Ungarische Vorbilder der kroatischen Spracherneuerung*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1989. — *Gramatika srpskohrvatskog (hrvatskosrpskog) jezika*. Tankönyvkiadó. Budapest, 1989. — *Das erste handschriftliche Gebetbuch der burgenländischen Kroaten aus dem Jahre 1728*. Studia Slavica 29. (1983) 111—169.

Mint egyetemi tanszékvezetőnek az oktatás színvonalának emelésében, külföldi kapcsolatok kiépítésében ugyancsak jelentős érdemei vannak. Számos külföldi egyetemen szerepelt mint meghívott előadó, Münsterben három hónapig szlavisztikai szemináriumot vezetett. Szláv és nyugati nyelvismerete nagyban segítette sikeres külföldi szereplését.

Ajánlók: Hadrovics László, Papp Ferenc

Somfai László

1934-ben született Jászladányban. Pályáját az Országos Széchényi Könyvtár zeneműtárában kezdte. 1963-tól az MTA Bartók Archívumának tudományos munkatársa, 1972-től a Zenetudományi Intézet Bartók Archívumának vezetője.

A Bartók-kutatás nemzetközileg elismert kiemelkedő szaktekinvélye. Ez irányú kutatásainak eddigi eredményeit összegezte *Tizennyolc Bartók-tanulmány* (1981) című kötetében. Bartha Dénessel együttesen publikált nagyszabású monográfiája, a *Haydn als Opernkapellmeister* (1960) és más Haydn tanulmányai nagy nemzetközi elismerést váltottak ki. A tudomány doktora minősítést 1982-ben *Joseph Haydn zongoraszonátái* (1979) című művével nyerte el. Öt könyve, 28 magyar-, 26 idegen nyelvű tanulmánya, több kritikai kotta és hanglemmezkiadványa, tudományos faksimile kiadványa jelent meg.

1969 óta a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola egyetemi tanára, nemzetközi tudományos tanácskozáskor előadója, több ízben vendégprofesszor az Egyesült Államok egyetemein. Az Internationale Stiftung Mozarteum, Salzburg és a kölni Joseph Haydn Institut tagja.

Ajánlók: Hajdú Péter, Nagy Péter, Poszler György

Szegedy-Maszák Mihály

1943-ban született Budapesten. Szegedy-Maszák Mihály az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán egyetemi tanár, 1992-től a 19. századi irodalmi tanszék vezetője. Kandidátusi fokozatát 1978-ban, a tudomány doktorátát 1989-ben szerezte meg.

Nemzedéke egyik legelismertebb egyénisége; külföldön pedig szívesen látott vendég professzor. Nemzetközi konferenciákon meghívottként vagy kiküldöttként éppoly gyakran és eredményesen képviseli a magyar irodalomtudományt, mint jelentős külföldi egyetemeken is. Ez utóbbiakon (amerikain, francián, angolon s néhány másan) több félétven vagy kurzuson át oktatta az ottaniak megalégedésére, komparatista módon a magyar irodalmat. Fő kutatási területe a 19. és 20. század magyar (és angol, francia, német) irodalmának története. Irodalomelméleti tájékozottsága és munkássága, s a zene- és

képzőművészetekben való jártassága tekintélyt szerez neki mind az egyetemi hallgatók körében, mind kutatótársaiében. Történeti, elméleti készsége koncepcionális erővel és világos előadásmóddal párosul könyveiben, tanulmányaiban és kritikáiban. Mindenikből sokat bocsátottak közre külföldi kiadók és folyóiratok is.

Nemcsak a hazai, hanem a nemzetközi tudományos közéletben is figyelemreméltó szerepet játszik. Szerkesztője a Protestáns Szemlének és a Hungarian Studies-nak. A Nemzetközi Összehasonlító Irodalomtudományi Társaság (AILC) több vezető bizottságának s számos külföldi tudományos folyóirat szerkesztőbizottságának tagja. Jó szervező, munkát pontosan végző, tudományos irányításra alkalmas egyéniség.

Ajánló: Németh G. Béla, Ritoók Zsigmond, Szabolcsi Miklós

Szilágyi János György

1918-ban, Budapesten született. A Szépművészeti Múzeum osztályvezetője. Munkásságát 1990-ben Kossuth-díjjal jutalmazták. Az elmúlt tíz évben idegen nyelven négy, magyar nyelven három könyve, könyvrészlete jelent meg, 12 idegen nyelvű, négy magyar nyelvű tanulmányt publikált.

Szilágyi János György számára az ókortudomány oszthatatlan, nyelvi és tárgyi emlékek csak egymással összefüggésben értelmezhetők. Ennek megfelelően az ő munkássága is kiterjed az ókori irodalom és az ókori művészet kutatására egyaránt. Plautusról, Horatiusról, Ovidiusról, Senecáról, Lukianosról szóló tanulmányai nemcsak az írók korabeli jelentőségét helyezték új megvilágításba, hanem a mi korunk számára való fontosságát is megmutatták, szemléletet is formáltak. A Magyarországon található görög vázáknek a Corpus Vasorum nemzetközi sorozatában megjelenő feldolgozását (I. 1981) a külföldi kritika is általános csodálattal fogadta, és folytatását várja. Feldolgozta az etruszko-korinthusi vázafestészetnek a világon szerte található teljes anyagát, s ezt a korábban nem sok figyelemre méltatott anyagot a kor vezérleletévé tette évtizednyi pontosságú datálásaival. (Az anyag teljes feldolgozása most van megjelenőben: *Ceramica etrusco-corinzia*. I. 1992.) E téren ma Szilágyi elismerten a világ első szakembere. Fordításai (Thukydides, Seneca) nagy irodalmi értékűek. Mint tanár, élményszerű óráival, mint idősebb barát, beszélgetéseivel sok fiatal kutatót indított el vagy vezetett tovább pályáján. Taggá választásával nemzetközileg általánosan elismert, kitűnő kutatót fogad az Akadémia a maga kebelébe.

Ajánló: Borzsák István, Ritoók Zsigmond

Tamás Attila

1930-ban, Budapesten született. A Kossuth Lajos Tudományegyetem egyetemi tanára, rektorhelyettes. Doktori értekezését 1975-ben védte meg.

Az elmúlt tíz évben 3 könyvet, 54 könyvrészletet, tanulmányt publikált, négyet idegen nyelven. Legfontosabb munkái: *A magyar irodalom története*, Bp. 1982. 263—422. 1. szerk.: Klaniczay T.; *A nyelvi műalkotás jelentése*, Debrecen, 1984. 118 l.; *Illyés Gyula*, Bp. 1989. 324 l.

Fő kutatási területe a 19. és 20. századi magyar irodalomtörténet, irodalomelmélet és esztétika. Szemléletére az elméleti, történeti és kritikai szempontok egymást erősítő alkalmazása jellemző. Azon kevés magyar irodalomtudósok egyike, aki magasan kiemelkedő eredményeket ért el mind az irodalomtörténet, mind az elmélet terén. Elméleti munkásságának jelentős részét alkotják a magyar és külföldi művekről írott bírálatai. Ezek korábbi kritikai munkásságából összeállított kötetében jelentek meg (*Irodalom és emberi teljesség*, 1973.). A modern nyelvtudomány eredményeinek iroda-

lomtudományi hasznosítására is jelentős kísérletet tett (*A nyelvi műalkotás jelentése*, 1984.). Újabb irodalmunk két egymástól erősen eltérő karakterű egyéniségéről írt monográfiát (Weöres Sándor, 1978.; *Illyés Gyula*, 1989.).

Irodalomtörténeti cikkeivel és idegen nyelven megjelent számos publikációjával maradandó érdemeket szerzett a magyar irodalom külföldi megismertetésében. Kiemelkedő tudományos eredményeire gyakran hivatkoznak szakfolyóiratokban és irodalomtörténeti munkákban.

Ajánlók: Kálmán Béla, Németh G. Béla, Tarnai Andor

Vajda György Mihály

1914-ben, Bártfán született. Szűkebb szakterülete az összehasonlító irodalomtudomány, a német irodalomtörténet. Doktori értekezését 1980-ban védte meg. Legfontosabb tudományos munkái: *A magyar összehasonlító irodalomtörténet vázlata*, 1951.; *Állandóság a változásban*, 1968.; *Modernség, dráma, Brecht*, 1981.; *A világirodalom története évszámokban* (Pál Józseffel), 1988.; *A XX. századi irodalom kronológiája*, 1991.; *La porte di Vienna apre a oriente*, Roma, 1991.

Vajda György Mihály a mai magyar irodalomtudomány egyik legszínesebb, nemzetközileg is elismert vezető egyénisége, aki egész pályáján törekedett arra, hogy megvalósítsa a ma oly sokat hangoztatott igényt: az interdiszciplinaritást. Különösen jelentős tudományos eredményei vannak az összehasonlító irodalomtörténet elmélete és hazai története, a századforduló Monarchiájának irodalom- és művelődéstörténete, a XX. századi dráma- és színháztörténet terén. Kimagasló szervező és vezető tevékenységet folytatott a nemzetközi tudományos szervezetek és Magyarország kapcsolatának kiépítésében, elsősorban az AILC keretében. Egyike a külföldön leginkább elismert magyar irodalomtudósoknak.

Ajánlók: Köpeczi Béla, Németh G. Béla, Szabolcsi Miklós

Vargyas Lajos

1914-ben, Budapesten született. Doktori értekezését *Kutatások a népballada középkori történetében* címmel 1963-ban védte meg. Tudományos kitüntetései: Magyar Néprajzi Társaság Gyórfy-emlékérem, 1975.; Erkel-díj, 1980.; Széchenyi-díj, 1991.

Az elmúlt tíz évben hét könyve és 14 nagyobb tanulmánya jelent meg. Vargyas Lajos a magyar néprajz, elsősorban a folklór, a magyar zenetörténet és az irodalomtudomány kiemelkedő, gazdag munkásságú képviselője. Kezdeményező, irányító szerepe volt a magyar népzene kutatásában. Kodály Zoltán *A magyar népzene* c. művének példatárát ő állította össze, — ez irányú működésének legújabb összefoglalása *A magyarság népzeneje*, 1981. Kiemelkedő kutatási eredményei a magyar népzene ugor rétegének, általában legrégibb múltjának kutatásában.

Néprajzi, folklorisztikai munkásságának mintegy összefoglalásaként az ő szerkesztésében jelent meg a *Magyar Néprajz* V. és VI. kötete, s ebben a népköltészetre, népzene, néptáncra, népballadára vonatkozó terjedelmes, alapvető fontosságú fejezeteket ő is írta. Munkásságának másik vonulata a magyar népballada történetére, eredetére és európai kapcsolataira vonatkozik. E téren nagy vitát is kiváltó, eredeti kutatásokon alapuló új felismeréseket adott közre, amelyek éppen egy ma sokat tárgyalt kérdés, Európa és a magyarság kapcsolatára vetnek új fényt. Összefoglaló műve e téren *A magyar népballada és Európa* (1976., bővítve angolul is, 1983). A kérdéskör tágabb kapcsolataira vonatkozó tanulmányait *Keleti hagyomány — nyugati kultúra* címmel gyűjtötte egybe (1984).

Irodalomtörténeti munkásságának fő vonulata a magyar vers, a magyar ritmika kutatása. *A magyar vers ritmusa* (1952), a *Magyar vers — magyar nyelv* (1966) és több tanulmánya markáns álláspontot fogalmazott meg, és a magyar metrika alapvető kérdéseit állította új megvilágításba.

Vargyas Lajos a magyar tudomány egyik nemzetközileg is elismert „nagy öregje”, ma is folyamatosan publikál, műveit tudományos szigor és merész problémafelvetés egyaránt kiemelkedő fontosságúvá avatják.

Ajánlók: Gunda Béla, Németh G. Béla, Szabolcsi Miklós

Vizkelety András

1931-ben, Tatán született. Szűkebb szakterülete a germanisztika, ezen belül a középkori és korai újkoros írásos emlékek. A „Kódextörédek magyarországi könyvtárakban” támogatott kutatóhely (MTA-ELTE) tud. tanácsadója. Doktori értekezését 1989-ben védte meg.

1986-ban Toldy emlékéremmel, 1990-ben Herder-díjjal tüntették ki. Az elmúlt tíz évben 32 könyvet és könyvrészletet, tanulmányt publikált, ebből 16-ot külföldön.

A magyarországi germanisztika egyik legeredményesebb, nemzetközileg is széleskörűen elismert kutatója. Nevéhez máris alapvető felfedezések fűződnek, — a *Budapesti Dalkézirat* publikálásával voltaképpen át kellett írni a középkori német irodalomtörténetet. Az OSZK és az esztergomi könyvtár latin kódexeit és kódextörédekeit is feldolgozta, publikálta.

Ajánlók: Németh G. Béla, Szabolcsi Miklós

Filozófiai és Történettudományok Osztálya

RENDES TAGSÁGRA

Almási Miklós

1932-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterületei: esztétika és filozófiatörténet. Jelenleg az ELTE BTK esztétika tanszéke tanszékvezető egyetemi tanára. 1987-ben választották az MTA levelező tagjává. Székfoglalóját *Az esztétikai tapasztalat* címmel 1988-ban tartotta.

Almási Miklós levelező taggá választása óta jelentette meg a bostoni Kluwer Academic Publishers kiadónál *The Philosophy of Appearances* című monográfiáját, amely a látszat ontológiai problémáját megközelítve számot vet ennek a klasszikus témának művészetfilozófiai, de a huszadik század életvilágában és kultúrájában fölmerülő sajátos kérdéseivel is. Olyan alap kutatás eredménye, amely ugyanakkor a legégetőbb korproblémák megválaszolására is jelentős kísérletet tesz.

Almási Miklós újabb munkássága mindinkább abba az irányba mutat, hogy a szűkebben értelmezett esztétikát egy olyan kultúra-elméleti orientációvá tágítsa, amelynek keretei közt egyaránt interpretálhatók a klasszikus, a populáris és az avantgarde jelenségek. Az elmúlt években megjelent tanulmányai és a kiadás előtt álló *Ani-esztétika* című monográfiája is erre vallanak. Esztétikai munkásságában jelentős helyet foglal el az ágazatok sajátosságainak vizsgálata és a recepció problémái, amelyek sokáig hiányoztak a hazai művészetelméletből, bár Almási mindig nyitott volt a jellegzetesen huszadik századi művészet iránt. Újabb tanulmányai fordulatot jeleznek, amennyiben Almási számot vet a

szemiotika, a hermeneutika eredményeivel, anélkül azonban, hogy szigorúan egyéni nézőpontját föl-
adná.

Ajánlók: Ancsel Éva, Pataki Ferenc

Heller Ágnes

1929-ben, Budapesten született. Szakterülete: filozófia, etika. Jelenleg tanszékvezető egyetemi tanár a New York-i egyetemen (New School for Social Research Graduate Faculty Political and Social Science). 1990-ben az MTA levelező tagjává választották. Székfoglalóját *Meghívás ebédre Immanuel Kanttól* címmel 1991-ben tartotta.

Heller Ágnes a nemzetközi filozófiai tudományosság egyik legrangosabb képviselője. Idehaza az elmúlt rendszer számára kényelmetlen volt radikális gondolkozása, kritikus attitűdje, ezért 1975-ben emigrációba kényszerült. 1989-ben rehabilitálták, majd az MTA levelező tagjává választotta. Külföldön megjelenő könyvei közül néhány azóta már itthon is megjelent, 1990-ben egy félétet tanított — nagy sikerrel — az ELTE BTK esztétika tanszékén, tanulmányaival és közírói tevékenységével bekapcsolódott a hazai közéletbe is.

Tevékenységének egyik fókusza az etikai kérdések filozófiai vizsgálata. (*Szándéktól a következményig*, 1970; *Portrévázlatok az etika történetéhez*, 1976; *The Power of Shame*, London, 1985.) E könyvek mellett számos tanulmánya vizsgálja e kérdéskör filozófiatörténeti és jelenbeli elágazásait. (Gyűjteményes kötetben: *The Grandeur and Twilight of Radical Universalism*, 1991.)

Munkásságának másik centruma a történelem- és társadalomfilozófia. (*A Theory of History* 1982; *Dictatorship over Needs* — Fehér Ferencsel és Márkus Györggyel közösen — 1983; *Beyond Justice*, 1984; magyarul, 1991.) Történelemfilozófiájának alaptézise, hogy a történelem nem pusztán tény, hanem project, azaz a fejlődés egyik lehetősége. Ugyanígy a haladás nem a történelem természetes velejárója, hanem érték, aminek megvalósítása (elvesztése) a történelmi harcok egyik tétje. Csakhogy nem egyetlen érték kibontakoztatásán munkálkodnak a történelmi erők, hanem különböző értékviszáltságok plurális mezején alakul ki az az eredmény, amit haladásnak nevezünk.

Az *igazságosság elmélete* c. könyvével vált világhírűvé, a mű angolul több kiadást ért meg, számos más nyelvre is lefordították. Arra a kérdésre keresi a választ: miképp lehet a társadalmi igazságosság elméletét a szabadság elvére felépíteni, vagyis hogy milyen a viszony a társadalmi egyenlőség polgári forradalmi követelése és az igazságosság modern koncepciója között.

Ajánlók: Ancsel Éva, Király Tibor

Niederhauser Emil

1923-ban, Pozsonyban született. Szűkebb szakterülete: Kelet-Európa összehasonlító története. Jelenleg az MTA Történettudományi Intézete tudományos tanácsadója. Az MTA 1987-ben választotta levelező tagjának. Székfoglaló előadását *A kelet-európai fejlődés egysége és különbözősége* címmel 1988-ban tartotta meg.

Niederhauser Emil Kelet-Európa újabb kori történetének hazai és nemzetközi viszonylatban egyaránt nagybecsült művelője. Levelező taggá választása óta két irányban végezte kutatásait. Egyrészt folytatta a kelet-európai nemzeti megújulási mozgalmak és általában Kelet-Európa összehasonlító vizsgálatát. Ebben a tárgykörben a legfontosabb 1848: *Sturm im Habsburgerreich* c. könyve, amelyben a Habsburg-monarchia valamennyi nemzetének a szerepét mutatta be, és néhány általános jellemvonást

is kiemelt, mintegy a forradalom struktúráját vázolta. Foglalkozott a kelet-európai modernizálás és a közoktatás kérdésével. Egy másik tanulmányban az urbanizáció és a nemzeti megújulás összefüggéseit vizsgálta, máshol pedig a nyelvkérdés szerepét elemezte.

A másik tematika a kelet-európai történetírás története; ebből három részlet jelent meg a horvát és a szlovák történetírásról, egy tanulmány a gazdaságtörténetírás kezdeteiről, egy a kelet-európai történeti iskolákról. Ugyancsak összehasonlító jellegűek a V. N. Zlatarszki és kortársai, illetve Fessler és Engel kelet-európai történeti nézeteit ismertető dolgozatai.

Az elmúlt öt évben hét tanulmánya jelent meg külföldön (Ausztria, Bulgária, Finnország, Franciaország, Lengyelország, NDK, Oroszország). Előadásokat tartott Finnországban (Tampere és Turku), Ausztriában (Bécs és Salzburg), Franciaországban (Párizs), Ukrajnában (Ungvár). A magyar—NDK vegyesbizottság ülésén a nagy francia forradalom kelet-európai hatásáról adott elő.

Mint az MTA Történettudományi Intézetének tudományos tanácsadója (öt éven át igazgatóhelyetese) és az ELTE Bölcsészettudományi Karának professzora jelentős tudmányszervező, valamint felsőoktatási tevékenységet fejtett ki. Számos szakmai publicisztikai cikket írt. Munkásságát széles körű tájékozottság, szakszerű alaposág, finom ironia és a nacionalista tendenciáktól való következetes távolságtartás jellemzi.

Ajánlók: Benda Kálmán, Pach Zsigmond Pál, Mérei Gyula, Juhász Gyula

Ormos Mária

1930-ban született Debrecenben. Szűkebb szakterülete az újkori magyar és egyetemes történelem. Jelenleg a Janus Pannonius Tudományegyetem egyetemi tanára. Az MTA 1987-ben választotta levelező tagjai sorába. Székfoglalóját *A külpolitika állandói és változói (A soproni népszavazás 1921)* címmel 1988-ban tartotta.

Ormos Mária levelező taggá választása óta igen jelentős tudományos munkásságot fejtett ki. Négy új könyve és számos tanulmánya jelent meg. Tovább folytatta a fasiszmus és a nácizmus kutatását. Megjelentette *Mussolini politikai életrajzát* (1987), valamint nagy összefoglaló művét: *Nácizmus, fasiszmus* (1987). Kismonográfiát jelentetett meg 1989-ben IV. Károly puccskísérleteiről (*Soha amíg élek! Az utolsó koronás Habsburg puccskísérletei 1921-ben.*) és könyvet írt a soproni népszavazásról („*Civitas fidelissima*” *Népszavazás Sopronban 1921.*). 1991-ben jelent meg angol nyelven nemzetközi visszhangot kiváltott könyve *From Padua to the Trianon* címmel.

Az utóbbi években behatóan foglalkozik jelenkortörténeti kutatásokkal. Irányítása alatt folyik a magyar külpolitika dokumentumainak feltárása és kiadása az ötvenes-hatvanas évekről. Többek között tanulmányt tett közzé a konszolidáció problémáiról az 1956 és 1958 közötti években (Társadalmi Szemle 1989/8—9). Olasz nyelven írása jelent meg az 1945—1956 közötti Magyarországról.

Levelező taggá választása óta — mint a Janus Pannonius Tudományegyetem 1992 nyaráig hivatalban volt rektora — rendkívül sokat tett az egyetemi képzés reformjáért, az egyetem nemzetközi kapcsolatainak kiépítéséért. Számos nemzetközi tudományos konferencia rendezője volt. Mindezzel nagy mértékben hozzájárult az egyetem hazai és nemzetközi hírnevének kialakításához. Választott tagja a Magyar Tudományos Akadémia elnökségének és annak munkájában tevékenyen részt vesz.

Ajánlók: Juhász Gyula, Székely György, Mérei Gyula

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Endrei Valter

1921-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterülete a technikátörténet. Jelenleg az ELTE TTK technika tanszékére telepített akadémiai technikátörténeti kutatócsoport vezetője, c. egyetemi tanár, a történelemtudomány doktora (1979).

Endrei Valter a technikátörténész számára szükséges műszaki és történeti ismeretekkel alapozta meg interdiszciplináris kutatásait. Utóbb különösen hasznosnak bizonyult, hogy évtizedeken keresztül az ipari termelési gyakorlatban is fontos feladatokat vállalt. Kezdetől fogva nemcsak érdeklődést tanúsított szakmája múltja iránt, hanem azt tudományos módszerességgel kutatta is. Munkásságának a sokoldalúság, a sokféle forrásanyag széles körű ismerete, a gazdaságtörténettel való kapcsolódási pontok felismerése a fő jellemzője. Személyében tehát szerencsésen ötvöződnek az elméleti és a gyakorlati szakember ismeretei.

Technikátörténeti tevékenységét nemzetközileg is nyilvántartják. Érdemi munkásságában foglalkozott a textilipar középkori történetével, a 18. századi magyarországi textilmanufaktúrákkal, az európai textilnyomás fejlődési szakaszaival, a magyarországi textilipari szabadalmakkal, az európai textilnyomás és a hazai kétfestés történetével. Elsőként írta le a Han-kori szövetek gyártásmódját, és ugyancsak elsőként jutott arra a megállapításra, hogy a gépek lábhajtása középkori találmány. Helyét a nemzetközi kutatásban meghatározza, hogy a modern technika középkori előzményeinek vizsgálatában — a francia Bertrand Gille és az amerikai Lynn White mellett — a nemzetközi „nagy hármas” egyik tagja.

Hazai és nemzetközi konferenciákon rendszeresen tart magas színvonalú előadásokat, francia, angol és német nyelvű írásai külföldön ismertté tették. Részt vesz több külföldi tudomány- és technikátörténeti társaság munkájában: a lyoni Centre International d'Etude des Textiles Anciens, a müncheni Német Orvostörténeti Társaság, a Német Természettudomány- és Technikátörténeti Társaság, a hamburgi Johann Beckmann Társaság tagja.

Ajánlók: Székely György, Pach Zsigmond Pál, Benda Kálmán

Entz Géza

A magyar művészettörténet egyik nesztora, született Budapesten, 1913-ban. Szűkebb szakterületei: középkori magyar művészettörténet és műemlékvédelem. Az Országos Műemléki Felügyelőség nyugalmazott tudományos osztályvezetője, a művészettörténeti tudomány doktora (1977).

Entz Géza a budapesti egyetem elvégzése után a budapesti, majd a kolozsvári egyetemi könyvtárban dolgozott. 1945—1950 között mint a kolozsvári egyetem művészettörténeti tanszékének tanára, főként Erdély régmúltjának művészetét kezdte kutatni. Tudományos működésének fő színtere aktív szolgálata idején a Műemlékek Országos Főfelügyelősége volt, melyhez a Képzőművészeti Főiskolán való tanári működés (1969—1983) társult.

Életműve a művészettörténet különböző ágait fogja át; pályája kezdetén a műgyűjtés története foglalkoztatta, utóbb az építészettörténet. Később főként a hazai és európai gótika felé fordult figyelme, s ebből nőtt ki a *Gyulafehérvári székesegyház* c. nagy monográfiája (kandidátusi értekezés, 1958), majd a *Magyarország gótikus művészete* c. mű (doktori értekezés, 1977). A művészettörténeti topográfia Szabolcs-Szatmár megyei kötetének szerkesztése és írása során több korszakot fogott át. A Képzőművészeti Főiskolán restaurátor nemzedéket nevelt.

Előadott — számos európai egyetem mellett — a posztgraduális kutatóképző poitiers-i nyári egyetemen. Munkásságát külföldön Herder-díjjal ismerték el, míg idehaza a szakma megbecsülését jelzi, hogy 10 éven át a Régészeti és Művészettörténeti Társulat elnöke volt.

Ajánlók: Györffy György, Benda Kálmán, Bóna István, Gerevich László

Glatz Ferenc

1941-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterülete a történetírás elmélete és módszertana. Jelenleg az MTA Történettudományi Intézetének igazgatója, a történelemtudomány doktora (1989).

Glatz Ferenc történetírói munkássága szakmai tevékenységének kezdeteitől szorosan kapcsolódik a historiográfiához. A történetírás 19–20. századi történetét nem egyszerűen eszmetörténetként, hanem a legszélesebb értelemben vett tudománytörténetként kezelte, mint az intézmények, a történetírói módszerek, az oktatás és a történeti közgondolkodás fejlődésének együttesét. Első dolgozataiban forrásszerűen dokumentálta a politikai ideológia és a mindenkor történetírás közötti kapcsolatokat. Felvetette a többnemzetiségű Magyarország felbomlásának és Trianonnak a sokkhatását a hazai történeti gondolkodásra (*Történetíró és politika*. 1980).

Tudományos tevékenységének fontos részét képezi a 20. századi magyar polgári történetírás kiemelkedő alakjai munkásságának a dogmatikus felfogással szembenálló újraértékelése. Az általa indított sorozatban, a *Történetírók Tárá*-ban, különösen Szekfű Gyula, Domanovszky Sándor, Hóman Bálint, Hajnal István történetírásának forrásszerű és áttekintő elemzését végezte el műveik újradolgozása kapcsán. A történeti módszertan területén nemzetközileg is elismert új eredményeket ért el a történetírói koncepcióalkotás rekonstrukciója és az újkorkutatás önálló metodikájának kidolgozása terén. E témakörben írott tanulmányait fogja össze a *Történetírás korszakváltásban* c. kötete (1990). Igen jelentősek a kultúrtörténettel kapcsolatos vizsgálatai. Különösen figyelemreméltóak a kultúra története társadalomtörténeti összetevőinek feltárásában elért eredményei. (*Nemzeti kultúra — kulturált nemzet*. 1988)

Munkásságának fontos része sokirányú szerkesztői tevékenysége. Külön meg kell említeni, hogy alapító felelős szerkesztője a *Historia* c. folyóiratnak, amely hosszú évek óta közvetíti a történetírás új eredményeit a nagyközönségnek.

Mint a Történettudományi Intézet igazgatója, irányítja a szakma legnagyobb műhelyét. 1990 óta az ELTE Bölcsészettudományi Karán historiográfiát, művelődéstörténetet és újkori forrástant tanít egyetemi tanárként. Számos hazai és nemzetközi szervezetben tölt be vezető pozíciókat. A Nemzetközi Historiográfiai Bizottság főtítkára, ugyancsak főtítkára a Nemzetközi Történész Szövetségben belül működő Újkortörténeti Forrástani Bizottságnak.

Ajánlók: Juhász Gyula, Niederhauser Emil, Pölöskei Ferenc, Benda Kálmán, Hanák Péter, Mérei Gyula, Ormos Mária

Kubinyi András

A történeti segédtudományok legképzettebb és legszélesebb tudományos munkásságot kifejtő magyar művelője Budapesten született 1929-ben. Szűkebb szakterületei: középkori történet, várostörténet és középkori régészet. Jelenleg az ELTE BTK középkori régészeti tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára, a történelemtudomány doktora (1986).

Kubinyi András már egyetemi hallgató korában részt vett az MTA Történettudományi Intézetében folyó munkák alapjául szolgáló oklevelek gyűjtésében, az egyetem elvégzése után pedig, mint vidéki

tanító, megyei levéltári kutatásokban. 1955-ben felkerült a Budapesti Történeti Múzeumba, ahol Kumorovitz L. Bernát nyugalomba vonulása után osztályvezető, s a magyar és európai várostörténet egyik legjelentősebb hazai képviselője lett. Tudományos munkássága a történeti segédtudományok és a középkori magyar művelődéstörténet minden ágára kiterjedt. Sok évi egyetemi oktatás után településrégészeti munkássága alapján 1981-től tanszékvezető egyetemi tanár lett az ELTE BTK régészeti tanszékén, majd a középkori történet tanára a miskolci egyetemen. Tudományos munkásságát több önálló műve (pl. *Budapest története II.* kötet és *Magyarország története 1458–1490*) mellett két külföldön kiadott könyv és 198 hazai és (többnyire) külföldi folyóiratokban megjelent cikke jelzi. Számos külföldi egyetemen és nemzetközi kongresszuson adott elő. A kandidátusi fokozatot 1970-ben, a tudományok doktora címet 1986-ban nyerte el. Az osztrák *Pro civitate Austriae* díj tulajdonosa, a Magyar Középkorkutató Társaság elnöke.

Ajánlók: Györffy György, Benda Kálmán,
Bóna István, Gerevich László, Varga János

Ludassy Mária

1944-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterületei: angol és francia filozófiatörténet, politikai filozófia és eszmetörténet. Jelenleg az ELTE BTK társadalomfilozófiai és etikai tanszékének egyetemi tanára, a filozófiai tudomány doktora (1988).

Ludassy Mária nevéhez fűződik az 1945 utáni filozófiai életben az egyik legnagyobb szabású filozófiatörténeti munkásság. Ez már mennyiségileg is megállapítható, de minőségi szempontból is helytállónak tűnik. Ludassy Mária tévedhetetlen biztonsággal találta meg saját témakörét pályája kezdetén, a hatvanas évek közepén. Ez a tárgykör a felvilágosodás „érett” korszaka, valamint a felvilágosodás első nagy válsága a francia forradalomban. A színhely mindig Franciaország és Anglia, a két nagy nemzeti filozófia párhuzamos útja és egymással folytatott dialógusa.

A témaválasztás világosan kifejezi Ludassy Mária alapvető krédóját. Ő talán a mai magyar filozófiai élet legmeggyőződéseesebb racionalistája. Ez távolról sem jelenti, hogy Ludassy Mária ne lenne tisztában az „ész viszontagságaival”. Minden írásának nyílt vagy titkos főszereplője Rousseau. Egyfelől számos döntő ponton Rousseau-ban látja a felvilágosodás betetőzését. Másfelől tisztában van azzal, hogyan fertőzte meg Rousseau politikai filozófiája kortársait és a következő generációt. Ugyanakkor bizonyos rezignációval azt tartja, hogy az Ész, minden megtépzottsága ellenére, az egyetlen eszközünk arra, hogy megtartsuk magunkat modern szabadságunk állapotában és ne hulljunk vissza a középkorral kacérkodó obskurantizmusba.

Az utolsó nyolc-tíz évben Ludassy művének új főszereplője van: Benjamin Constant, a kontinentális liberalizmus első klasszikusa, az a gondolkodó, aki elvetette a rousseauizmus minden maradványát és megkísérelte a „modernnek” felette sajátos szabadságának megalapozását.

Ludassy Mária tökéletesen birtokában van szakmája minden eszközének, ismeri és használja a teljes modern szakmai irodalmat, egyik leggondosabb óra a tudós filológiaiának. Levelező taggá választásával a magyar tudományos élet egy olyan tudóst ismerne el, aki sokat tett azért, hogy a felvilágosodás örökségét, mely nélkül, minden kritika ellenére, a modernitás nem képzelhető el, a magyar szellemi élet integrálja.

Ajánlók: Heller Ágnes, Benda Kálmán

Marosi Ernő

1940-ben, Miskolcon született. Szűkebb szakterülete a középkori magyar és egyetemes művésztörténet, a romanika és a gótika korszakai. Jelenleg az MTA Művészettörténeti Kutatóintézetének igazgatója. 1963-tól, amikor gyakornokként került az ELTE BTK művészettörténeti tanszékére, folyamatosan végzi oktató munkáját, 1991-től mint egyetemi tanár. A művészettörténet-tudomány doktora címet 1990-ben *Realitás és esztétikai értékrend a 14—15 századi magyarországi művészetben* című disszertációja alapján szerezte meg.

Francia-, német-, olaszországi tanulmányúttai mellett legjelentősebb külföldi tartózkodásai a Herder-ösztöndíjasként a bécsi egyetemen 1968/69-ben eltöltött esztendő és a washingtoni Nemzeti Galériában 1991-ben töltött hónapok. Részt vett és előadásokat tartott több nemzetközi szakmai kongresszuson és konferencián. Az UNESCO művészettörténeti szervezetének, a Comité International d'Histoire de l'Art-nak, a szakma legtekintélyesebb nemzetközi testületének 1983 óta tagja, sőt 1991 óta vezetőségi tagja.

Tudományos munkásságának eredményei főleg az alábbi műveiben tükröződnek: *A középkori művészet világa* (1969), *A román kor művészete* (1972), *Die Anfänge der Gotik in Ungarn* (1984), *Magyarországi művészet 1300-1470 k.* (a kézikönyv sorozatban — szerkesztő és részben szerző, 1987), *A budavári szoborlelet* (Zolnay Lászlóval, 1989). Emellett feltétlenül kiemelést érdemel a hazai gyakorlatban úttörő, az egyetemi oktatást szolgáló alábbi két munkája: *Bevezetés a művészettörténetbe* (1973), *Emlék márványból vagy homokból* (Öt évszázad írásai a művészettörténet történetéből, 1976).

Munkásságára jellemző az egyetemes és a magyar művészet komplex egységének állandó érvényesítése és az interdiszciplináris szempontok következetes alkalmazása.

Ajánlók: Vayer Lajos, Gerevich László, Pataki Ferenc

Nyíri János Kristóf

1944-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterületei: filozófiatörténet, tudományfilozófia. Jelenleg az MTA Filozófiai Intézetének tudományos főmunkatársa, a filozófiai tudomány doktora (1985).

Nyíri János Kristóf egyike a hazai filozófiai élet külföldön ismert és elismert képviselőinek. Munkásságában egyszerre mutatható fel kérdésfeltevéseinek, megközelítéseinek originalitása és feldolgozásainak az a rendkívüli alapossága és szerteágazó erudíciója, amelyet tanítványai példának tekintenek. Neve Wittgenstein és a nyelvfilozófia kutatójaként lett ismert, de számon tartják mint kiváló Monarchia-szakértőt; újabban a mesterséges intelligencia filozófiai megközelítésében ért el jelentős eredményeket. Esztétörténeti vizsgálódásai is a tágon felfogott ismeretelmélet, tudományfilozófia és a filozófiatörténet újszerű rekonstrukciójának keretei között értelmezhetők. Írásaiban kidomborodnak azok a centrális problémák, amelyek elsősorban foglalkoztatják, — nevezetesen a tradíciónak mint a tudás megőrzésének és az individualitásnak a kérdése. Wittgenstein-elemzéseiben az antropológiai és ismeretelméleti dimenzióban megjelenő konzervativizmust tárja fel, s ezt a gondolkodói magatartást a polgári fejlődés Európa peremvidékére jellemző retardált jellegével összefüggésben vizsgálja.

Nyíri János Kristóf tudósi következetessége mutatkozik meg abban, ahogyan mindinkább tágtíja történeti látószögét, és a problémák megközelítésében önkorrekciókat is végrehajt. Újabb esszéiben hangsúlyeltolódás következik be, amennyiben a szociális beágyazottságú tudás vizsgálata mellett előtérbe kerül az individualitás. Különösen jelentősek azok az írásai, amelyekben nyomon követi a tudás-megőrzés történeti változásait és történetfilozófiai aspektusból is vizsgálja a computer használatát.

Nyíri János Kristóf művei forrásmunkát jelentenek azoknak a kutatóknak, akik a fenti témakörökkel foglalkoznak. Írásai ugyanakkor túlmutatnak a szakfilozófiaiak nevezett problémákon és messzemenően relevánsak a történettudomány és a pszichológia számára is. Erre vall, hogy több fontos európai intézet szaktanácsadója, nagyhírű egyetemek vendégprofesszora, konferenciák meghívott előadója, neves szerzők műveinek kiadója.

Ajánlók: Ancsel Éva, Pataki Ferenc, Almási Miklós

Ruzsa Imre

Született 1921-ben, Budapesten. Szűkebb szakterülete a logika és a matematika filozófiai problémái. Nyugalmazott egyetemi tanár, a filozófiai tudomány doktora (1977).

Ruzsa Imre, noha kutatói munkásságát politikai indíttatású bebörtönzése és ezt követő mellőzöttsége miatt csak évtizedes késéssel kezdhetette meg, tudományos tevékenysége során létrehozta Magyarországon a szimbolikus logikai iskolát, amely az ő művei és külföldi egyetemeken tanító volt növendékei révén nemzetközi elismertségre tett szert.

Kutatási területe: a matematika filozófiai problémái, az axiomatikus módszer alkalmazása, majd a matematikai logika, illetve annak a humán diszciplínákban való alkalmazása, különös tekintettel a pszichológiára, nyelvészetre, jogelméletre. Fontos kutatásokat végzett az általa létrehozott szimbolikus logika és tudománymetodológiai tanszék vezetőjeként, a modális és intenzionális logika területén: új, szemantikus megalapozású logikai rendszereket dolgozott ki a hozzájuk kapcsolódó szintaktikai szisztemákkal („kalkulusokkal”) együtt, s bizonyította az utóbbiak helyességét. Fő újítása a szemantikai értékrés koncepciójának beépítése az intenzionális logika elméletébe, ami lehetővé teszi jó néhány régi „paradoxon” elkerülését. Eredményeit több nemzetközi konferencián ismertette nagy sikerrel. Jelentős szerepet töltött be a hazai elméleti nyelvészek és logikusok tudományos kapcsolatainak megteremtésében, valamint a már hagyományossá vált „Logic and Language” szimpóziumok megszervezésében is. Saját diszciplínáján túl több tudomány együttműködését is elősegítette. 1991-ben Széchenyi-díjban részesült.

Ajánlók: Ancsel Éva, Almási Miklós

Szabadváry Ferenc

1923-ban, Kőszegen született. Szűkebb szakterületei: kémia-történet, tudománytörténet és analitikai kémia. Jelenleg az Országos Műszaki Múzeum főigazgatója, a kémiai tudomány doktora (1971).

Szabadváry Ferenc bár kandidátusi fokozatát 1965-ben az analitikai kémiában elért eredményeivel szerezte, már az 1950-es évek óta foglalkozik a hazai és az általános kémia-történet kérdéseivel. 1960-ban jelent meg *Az analitikai kémia módszereinek kialakulása* című, azóta a tudománytörténet klasszikusává vált könyve (1966-ban német és angol, 1984-ben orosz, 1988-ban japán nyelven is kiadták, az angol kiadás reprintje pedig rövidesen megjelenik a History and Philosophy of Sciences sorozatban). Ezt a könyvét az American Chemical Society Dexter-díjával tüntették ki.

Alapvető jelentőségű *A kémia története Magyarországon* — Szőkefalvi-Nagy Zoltánnal társszerzőségben írt — 1972-ben megjelent könyve, melynek Szabadváry Ferenc által írt része az előző évben megvédett doktori értekezésében összefoglalt eredeti kutatásokra alapult.

Monográfiákat írt Antoine Lavoisier, Winkler Lajos és Than Károly életéről. Jelentősek a nagy számú dolgozatban és számos további könyvben összefoglalt eredményei, valamint az Országos Műszaki Múzeum főigazgatójaként végzett tevékenysége.

1991-ben Széchenyi-díjjal tüntették ki. Az egyetlen magyar tagja a Nemzetközi Tudománytörténeti Akadémiának (1984). A BME általános és analitikai kémiai tanszékén — egyetemi tanárként — rendszeres oktatótevékenységet folytat.

Ajánlók: Beck Mihály, Szabó Árpád, Terplán Zénó, Pungor Ernő, Juhász Gyula, Michelberger Pál, Lipták András

Szabó Miklós

1940-ben született Szombathelyen. Főbb kutatási területei: ókori régészet (különös tekintettel a görög kultúrára) és protohisztórikus régészet (vaskor, keltológia). Jelenleg az ELTE ókori régészeti tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára, az ELTE általános rektorhelyettese. 1987 óta a történelemtudomány doktora.

Szabó Miklós a klasszika archeológiai módszereken alapuló protohisztórikus kutatás magyarországi megalapítója, s jelenleg nemzetközileg egyik legismertebb képviselője. A 80-as évek eleje óta rendszeresen tanít vendégprofesszorként külföldi egyetemeken, elsősorban Franciaországban (Párizs: Sorbonne, École Pratique des Hautes Etudes IV. szekció, École Normale Supérieure, Collège de France.), továbbá előadásokat tart, szemináriumot vezet olasz, svájci és német egyetemeken. Könyvei franciául, németül és angolul jelennek meg, tagja az Etudes Celtiques (Párizs) szerkesztőbizottságának, valamint az Union Internationale des Sciences Pré- et Protohistoriques nemzeti, valamint vaskori nemzetközi bizottságának. A Deutsches Archäologisches Institut 1977-ben választotta levelező tagjává, a párizsi Collège de France pedig 1989-ben emlékéremmel tüntette ki.

1970-től kezdve, közel egy évtizeden keresztül, részt vett az athéni Ecole Française d'Archéologie kutatómunkájában, főként Delphoiban és Argosban. A Szépművészeti Múzeum Antik Osztályának munkatársa volt és kutatásainak középpontjában a görög kultúra archaikus és klasszikus korszaka állott. Ekkor készítette el a boiótiai archaikus agyagszobrászat úttörő feldolgozását, amellyel 1980-ban a kandidátusi címet szerezte meg. A történelemtudomány doktora fokozatot a *Kelta művészet a Kárpát-medencében* c. disszertációjával nyerte el. A kelta kultúra kutatójaként a *Kelták nyomában Magyarországon* c. könyve (1991: magyarul, németül, franciául és angolul; 1976: magyarul és németül) tette ismertté. Csak az elmúlt évtizedben négy jelentős könyve és 35 tanulmánya jelent meg, jobbra külföldön. *Archaikus agyagszobrászat Boiótiában* c. monográfiáját az Akadémiai Kiadó 1986-ban adta ki; angol nyelvű, átdolgozott változata (*Archaic Terracottas of Boeotia*) jövőre, Rómában, a „L'Erma” di Bretschneider-nél lát napvilágot. A párizsi École Normale Supérieure kiadványaként közreadott *Les Celtes en Pannonie. Contribution à l'histoire de la civilisation celtique dans la cuvette des Carpates* (1988) c. kötetben a késő vaskor történeti alapú kronológiáját dolgozta ki. A korszak új, kitűnő összefoglalása az idén, Párizsban jelent meg: *Les Celtes de l'Est: Le second âge du Fer dans la cuvette des Carpates*. Ugyancsak 1992-ben jelent meg a Kárpát-medence legfontosabb La Tène-kori leletcsoportjának, a díszített fegyvereknek monografikus feldolgozása, teljes katalógussal. (*Decorated Weapons of the La Tène Iron Age in the Carpathian Basin*. Társszerző: F. Petres Éva.)

Ajánlók: Bökönyi Sándor, Bóna István, Székely György, Benda Kálmán

Vajda Mihály

1935-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterülete: filozófiatörténet, fenomenológia és politikai filozófia. Jelenleg a KLTE BTK filozófia tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára, a filozófiai tudomány doktora (1992).

Vajda Mihály munkássága minden kétséget kizáróan a magyar filozófia nemzetközileg elismert és megbecsült teljesítményei közé tartozik. Mint fiatal kutató, Vajda két nagyjelentőségű könyvet írt Husserl filozófiai koncepciójáról. Nagyszabású, rendkívül sikeres kísérletet tett a husserli tudás- és filozófia-koncepció integrálására az ún. „praxisfilozófiába”. Munkája idevágó részének olaszul, németül és angolul publikált fejezetei pontosan ennek megfelelő fogadtatást értek el — egyebek között az *Aut Aut* című olasz filozófiai lapban és az amerikai *Telos* körben.

A hatvanas évek végétől kezdve — a politikai klíma következtében — már csaknem kizárólag kéziratokkal, részese volt annak a filozófiai kritikai folyamatnak, amely nem csupán a hivatalos „marxizmus—leninizmus” intellektuális felbomlásztásában játszott szerepet, hanem olyan kérdéseket tett fel a „lukácsi koncepciónak”, amelyre e szellemi beállítottságnak egyre kevesebb válasza volt. Ezek az írások magyarul most jelentek meg a szerző *Változó Evidenciák* c. kötetében. A szóban forgó esszék nagy szerepet játszottak a hetvenes évek nemzetközi vitáiban, melyekben Vajda érvei egyre inkább fogékony befogadásra találtak.

A hetvenes évek elején jelent meg két fő műve a fasizmus társadalmi természetéről, valamint elemzése az orosz szocializmusról Kelet-Európában. Az előbbi a fasizmus jelenségének radikális újraértékelése volt, az utóbbi pedig egyike a legreprezentatívabb értelmezéseknek a kommunizmus természetrajzáról. Mindkét műve megjelent, részben vagy egészben idegen nyelveken.

Körülbelül egy évtizede teljes filozófiai „paradigmacseré” jellemzi Vajda munkáját. Heideggert tekinti a modern filozófia központi figurájának, és az ő gondolkodási irányával azonosítja saját törekvéseit. Ezen az állásponton belül egészen eredeti, úgynevezett „poszt-modern” filozófiai koncepció kialakításán dolgozik, melynek központi problémája az igazság kartézianus fogalmának dekonstrukciója. Vajda Mihály eredeti Heidegger-értelmezései (melyeket most rendez sajtó alá magyarul) heves vitákat és őszinte elismeréseket provokálnak.

Vajda csak ez évben szerezte meg doktori címét, mivel a demokratikus ellenzék egyik vezető egyénisége volt, akinek írásai másfél évtizeden keresztül nem jelenhettek meg. Ez idő alatt német és amerikai egyetemeken vendégtanárként oktatott.

Ajánlók: Heller Ágnes, Ancsel Éva, Almási Miklós

R. Várkonyi Ágnes

1928-ban, Salgótarjánban született. Szűkebb szakterülete: Magyarország 17—18. századi története. Jelenleg az ELTE BTK középkori és kora újkori magyar történeti tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára, a történelemtudomány doktora (1971).

R. Várkonyi Ágnes a történész középnemzedék nagy teljesítményt és időtálló eredményeket felmutató tagja. Kutatásai középpontjában a török alól felszabaduló Magyarország fejlődési irányának meghatározására törekvő társadalmi, politikai és hatalmi tényezők erőviszonyainak és küzdelmeinek, hazai és külföldi (főként ausztriai, csehországi és délszláv) levéltári forrásfeltárásokra alapozott analízise áll. Eredményei tükrében a 17—18. századi magyar történet lényeges fejleményeinek egész sora került új tudományos megvilágításba. Kimutatta, hogy a független Erdély és a Királyi Magyarország vezető politikusi csoportjai között a korábban feltételezettnél sokkal több párhuzamos törekvés

mutakozott. Megállapította, hogy a westfáliai békerendszer azzal, hogy Erdélyről is rendelkezett, a fejedelemséget a Duna menti régió stabilizáló tényezőjének ismerte el. Minden korábbinál teljesebb körűen mutatta be Zrínyi Miklós és támogatói kísérletét a török hatalom visszaszorítására. Idevágó kutatásaira alapozva indította útjára a *Monumenta Zrinyiana* forráskiadvány-sorozatot.

Gazdaság-, társadalom-, művelődés- és mentalitástörténeti vizsgálatai nagyban járultak hozzá egyes társadalmi rétegek és kiemelkedő személyiségek (Zrínyi, Thököly, Apafi, Bethlen Miklós, Rákóczi, Pálffy, Károlyi) árnyaltabb megismeréséhez. A Rákóczi-szabadságharcot nemcsak egykorú nemzetközi kapcsolatrendszerében, hanem a hosszú távú folyamatoknak az összefüggéseiben helyezte el mind önálló műveiben, mind a *Magyarország Története* általa írt fejezeteiben. Korábban ismeretlen, vagy nem kellően értelmezett forrásanyagra építve tárta fel a küzdelem társadalmi és politikai meghatározóit, a szerephez jutó rétegek érdek- és tudatviszonyait, felkutatta és feldolgozta Rákóczi korábban kétségbe vont fejedelmi pátenseit a fegyvertfogó jobbágyság felszabadításáról. A szatmári béke kompromisszumos jellegét nemzetközi meghatározóival egybekapcsolva vizsgálta.

R. Várkonyi Ágnes történeti feltáró és feldolgozó munkáját módszeres historiográfiai vizsgálatokkal társította. Kimutatta a romantikus álkuruc történetírás kisajátító és torzító jellegét. Széles körű kutatómunkára alapozva bizonyította, hogy a reformkor óta a hazai tudományosságban jelen voltak a történetírás korszerű európai irányzatai, amelyek a társadalomtörténeti szemléletet a tudomány autonómiájának tiszteletben tartásával érvényesítették.

R. Várkonyi Ágnes tudományos munkája és nagy hatású egyetemi oktató-tevékenysége mellett, fontos tudományos szervező szerepet is betölt. Többször részesült Akadémiai Díjban (1973, 1975, 1986), valamint kiadói nívódíjban (1970, 1987). 1992-ben Comenius-emlékéremmel tüntették ki.

Ajánlók: Benda Kálmán, Szabad György, Pölöskei Ferenc,
Székely György, Varga János, Mérei Gyula, Köpeczi Béla

Matematikai és Fizikai Tudományok Osztálya

RENDES TAGSÁGRA

Sólyom Jenő

1940-ben született Kolozsváron. Szűkebb szakterülete az elméleti szilárdtestfizika, térelméleti és statisztikus fizikai módszerek alkalmazása egydimenziós mágneses és fémes rendszerekre. 1987-ben választották akadémiai levelező tagnak. Munkásságát 1986-ban Állami Díjjal ismerték el. Az MTA KFKI Szilárdtestfizikai Kutatóintézetének kutató-professzora, az ELTE TTK egyetemi tanára.

Kiemelkedő tudományos munkái: Egydimenziós Heisenberg-lánc vizsgálata különböző csatolások esetében. Competing bilinear and biquadratic exchange couplings in spin-1 Heisenberg chains. Phys. Rev., 1987, B36.; J. Sólyom and J. Timonen: The spin-1 Heisenberg chain and the one-dimensional fermion gas. Phys. Rev., 1989, B40.; Egydimenziós Fermi-gáz gerjesztéseinek és kritikus viselkedésének tanulmányozása. K. Penc and J. Sólyom: Scaling theory of interacting light and heavy fermions in one dimension. Phys. Rev., 1990, B41.; K. Penc and J. Sólyom: The one-dimensional Hubbard model in magnetic field and the multicomponent Tomonaga-Luttinger model. Phys. Rev. B. (megjelenés alatt).

Ajánlók: Kroó Norbert, Szépfalussy Péter, Zawadowski Alfréd

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Dörnyeié Németh Judit

1932-ben született Budapesten. Egyetemi tanulmányait az Eötvös Loránd Tudományegyetem fizikus szakán végezte. Az ELTE elméleti fizikai tanszékén kezdett dolgozni, innen ment át a Központi Fizikai Kutatóintézet Simonyi Károly vezette Atomfizikai Osztályára. 1960 óta az ELTE-n oktat és végzi kutatómunkáját. 1965–66-ban egy évig dolgozott H. Bethe Nobel-díjas professzor mellett a Cornell Egyetemen, az Egyesült Államokban. Az 1975–76-os tanévre meghívták vendégprofesszornak a világ egyik legrangosabb egyetemére, a Massachusetts Institute of Technology Fizikai Intézetébe.

Kutatási eredményeiről eddig több mint száz idegen nyelvű publikáció jelent meg, túlnyomó többségük rangos nemzetközi folyóiratokban. Ezek közül 42 az elmúlt tíz évben. Publikációira több mint 500 hivatkozás található a szakirodalomban. Eleinte megszerkezeti problémákkal, majd a H. Bethe-vel való együttműködés során és ezt követően a magfizikai soktestproblémával foglalkozott, elsősorban a véges magok energiájának a meghatározásával és az asztrofizikai alkalmazásokkal. Elismertek azok az eredményei, amelyeket a neutroncsillagok modellezése területén ért el. Később a maghasadás dinamikáját, és a magas impulzuszórával rendelkező magok hasadásával kapcsolatos problémákat vizsgálta. Különösen sikeresek voltak azok a munkái, amelyekben a magfizikai jelenségekre sűrűségfüggő mágterők feltételezésével keresett magyarázatokat (Phys. Lett. 32B, 561 [1970]; Nucl. Phys. A197, 329 [1972]; Nucl. Phys. A208, 463 [1973]). Úgyszintén sok hivatkozás jelzi az újabb kutatási területén, a multifragmentáció témakörében elért eredményeinek sikerességét (Nucl. Phys. A476, 74 [1988]; Phys. Lett. B206, 177 [1988]).

A hazai tudományos közéletben már évtizedek óta kiemelkedő teljesítményt nyújt. Szervezője volt a világhírű Balatoni Magfizika Konferencia sorozatnak. Az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Magfizikai szakcsoportjának fáradhatatlan munkása és vezetőjeként számos sikeres nemzetközi műhelyt szervezett meg. Munkássága nagy sikerének ígérkezik az ELTE Bolyai Kollégiumának odaadó munkával való életre hívása és megszervezése. A Bolyai Kollégium az Eötvös Kollégium szerepét van hivatva betölteni a természettudományok területén.

Ájánlók: Csikai Gyula, Keszthelyi Lajos, Kiss Dezső,
Lovas István, Zimányi József

Farkas Győző

1933-ban született Kisménedben. A KFKI Szilárdtestfizikai Kutatóintézet Pikoszekundumos Lézer Laboratóriumának vezetője, tudományos tanácsadó. Doktori fokozatát a kandidátusi fokozat kihagyásával nyerte el 1980-ban, az intenzív területei kvantum-elektrodinamika és kvantum-optika területén elért eredményei alapján. Tevékenységét az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Schmidt Rezső-díjával ismerték el 1975-ben.

Eredményeit 5 (ill. ebből az elmúlt 10 évben 2) idegen nyelvű könyvrészletben, továbbá 115 (ill. 42) idegen nyelvű és 20 (ill. 3) magyar nyelvű publikációban közölte. Szabadalmainak száma 6 (ill. 4). Hivatkozásainak száma 331. Legfontosabbnak ítélt eredményei: Az extrém erős lézerekben fellépő sokfotonos foton-elektron kölcsönhatások kísérleti feltárása, és az Einstein-egyenlet sokfotonos új alakjának igazolása (Phys. Lett., 1967, 24A, 25A, társszerzőkkel); A perturbációs közelítés határának elérése és túllépése extrém intenzív lézerekben az optikai alagúteffektus kimutatásával (Phys. Lett., 1972, 39A.; Appl. Phys. Lett., 1977, 27, társszerzőkkel); Igen nagy diszkrét elektronenergiák kimutatása

a lézerfotonok és elektronok új típusú kölcsönhatásaiban (Phys. Rev. Lett., 1979, 43.; Phys. Rev., 1990, A41, társszerzőkkel).

Alapkutatásainak eredményei a fundamentális jelenségek tisztázásával párhuzamosan ma már a kísérleti alkalmazásokban is széleskörűen elterjedtek.

Ajánlók: Bor Zsolt, Kroó Norbert

Fried Ervin

1929-ben született Budapesten. 1953-ban végzett az ELTE matematika-fizika tanári szakán. Kandidátusi fokozatot szerzett 1959-ben, és 1970 óta a matematikai tudomány doktora. 1954 óta tanít az ELTE algebra és számelmélet tanszékén. 1972 óta egyetemi tanár.

Fő kutatási területe az algebra. Az utóbbi 20 évben főként univerzális algebrai, hálóméleti és kategóriaelméleti kutatásokat végez. Közel 80 tudományos cikke mellett 20 népszerűsítő cikket, szakköri füzeteket, tankönyveket írt. Absztrakt algebra — elemi úton c. könyvét három idegen nyelvre lefordították. Az univerzális algebra területén több igen eredeti és gyümölcsöző új fogalmat alkotott. A „gyengén asszociatív hálók” fogalmával újszerű, kombinatorikus jellegű vizsgálatok előtt nyitotta meg az utat. A „duális diszkriminátor” függvény bevezetésével új fejezetet nyitott a kongruenciák és polinomok kapcsolatának klasszikus vizsgálatában. E területen Fried és Pixley 1979-ben a szegedi Acta-ban publikált dolgozata „kötelező olvasmány” a Mathematical Reviews referense szerint. Sokoldalúságát és töretlen lendületét jelzi, hogy csak az utóbbi 15 évben is a fentiek mellett több további területen jelentőset alkotott, különösen a tágas kategóriák elméletében és a legújabb időkben a hálók ragasztásainak elméletében.

Fried Ervin áldozatkész, fáradhatatlan és kimagaslóan sikeres munkát végzett az utánpótlás nevelése terén. Tanítványai között nagyszámú nemzetközi rangú kutatót találunk (Márki László, Pelikán József, Andréka Hajnal, Babai László, Pálffy Péter Pál, Pham Ngoc Anh, Bíró Balázs, Kiss Emil, Rónyai Lajos, Kollár János) és további számos ígéretes pályakezdőt. Iskolateremtő munkásságát a Bolyai Társulat 1979-ben Szele Tibor-emlékéremmel ismerte el.

Ajánlók: Babai László, Hajnal András, T. Sós Vera

Fritz József

1943-ban született Magyaróváron. Az MTA Matematikai Kutatóintézetének tudományos tanácsadója. Kiemelkedő eredményeket ért el a nem-egyensúlyi statisztikus fizika matematikai elméletében, de a statisztikus alakfelismerés területén végzett kutatásai is jelentősek. Végtelen differenciálegyenlet-rendszerek a statisztikus fizikában című doktori értekezését 1986-ban védte meg. Grünwald Géza-emlékéremmel (1971) és Akadémiai Díjjal (1984) tüntették ki.

Az elmúlt tíz évben 15 tudományos dolgozata jelent meg, valamennyi idegen nyelven, egy konferenciakiadványt szerkesztett. Eredményeire mintegy 160 tudományos hivatkozás történt; monográfiában, tankönyvben 25. Fritz—Dobrushin: Non-equilibrium dynamics of two-dimensional infinite particle systems with a singular interaction, (Commun. Math. Phys., 1977, 57. 67—89.) dolgozata a statisztikus mechanika matematikai megalapozásában úttörő jelentőségű. Áttörést jelentett On the hydrodynamic limit of a one-dimensional Ginzburg—Landau lattice model. The a priori bounds, (J. Stat. Phys., 1987, 47. 551—572.) dolgozata is, amiben elsőként bizonyítja nem-triviális hidrodinamikai egyenlet érvényességét mikroszkopikus elmélet alapján. Végtelen sztochasztikus rendszerek alaptu-

lajdonságait tisztázza Gradient dynamics of infinite point systems (Ann. Prob., 1987, 15. 478—514.) c. munkájában.

Ajánlók: Csiszár Imre, Révész Pál, Szász Domokos, Szépfalussy Péter

Györy Kálmán

1940-ben született Ózdon. A KLTE Matematikai Intézetének egyetemi tanára. 1984-ben a Diofantikus problémákra vonatkozó effektív végességi tételek és alkalmazásaik című értekezésével nyerte el a matematikai tudomány doktora fokozatot. Munkásságát 1970-ben Grünwald Géza-emlékdíjjal, 1986-ban Szele Tibor-emlékéremmel, 1992-ben pedig Akadémiai Díjjal ismerték el.

Az utóbbi évtizedben magyar nyelven 2 közleményt, idegen nyelven 38 cikket publikált, 1 konferenciakötetet szerkesztett, s további 12 angol nyelvű cikke van megjelenés alatt. Összes publikációjának száma 102. Önálló kötete jelent meg Kanadában, második monográfiája most készül, társszerzővel. Munkáira 626 hivatkozás történt, ezek közül 118 hivatkozás külföldi monográfiákban található.

Legfontosabbnak ítélte, nemzetközileg kiemelkedő eredményei a következők. Baker módszerét egy általa kidolgozott módszerrel kombinálva áttörést hajtott végre a széteső forma egyenletek effektív elméletében. Túllépve a Baker és követői által tárgyalt 2-ismeretlenes esetet, teljes általánosságban (tetszőleges ismeretlenség esetén) algoritmust szolgáltatott az összes megoldás meghatározására. Ezáltal széteső forma egyenletek esetén pozitív választ adott Hilbert 10. problémájára. Mindezekkel szoros összefüggésben megoldotta és lezárta az algebrai számelmélet egy múlt század óta nyitott, diszkrimináns és index egyenletekkel, valamint hatványegészébázisokkal kapcsolatos diofantikus problémakörét. Úttörő munkát végzett az egységegyenletek elméletének kidolgozásában. A kétismeretlenes esetben nyert mély effektív eredményei, valamint a megoldásszámra adott éles felső korlátja széles körű alkalmazások előtt nyitottak utat a számelméletben és újabban az algebraiban is. Az elmélet alkalmazásaként maga is sok régi nyitott kérdést oldott meg, közöttük Erdős Pál és Turán Pál egy 50 éves problémáját. A magyar diofantikus egyenletek matematikai iskola megteremtője, melynek eredményeit világszerte ismerik és elismerik.

Ajánlók: Babai László, Erdős Pál, Gyires Béla, Halász Gábor, Prékopa András, Rapcsák András, Szemerédi Endre, T. Sós Vera

Janszky József

1943-ban született Csornán. Az MTA Kristályfizikai Kutatólaboratóriumának tudományos igazgatója. 1986-ban nemlineáris optika és kristályfizika témában írt értekezésével nyerte el a fizikai tudomány doktora címet.

Az elmúlt tíz évben publikált 57 idegen és 5 magyar nyelvű tudományos cikket, 4 szabadalmát fogadták el. Hivatkozásainak száma 240. 1990-ben Novobátzky-díjban, 1992-ben Fizikai díjban részesült.

Legfontosabb eredményei: Új, egydimenziós reprezentációt dolgozott ki a fény kvantumállapotainak tárgyalására, elsőnek mutatott rá, hogy a „Schrödinger-macska” állapotot megvalósító, két koherens állapot kvantumszuperpozíciójaként létrejött állapot különleges, ún. squeezing tulajdonságokat mutat (Phys. Rev. Lett., 1990, 64.). Az irodalomban elsőként kimutatta, hogy gyors frekvenciaváltozás squeezingre vezet (Opt. Comm., 1986, 59.; Phys. Rev., 1989, A41.; Phys. Rev., 1992,

A46, No 9.). Széles körben elterjedt módszereket dolgozott ki az ultrarövid lézerimpulzusok időtartamának mérésére (Opt. Comm., 1977. 23.).

Ajánlók: Bor Zsolt, Tarján Imre

Jánossy András

1944-ben, Manchesterben (Anglia) született. Az MTA KFKI Szilárdtestfizikai Kutatóintézetének tudományos tanácsadója. Doktori értekezését kísérleti szilárdtestfizikából 1983-ban védte meg. Az elmúlt tíz évben az idegen nyelvű dolgozatainak száma 45 (közük két könyvrészlet). Hivatkozásainak száma 640.

Legfontosabb tudományos munkái: A paramágneses spinrezonancia megfigyelése és a Larmor hullámok felfedezése fémekben transzmissziós spinrezonancia segítségével. A. Jánossy, P. Monod: Spin waves for single electrons in paramagnetic metals. Phys. Rev. Lett., 1976, 37.; Mozgó töltéssűrűség hullámok közvetlen megfigyelése a magrezonancia segítségével. A. Jánossy, C. Berthier, P. Segransan, P. Butaud: Measurement of the sliding charge density wave phase velocity in $\text{Rb}_{0.3}\text{MoO}_3$. Phys. Rev. Lett., 1987, 59.; Az oxigén rendeződésének kimutatása magas hőmérsékletű szupravezetőkben. S. Pekker, A. Jánossy and A. Rockenbauer: Ordering of oxygen into chains and distribution of hole density in $\text{YBa}_2\text{Cu}_3\text{O}_{6+y}$. Physica C 1991, 181.

Ajánlók: Kroó Norbert, Sólyom Jenő, Szépfalusy Péter, Zawadowski Alfréd,

Juhász István

Juhász István 1943-ban született Budapesten. Fő kutatási területe az általános topológia és a halmazelmélet. Az MTA Matematikai Kutatóintézetének tudományos tanácsadója. 1977-ben szerzett tudomány doktora fokozatot halmazelméleti topológiai eredményeiről szóló értekezésével.

Az utóbbi 10 évben 37 tudományos dolgozatot és egy könyvrészletet írt. Az elsők közé tartozott akik felismerték, hogy a Paul Cohen által 1963-ban felfedezett halmazelméleti függetlenségi bizonyításokra vonatkozó matematikai módszerek és az Erdős Pál és Richard Rado által kidolgozott halmazelméleti partíció kalkulus módszerei ötvözetével az általános topológia klasszikus és sokszor megtámadhatatlannak tartott megoldatlan problémái ismét kezelhetővé válhatnak. A módszerek alkalmazása nyomán kialakult ún. halmazelméleti topológiának egyik világszerte elismert vezető kutatójává vált. Iskolateremtő egyéniség, számos ma már jőnévű hazai és külföldi tanítványa van. Cardinal functions in topology, Math. Centre Tract. No 34, Amsterdam, 1971, 2nd printing: 1975; Cardinal functions — ten years later, Math. Centre Tract., 1980, 123, Amsterdam, monográfiái a tárgykör alapvető művei, de ugyanolyan jelentős a Handbook of Set Theoretic Topology számára 1984-ben felkérésre írt áttekintő munkája is: Cardinal Functions II., Handbook of Set Theoretic Topology (ed.: K. Kunen & J. E., Vaughan) Amsterdam, 1984, 63—109. általa írt fejezete is.

Ajánlók: Császár Ákos, Hajnal András, Szemerédi Endre

Katona Gyula

1941-ben, Budapesten született. Az MTA Matematikai Kutatóintézetének tudományos tanácsadója és osztályvezetője. 1984-ben az Extremális kombinatorikai tételek folytonos változatai valószínűségi

alkalmazásokkal című értekezésével nyerte el a matematikai tudomány doktora fokozatot. Munkásságát Gröndwald-díjjal (két alkalommal, 1967-ben és 1969-ben), 1975-ben Rényi-díjjal, 1987-ben Szele Tibor-émlékéremmel, 1989-ben Akadémiai Díjjal (megosztva) ismerték el. A Greifswaldi Egyetem Arndt-émlékérmét 1987-ben kapta.

Több mint 80 tudományos publikációjából 37-et írt az utolsó 10 évben. Három kötetet szerkesztett, ebből kettőt az utolsó 10 évben (Algebra, Combinatorics and Logic in Computer Science; Combinatorial Problems in Database Models [a Discrete Applied Mathematics amerikai folyóirat különszáma]). Összes munkáira több mint 600 hivatkozás van, közöttük 23 könyv. Legfontosabb tudományos munkája az A theorem on finite sets, (Theory of Graphs [Coll. held at Tihany, Hungary, 1966], Akadémiai Kiadó, Budapest, 1968, 187—207.), amely a Kruskal-Katona tétel néven lett ismert, és az extrémális halmazrendszerek egyik legfontosabb tétele. Több mint százán hivatkoznak rá. Újranyomtatták a Classis Papers in Combinatorics című kötetben (Szerk. I. Gessel, G.-C. Rota, Birkhäuser, Boston, 1987). Extremal hypergraph problems and convex hulls (Erdős Péterrel és Frankl Péterrel, Combinatorica 5 [1985] 11—26.) című munkája az extrémális halmazrendszerek és a lineáris programozási feladatok közötti kapcsolatra világít rá. A survey of some combinatorial results concerning functional dependencies in relational databases (Demetrovics Jánossal, Anals of Math. and Artificial Intelligence [1992]) egy felkérésre írt összefoglaló, amely áttekinti a szerzők vezetésével elkezdett új irányzat eredményeit. Iskolateremtő, kiváló tanítványok sorát indította útján.

Ajánlók: Demetrovics János, Hajnal András

Laczkovich Miklós

Laczkovich Miklós Budapesten, 1948-ban született. Doktori értekezését 1992-ben védte, jelenleg az ELTE TTK analízis tanszékén tanszékvezető docens. Eddig 67 komoly nemzetközi visszhangot kiváltó dolgozatot publikált. 1989-ben érte el legnevesebb és rendkívüli nemzetközi visszhangot kiváltó eredményét, amelyet a Tarski-féle „körnégyszögesítési” probléma megoldásának nevezünk. Ez többek között azt mondja, hogy egymással egyenlő területű kör és négyzet véges sok részre darabolható úgy, hogy az egymásnak megfelelő részek egybevághóak, sőt eltolással fedésbe hozhatók. Az eredmény szépségén és a megoldott probléma klasszikus jellegén túl a kidolgozott módszerek mélysége és sokfélesége miatt is a bizonyítás nemcsak a század végi matematikai irodalom gyöngyszeme, hanem új kutatási irányokat nyitó alapvető mű. Laczkovich Miklós elhivatott kutató és tanár, számos tanítványát indította el a sikeres kutatás útján.

Ajánlók: Babai László, Császár Ákos, Erdős Pál, Fejes Tóth László, Halász Gábor, Szász Domokos, T. Sós Vera

Mihály György

1951-ben született Kaposváron. Az MTA KFKI Szilárdtestfizikai Kutatóintézetének tudományos tanácsadója. Doktori értekezését kísérleti szilárdtestfizikából, 1986-ban védte meg. Az elmúlt tíz évben az idegen nyelvű cikkeinek száma 49. Munkáira 805 hivatkozás történt.

Legfontosabb tudományos munkái: Metastabil állapotok kimutatása szervesetlen láncvegyületekben. G. Mihály and L. Mihály: Spontaneous decay of metastable states in orthorhombic TaS₃, Phys. Rev. Lett., 1984, 52.; G. Kriza and G. Mihály: Stretched-exponential relaxation in a charge-density-wave system. Phys. Rev. Lett., 1986, 56.; Kollektív vezetés kísérleti megfigyelése és az alagút effektus

lehetősége alacsony dimenziós molekula kristályokban. G. Mihály, Yong Kim and G. Grüner: Dielectric relaxation of the pinned spin-density-wave in $(\text{TMTSF})_2\text{PF}_6$. Phys. Rev. Lett., 1991, 66.; G. Mihály, Yong Kim and G. Grüner: Crossover in low-temperature collective spin-density-wave transport. Phys. Rev. Lett., 1991, 67.; R. Gaal, S. Donovan, Zs. Sörlei and G. Mihály: Photoinduced charge-density-wave conduction. Phys. Rev. Lett., 1992, 69.

Ajánlók: Sólyom Jenő, Szépfalusi Péter, Zawadowski Alfréd

Móricz Ferenc

1939-ben, Hódmezővásárhelyen született. A József Attila Tudományegyetem Bolyai Intézetének egyetemi tanára, a matematikai tanszékcsoport vezetője. Doktori értekezését a matematikai analízis és a valószínűségszámítás tudományterületén készítette el és 1978-ban védte meg. Munkásságát 1967-ben Gröndwald Géza-díjjal, 1983-ban Matematikai Díjjal, 1990-ben Akadémiai Díjjal ismerték el. Az elmúlt tíz évben megjelentetett tudományos cikkeinek száma 89 (mind idegen nyelven), melyekre 88 hivatkozás történt.

A legfontosabbnak ítélt tudományos munkái: Moment and probability bounds with quasi-super-additive structure for the maximum partial sums, Ann. Probab., 1982, 10. 1032—1040. (R.J. Serfling-gel és W. Stout-tal közösen.) Alapvető maximál egyenlőtlenségek valószínűségi változók viselkedésének vizsgálatában. On the a.e. convergence of the arithmetic means of double orthogonal series, Trans. Amer. Math. Soc., 1986, 297. 763—766. Kolmogorov, Kacmarz és Zygmund eredményeinek kiterjesztése egydimenziós ortogonális sorokról kétdimenziósokra. Approximation to continuous functions by Cesàro means of double Fourier series and conjugate series, J. Approx. Theory, 1987, 49. 346—377. (Hianliang Shi-vel közösen). Alexits, Leindler, Sztecskin és Zygmund eredményeinek kiterjesztése kétdimenziós Lipschitz és Zygmund függvényosztályokra. Cesàro summability of multiple Walsh-Fourier series, Trans. Amer. Math. Soc., 1992, 329. 131—140. (F. Schipp-pel és W. Wade-del közösen). Megoldották a kettős Walsh kifejtések $(C,1,1)$ -szummálhatóságának több évtizedes problémáját: $f \in L \log^+ L$ elegendő feltétel erre. A quantitative version of the Dirichlet-Jordan test for double Fourier series, J. Approx. Theory (megjelenés alatt 1992-ben). A klasszikus Dirichlet-Jordan és Dini-Lipschitz konvergenciakritériumok kiterjesztése kétdimenziós Fourier-sorokra, a konvergencia sebesség becslésével.

Ajánlók: Szőkefalvi-Nagy Béla, Tandori Károly

Ormos Pál

1951-ben született Szegeden. A Szegedi Biológiai Központ Biofizikai Intézetének igazgató-helyettese. Munkássága a fehérjék működésének megértéséhez járult hozzá lényeges új eredményekkel. 1991-ben lett a tudomány doktora. Új fotoelektromos módszert dolgozott ki az energiaátalakító bakteriorodopszin protonpumpa működését kísérő intramolekuláris töltésmozgás különleges pontosságú mérésére; jellemezte a töltésmozgás lépéseit és kapcsolatát a fehérje mozgásával (FEBS Lett., 1980, 109). Jellemezte a szerkezetben és funkcióban egyaránt kimutatható heterogenitást és fontos bizonyítékokat szolgáltatott a heterogén minta egyedei között fennálló dinamikus fluktuációk jelentőségére (Biophys. J. 1990, 57.). Ormos Pál közleményeinek száma 33, ezekre mintegy 450 hivatkozás található.

Ajánlók: Bor Zsolt, Keszthelyi Lajos, Zawadowski Alfréd

Pálincás József

1952-ben született Galvácson. Az MTA Atommagkutató Intézet (ATOMKI) igazgatója. Doktori értekezését A végállapotú elektroneloszlás aszimmetriája ion-atom ütközési folyamatban címmel 1989-ben védte meg. Tudományos kitüntetései: ATOMKI Ifjúsági Díj (több ízben), MTA Ifjúsági Díj (1980, 1985), ATOMKI Díj (1983, megosztva), Akadémiai Díj (1985, megosztva).

Az elmúlt tíz évben 27 cikket publikált (ebből idegen nyelvű 25).

A modern atomfizikán belül az atomi ütközések jelenségkörében elért számos eredménye közül különösen kiemelkednek a következők: Az arany atomok L-alhéjának könnyedén lövedékekkel történő ionizációjakor, a létrejövő végállapotok elektroneloszlása aszimmetriájának vizsgálata során kimutatta a Coulomb eltérés szerepét (J. Phys., 1980, B15.). A szóban forgó eredményt ma is alapvetőnek tekintik és több más munka kiindulópontja lett. Élénk nemzetközi érdeklődést és számos elméleti vizsgálatot váltott ki a semleges lövedékek folytonos energiaállapotába történő elektronbefogásra vonatkozó meglepő eredmény (Phys. Rev. Lett., 1989, 62). Elméletileg régóta előrejelzett jelenséget sikerült kísérletileg kimutatnia, amikor p-He ütközésben elektron-elektron szóródás révén létrejövő Thomas-szórás jelenlétét észlelte (Phys. Rev. Lett., 1989, 63.; Phys. Scripta 1990. 42).

Ajánlók: Berényi Dénes, Bor Zsolt, Bozóky László,
Csikai Gyula, Kiss Dezső, Tarján Imre

Pócsik György

1933-ban, Kisvárdán született. Az ELTE elméleti fizikai tanszékének egyetemi tanára. 1967-ben kvantumtérelmélettel foglalkozó értekezésével nyerte el a fizikai tudomány doktora fokozatot. Tevékenységét 1964-ben az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Schmidt Rezső-díjával, 1985-ben Eötvös-éremmel, 1992-ben Akadémiai Díjjal ismerték el. A Trieszti Elméleti Fizikai Központ levelező tagja.

Az utóbbi tíz évben egy könyvrészlete, 25 idegen nyelvű, 2 magyar nyelvű dolgozata és két jegyzete jelent meg. Hivatkozások száma: 420.

Legfontosabb publikációi és eredményei: Unitarity bounds on Higgs boson masses in the Weinberg-Salam model with two Higgs doublets, Zeitschrift f. Physik, 1981, C8 és 1981, C10. (Ebben a Higgs bozonra vonatkozó tömegkorláton kívül keltésére és bomlására is maradandó eredményeket ért el.); Triple hadronic energy correlations in high energy e^+e^- annihilation. Phys. Rev., 1985, D31. (Ebben lehetőséget teremtett a kvantumszindinamika pontos kísérleti ellenőrzésére, amit több kísérleti csoport realizált.); Currents and sum rules in vector meson theory. Nuovo Cimento 1966, 43A. (Ebben alapvetően járult hozzá áramalgebra szerkezetének tisztázásához.) 1992-ben az elektromágneses szimmetriasértésnek egy új lehetséges módját ismerte fel.

Ajánlók: Kiss Dezső, Nagy Károly, Zimányi József

Simonovits Miklós

1943-ban született, Budapesten. Az MTA Matematikai Kutatóintézetének tudományos tanácsadója. Doktori értekezését az extrémális gráfelméletből írta, 1982-ben védte meg. Az elmúlt tíz évben 26 tudományos dolgozatot publikált és tíznél is több értekezése van előkészületben. Emellett több tankönyvet és számos didaktikai munkát írt.

Munkásságát az extrémális gráfelméletben kezdte, ezen a területen vált világviszonylatban is elismert vezető szaktekinntellyé. Eredményei közül nem egy ma már klasszikusnak számít. Ilyen például az 1968-ból származó Erdős–Simonovits tétel, amelyet Erdős és ő egymástól függetlenül találtak és publikáltak. Ezt az eredményt követően Erdős Pál és Simonovits Miklós részben közösen, részben egymástól függetlenül létrehozta egy olyan elméletet, amely a Turán Pál gráftétele köré csoportosuló gráftételeket egységbe foglalja, leírja az aszimptotikus extrém gráfokat tetszőleges ültött gráfosztályokra.

Simonovits dolgozta ki a progresszív indukció módszerét. Ő kezdeményezte, majd W. G. Brown-nal és Erdős Pállal közösen dolgozta ki az irányított extrém gráfok elméletét. Az, hogy az extrémális gráfelmélet az utóbbi évtizedekben rohamosan fejlődő területté vált, amelynek nagyon jelentős alkalmazásai vannak a geometriában, a valószínűségszámításban és az elméleti számítógéptudományban, nem kis mértékben Simonovits Miklós érdeme. A sokoldalúság és a széles körű matematikai műveltség munkásságának általános jellemzője. Legújabb munkái közül talán a legjelentősebb Lovász Lászlóval közös két dolgozata (The mixing rate of Markov chains, an isoperimetric inequality and computing the volume, Proc. 31st Annual Symposium on Foundation of Computer Science, IEEE Comput. Sec., 1990, 346–355.; Random walks in a convex body and an improved volume algorithm, accepted in FOCS-Autumn-92 [extended abstract]), amelyekben minden eddignél jobb véletlen polinomiális algoritmust adnak egy az n dimenziós Euklideszi térben adott K -konvex test köbtartalmának közelítésére. Ezek a dolgozatok a matematika számos területéről használnak fel mély eszközöket és adnak e területeken új eredményeket.

Ajánlók: Erdős Pál, Hajnal András, Lovász László, Szemerédi Endre, T. Sós Vera

Schipp Ferenc

1939-ben született Sombereken. Az ELTE numerikus analízis tanszék tanszékvezető egyetemi tanára és az informatikai tanszékcsoport vezetője. 1975-ben az ortogonális sorokkal és martingálemélettel foglalkozó értekezésével nyerte el a matematikai tudomány doktora fokozatot. 1978-ban az MTA Matematikai Díjjal tüntették ki, 1990-ben Akadémiai Díjat kapott.

Az utóbbi tíz évben 31 idegen nyelvű és 1 magyar nyelvű közleménye jelent meg, köztük egy angol nyelvű monográfia. Munkáira 220 hivatkozás történt.

Legfontosabbnak ítélt közleményei és eredményei a következők: On the dyadic derivative. Acta Math. Acad. Sci. Hung., 1976, 28. 145–152. Ebben bebizonyítja a diadikus deriváltra az elmélet alaptételét, amely a monoton függvények differenciálhatóságára vonatkozó klasszikus eredmény analogonja.; Fourier series and martingale transforms. Linear Spaces and Approximation. Birkhauser Verlag, 1978, 571–581. Ebben kiterjeszti a martingálemélet fogalmát és eredményeit ún. fa-martingálokra. Eredményeinek következményeként adódik, hogy számos korábban vizsgált rendszerre igaz a Carleson-tétel megfelelője.; Walsh series: an introduction to dyadic harmonic analysis. Akadémiai Kiadó—Adam Hilger, 1990. Ez az irányításával és nemzetközi együttműködésben készült monográfia a témakör első összefoglalása. A könyvről több elismerő értékelés jelent meg.

Ajánlók: Daróczy Zoltán, Kátai Imre, Leindler László, Szőkefalvi-Nagy Béla, Tandori Károly

Tarnóczy Tamás

1915-ben született Hőlakon. A Természettudományi Kutatólaboratórium nyugdíjas tudományos igazgatója. Doktori fokozatát 1971-ben szerezte meg.

A magyarországi akusztikai kutatás egyetlen magas szintű hazai képviselője, a Békésy-hagyományok (fizikai-technikai-fiziológiai-pszichológiai akusztika) ápolója, továbbfejlesztője és a hazai akusztikai iskola megteremtője. A beszédakusztika terén megalkotta a beszédkórus módszert az átlagos beszédészinkép meghatározására (J. Acoust. Soc. Am., 1956). Felfedezte az ún. lépcsős lencsét, amely ultrahang esetén nem követi az optikai Fresnel-lencsék törvényeit (Ultrasonics, 1965). Foglalkozott a teremakusztika tudományos (J. Acoust. Soc. Am., 1974) és gyakorlati problémáival (pl. szakértő és tervező volt többek között az Erkel Színház, Vígszínház, a Luzsnyiki Sportstadion akusztikai munkálatainál). Dolgozatainak száma 270, 10 könyvet írt és mintegy 70–80 akusztikus tanítványt nevelt.

Ajánlók: Keszthelyi Lajos, Kovács István, Tarján Imre

Totik Vilmos

1954-ben született Mosonmagyaróváron. A JATE Bolyai Intézetének tanszékvezető egyetemi tanára, professzori állása van a University of South Florida, Tampa, Matematikai Intézetében is. Doktori értekezését K-funkcionálok és simasági modulusok témában, 1986-ban védte meg. Munkásságát Felsőoktatási Érdeméremmel (1979), Gröndwald-díjjal (1979), Alexits-díjjal (1984) ismerték el.

Két monográfiája jelent meg, egy további monográfiája készül. Közel száz idegen nyelvű publikációjára a hivatkozások száma közel 500. Kiemelkedő publikációi: *Moduli of smoothness*, Springer Series for Computational Mathematics, 9, Springer Verlag, New York, 1987 (with Z. Ditzian); *General Orthogonal Polynomials*, Cambridge Univ. Press, 1992 (with H. Stahl); *An interpolation theorem and its application to positive operators*, Pacific J. Math., *III* (1984), 447–481. Az analízis rendkívül sokoldalú, nemzetközileg is igen kiemelkedő eredményeket elért kutatója.

Ajánlók: Leindler László, Szőkefalvi-Nagy Béla, Tandori Károly

Vicsek Tamás

Budapesten született, 1948-ban. Az ELTE atomfizikai tanszék tanszékvezető egyetemi tanára, illetve Adjunct Professor of Physics az Emory Egyetemen (USA). 1988-ban védte meg akadémiai doktori értekezését. Munkásságát 1986-ban Eötvös Társulati Novobátzky díjjal, 1988-ban MTA MFKI intézeti díjjal, 1990-ben Akadémiai Díjjal ismerték el.

Az elmúlt tíz évben ötvennél több idegen nyelvű tudományos közleménye jelent meg, ezekre 1200 hivatkozás történt. Magyar nyelvű közleményeinek száma 10. Fontosabb eredményei a legnagyobb impaktú folyóiratokban jelentek meg: *Fractal Growth Phenomena* (World Scientific, 1989), 2 angol, és 2 japán nyelvű kiadást ért meg. Ez a természetes fraktálok növekedésének nagy nemzetközi monográfiája (175 hivatkozás); 400 hivatkozás történt diffúzió által kontrollált aggregációk növekedése és fraktálképződés témából írt tanulmányaira. (T. Vicsek: *Journal of Physics*, 1983, *A51*.; ebben vezette be a Vicsek-fraktált; Z. Rácz—T. Vicsek: *Phys. Rev. Letters*, 1983, *51*.; T. Vicsek—F. Family: *Phys. Rev. Letters*, 1984, *52*.; T. Vicsek, *Phys. Rev. Letters*, 1984, *53*.; P. Merkin—T. Vicsek—F. Family, *Phys. Rev.* 1985, *B31*. Jelentős a felületek diffúzió által okozott kinetikus durvulásáról írt cikke 180 hivatkozás. Az F. Family—T. Vicsek: *Journal of Physics*, 1985, *A18*.; ebben a tanulmányban a dinamikai durvulás Vicsek Tamás munkája.)

Ajánlók: Marx György, Szalay Sándor, Szépfalussy Péter

RENDES TAGSÁGRA**Barabás Zoltán**

1926-ban, Budapesten született. Szűkebb szakterülete a növénynevelés és a genetika. Akadémiai levelező tag 1985-ben lett. Tudományos kitüntetései: Állami Díj, Szegedért (Pro Urbe) alapítvány Tudományos Díja, Fleischmann Díj. Jelenleg a Gabonatermesztési Kutatóintézet (Szeged) kutatóprofesszora.

A levelező taggá választás óta született néhány fontosabb publikációja és tudományos eredménye: A Búza-termesztés Kézikönyve (szerk.) Mezőgazdasági Kiadó, 1987. 537.; Breeding and biotechnology in the Cereal Research Institute, Szeged, 1983-1988. Sveriges Utsadesforenings Tidekrift, 1989. 87—91.; Hybrid seed production using nutritional mutants. Euphytica, 1991. 67—72.; (Barna Józseffel): Evaluation of protein nutritive quality of wheat cultivate in feeding studies. Cereal Res. Comm. 1989. 171—178.

Mintegy 15 elismert búzafajta nevelője, és két új növényfaj, a takarmánycirok és a durumbúza honosításában volt meghatározó szerepe. A hibrid-fajtaelőállítás új útjainak kutatásában a 70-es években közzétett szabadalma, a „markergénnel jelzett szülők módszere”, a 80-as években érett alkalmazásra több fajban (szója, napraforgó, dísznövények stb.). Alapvetően új lehetőséget nyitott meg a molekuláris genetikából a növénynevelésbe adaptált, ún. „genetikai komplementáció” alkalmazásával. A módszer lehetővé teszi auxotróf (hiánymutáns) szülőkből egészséges F_1 utódok létrehozását. Ennek segítségével tökéletlen hímsterilitással, sőt csak egyszerűen az idegentermékenyülés felhasználásával genetikailag tiszta F_1 állomány hozható létre, amire korábban egyetlen módszer alkalmazásával sem volt lehetőség. E módszerrel egy sor újabb fajban állíthatók elő hibridfajták.

Ajánlók: Balázs Sándor, Király Zoltán

Csáki Csaba

1940-ben, Túrkevéen született. Szakterülete az agrárközgazdaságtan. 1987-ben lett az Akadémia levelező tagja. A Magyar Köztársaság Csillagrendjével tüntették ki 1991-ben. A Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem tanszékvezető egyetemi tanára.

Levelező taggá választása óta elsősorban a kelet-európai mezőgazdaság átalakításával összefüggő elméleti és gazdaságpolitikai problémák vizsgálatával foglalkozott. Túlnyomórészt ebben a témakörben 15 könyv — köztük négy önálló munka — megírásában vett részt. Fontosabb folyóiratcikkeinek és egyéb publikációinak száma 38. Írásainak túlnyomó része angol nyelven, rangos kiadó gondozásában és ismert folyóiratokban jelent meg. Publikációi közül kiemelhetők: Nemzetközi fejlődés — magyar agrárpolitika: Egy mezőgazdasági modell tanulságai. KJK, 1990.; (társszerzővel); Az agrárfejlődés dilemmái a rendszerelemzés tükrében. Akadémiai Kiadó, 1991.; Restructuring of Kolkhoz and Sovkhoz in the Former USSR and Russia. The World Bank, 1992. (társszerzőkkel).

Ismert és aktív résztvevője a nemzetközi agrárközgazdasági tudományos közéletnek. Az 1991—94. periódusban, elsőként Közép-Kelet-Európából, az Agrárközgazdászok Nemzetközi Szövetségének elnöke. 1990-ben tagjává választotta az European League of Economic Cooperation, 1992-ben pedig a Lord Plumb által vezetett Nemzetközi Agrárkereskedelempolitikai Tanács.

Ajánlók: Dimény Imre, Sipos Aladár

Györfffy Béla

1928-ban, Kemenesmagasiban született. Szűkebb szakterülete a növénytermesztés. 1987-ben lett az Akadémia levelező tagja. Az MTA Mezőgazdasági Kutatóintézetének kutatóprofesszora. Levelező taggá választás óta született legjelentősebb tudományos eredményei és fontosabb publikációi: Györfffy, B.: Fruchtfolge und Monokultur im Maisanbau. Tagungsberichte der Akademie der Landwirtschaftswissenschaften. Berlin, DDR. 224. 119—123.; Berzsényi, Z. Györfffy, B.: Comparative study on the phytotoxicity of acetanilide herbicides to maize (*Zea mays* L.) as affected by temperatures and antidotes. *Acta Agronomica Hungarica*. 38. 371—384.

Több mint három évtizeddel ezelőtt beállított monokultúra, vetésforgó- és tápanyaggazdálkodási tartamkísérleteinek adatai alapján értékelte a vetésforgót megalapozó agronómiai elméleteket (talaj-pihentetés, tápanyag, szerkezet, patogén, herbológia, toxin, vízforgalom), a kukorica esetében igazolta a gyökérforgó és a gyomrezisztencia meghatározó szerepét, búza esetében megerősítette a patogén tényezőkről vallott felfogást. Társaival kidolgozott és szabadalmaztatott antidotált Acenitet használják legnagyobb arányban (63 %) a kukorica gyomirtására. Klórszulfuron-rezisztens és -toleráns hibrid-kukorica jelölteket állított elő.

Ajánlók: Balázs Sándor, Cselőtei László

Horn Péter

1942-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterülete az állattenyésztés. 1985-ben lett az Akadémiai levelező tagja. A PANNON Agrártudományi Egyetem rektora, intézet igazgató, egyetemi tanár. Tudományos kitüntetései: Lipcsei Egyetem Wilhelm Kirschner Emlékérem (1989), Eötvös Loránd Díj (1990).

Levelező taggá választása óta társszerzője 4 nemzetközi szerzőgárda által írt szakkönyvnek, illetve tanulmánykötetnek, szerkesztője — és több fejezet írója — a galambtenyésztők kézikönyvének, szerzője két ismeretterjesztő könyvnek. Hazai és külföldi szakfolyóiratokban vezető szerzőként és társszerzőként 25 tudományos közleményt publikált. Nemzetközi kongresszusokon tartott 15 előadásáról jelent meg abstract, továbbá 31 szintézisen alapuló szócikket és 10 publicisztikai tanulmányt jelentetett meg. Két szabadalmi bejelentés kizárólagos, vagy társszabadalmasa. 1986-ban bejelentett és a Röntgen Komputeres Tomográfia (RCT) kettős hasznosítására (állatnemesítés és humán diagnosztika) vonatkozó szabadalma alapján épült meg a világ első kettős funkcióval dolgozó diagnosztikai biológiai központja, a PANNON Agrártudományi Egyetem Állattenyésztési Karán. Vezető fajtabejelentője, vagy társsbejelentője 6 új állatfajtnak (juhajták, lúd, húsnyúl és háziasított gímszarvas), melyek közül a szapora merinó juh 1992-ben állami elismerést kapott.

Kutatási eredményei közül az alábbiak emelhetők ki: a húshasznú állatfajok nemesítésében az in vivo testanalízis újabb lehetőségeit dolgozta ki munkatársaival, RCT alkalmazásával. Ez az eljárás a generációs intervallum lényeges csökkentésével a vágottáru minőség gyorsított ütemű javítását szolgálja (*Magyar Állatorvosok Lapja*, 1991. 46. 133—138.) További állatfajokra terjesztette ki a genotípus és a környezet közötti kölcsönhatások vizsgálatát. E témakörben tudományos iskolát teremtett és külföldön is elismert eredményeket ért el (Állattenyésztés és Takarmányozás, 1987. 36. 97—114.). Megszervezte és vezeti azt a kutatási team-et, mely hazánkban elsőként foglalkozik a gímszarvas tenyésztésével, szaporodás-biológiájának megismerésével, a szarvashús irányított termelésével, s ezen új hústermelő ágazat fejlesztésével (Állattenyésztés és Takarmányozás, 1988. 37. 105—112.).

Számos hazai és nemzetközi tudományos testület elnöke, illetve tagja. Tagja az Archiv für Tierzucht, a Worlds Poultry Science Journal, a Georgicon for Agriculture, az Outlook on Agriculture (C.A.B. International) és a Journal of Animal Breeding and Genetics folyóiratok szerkesztő bizottságának.

Ajánló: Kovács Ferenc, Mészáros János

Klement Zoltán

1926-ban, Budapesten született. Szűkebb szakterülete a növénykórtan, fitobakteriológia. 1985-ben lett az Akadémia levelező tagja. Az MTA Növényvédelmi Kutatóintézetében kutatóprofesszor, egyetemi tanár a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetemen és c. egyetemi tanár a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen.

Levelező taggá választása óta egy magyar nyelvű könyvnek a szerzője (Bakteriális patogenezis a fogékony és betegségellenálló növényben. Akadémiai Kiadó, 1990); egy angol nyelvű könyv egyes fejezeteinek írója és a könyv társszerkesztője (Methods in Phytobacteriology, Akadémiai Kiadó, 1990.), továbbá két proceedings szerkesztője (Proc. Int. Symp. on Apricot Culture and Decline, Akad. Kiadó, 1986.) és Plant Pathogenic Bacteria (Proc. 7th Int. Conf. on Plant Pathogenic Bacteria. Akadémiai Kiadó, 1990.). Az elmúlt tíz évben 15 angol nyelven írt közleménye jelent meg. A közleményeire való hivatkozások száma az ISI szerint, az elmúlt évtized adatait tekintve 360. Az Amerikai Phytopathológiai Társaság 1989-es felmérése szerint a növénykórtan területén a tizedik, a szűkebb fitobakteriológia területén pedig a második legtöbbet idézett kutató.

Munkássága két fő téma köré csoportosult: 1. bakteriális patogenezis a fogékony és rezisztens növényben; 2. kajszi-gutaütés kóroktanának további feltárása. Az első témacsoportban a patogenitás molekuláris hátterét igyekezett feltárni munkatársaival (Physiol. and Mol. Plant Path. 29, 381—392, 1986; Physiol. and Mol. Plant Path. 29, 1986. 369—380.; Physiol. and Mol. Plant Path. 32, 1988. 437—482.). A Göttingeni Egyetemen végzett kutatásai során kísérletileg bebizonyította, hogy a fogékony növényben kialakuló szövetnekrózis éppúgy indukciós folyamat, mint a rezisztens növényben lejátszódó hiperszenzitív nekrosis (Plant Path. Bacteria, Proc. 6th Conf. on Plant Path. Bacteria. 1978. 430—436.; Phytotoxins and Plant Pathogenesis, NATO ASI Series, Vol. 27, 177—218.). Szintén a Göttingeni Egyetemen kialakult folyamatos együttműködés keretében bizonyította, hogy a fertőzés korai szakaszában két védekezési mechanizmus indukálódik párhuzamosan. Legutóbb, a kajszi-gutaütés kóroktanának jobb megismerése érdekében többszáz *Pseudomonas syringae* izolátum jégmagképző tulajdonságát vizsgálta meg munkatársaival. Megállapították, hogy a baktériumok jégmagképző aktivitása és a patogenitás között, a feltételezésekkel ellentétben, korreláció nem áll fenn, viszont a fertőzött kéregszövet cukorszintcsökkenése az elsődleges ok a fagyérzékenység kialakulásában (Physiol. Plant Path. 24. 1984. 237—246.).

Az 1985—1989-es ciklusban a Bacteriology Section of the International Society of Plant Pathology választott elnöke, a rákövetkező 1989—1992 ciklusban pedig Európát képviselő tagja. Levelező taggá választása óta két nemzetközi konferenciát, illetve szimpóziumot szervezett Magyarországon. A szakterületéhez tartozó valamennyi nemzetközi rendezvényen mint felkért előadó vagy mint szekcióelnök szerepelt. Jelenleg az Akadémiai Kutatóhelyek Bizottságának és az MTA Könyv- és Folyóiratkiadó Bizottságának tagja. Az OTKA Agrár 3 szakzsűri elnöke.

Ajánló: Mészáros János, Király Zoltán

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Balázs Ervin

1948-ban született Budapesten. Tudományos munkásságának fő területe a növénykórélettan, növényi molekuláris virológia, génsébszet és vírusellenállóság. E témakörben — Hibridvektor magasabb rendű növények génátültetéséhez: karfiol mozaikvírus (CaMV) szekvenciák alkalmazása — nyerte el 1988-ban, a biológiai tudomány doktora fokozatot. A gödöllői Mezőgazdasági Biotechnológiai Kutatóközpont főigazgatója, a gödöllői Agrártudományi Egyetem c. egyetemi tanára.

Két szolgálati szabadalma van. Az elmúlt 10 évben egy könyvrészlete, 9 magyar és 19 idegen nyelven írt közleménye jelent meg. A közleményeire való hivatkozások száma az ISI szerint, az elmúlt évtized adatait tekintve 464, míg a kézikönyvekben lévő hivatkozásokkal együtt ez jelentősen meghaladja az 500-at.

A beteg növény hormonális anyagcsereváltozásainak tanulmányozása során elsőként mutatta ki, hogy a hyperszenzitív növény a vírusfertőzés által indukált lokális lézió megjelenése előtt fokozott mennyiségben termel etilént, s hogy a szöveti szeneszcencia és a vírusfogékonyság között pozitív korreláció van (Acta Phytopath. Acad. Sci. Hung 4. 1969. 355—358., Physiol. Plant Path. 3. 1973. 341—346.). A szisztemikus szerzett rezisztencia tanulmányozása során elsőként mutatott rá, hogy egy előfertőzés következtében megemelkedett citokininszint a későbbi vírusfertőzés által indukált szimptómák kialakulását gátolja, a vírusszaporodást viszont nem (Physiol. Plant Path. 11. 29—37. 1977, Physiol. Plant Path. 16. 1980. 277—287.). Egy nemzetközi kutatócsoport tagjaként, feltárván egy növényi vírus teljes elsődleges szerkezetét, bebizonyította, hogy a karfiol mozaikvírus genomjában található virális promoterek HeLa sejt lizátumában aktívak. Ezzel a génsébszetben jól használható promotort fedeztek fel (35 S), amit azóta a világon széles körben alkalmaznak. (Gene 19. 1982. 239—249., Cell 30. 1982. 763—773.) Az állatvirológiában ismert SV 40-ből kifejlesztett génvektor analógiájára magasabb rendű növényekben történő direkt génbevitelre alkalmas vektort állított elő (Gene 40. 1985. 343—348.). Nevéhez fűződik a növényi molekuláris virológia hazai kutatásainak elindítása. Irányításával a hazai flórából izolált két fontos kórokozó (burgonya Y vírus és szilva himlő vírus) elsődleges szerkezetét határozták meg, utat nyitva ezek génsébszeti felhasználására.

Jelenleg az Európa Tanács genetikailag módosított szervezetek környezeti hatásaival foglalkozó szakértői bizottságában dolgozik, s egyik szakmai szervezője a Páneurópai Genetikailag Módosított Szervezetek konferenciáinak. Szakértőként dolgozott az ENSZ felkérésére a riói UNCED Biotechnológiai Szakbizottságában.

Ajánlók: Klement Zoltán, Sáringer Gyula, Bócsa Iván

Bartha Adorján

1923-ban, Porcsalmán született. Szűkebb szakterülete az állatorvosi virológia. Az MTA Állatorvostudományi Kutatóintézetének igazgatója. Doktori értekezését Egyes állati herpes- és adenovírusok rendszertani, valamint védekezési szempontból fontos tulajdonságai címmel 1981-ben védte meg.

Az elmúlt 10 évben egy könyvrészletet és 32 tudományos cikket jelentetett meg, ebből 20-at idegen nyelven. Két szabadalma van. Tudományos közleményeire 1181 hivatkozást tart számon, ebből az utolsó 10 évre 162 esik. Sikeres témaválasztását és kutatási eredményei megalapozottságát jelzi, hogy a 20—25 éve írt cikkeire rendszeresen még az utóbbi években is hivatkoznak.

Hazánk egyik legeredményesebb és külföldön is elismert virológusa. Kutatási eredményei közül az alábbi hármat emeljük ki: az Aujeszky-féle betegség ellen a világon elsőként (1960) állított elő élővírustartalmú vakcinát az általa izolált és külföldi kutatók által „Bartha” törzsnek elnevezett vírusból. (Magyar Áo. Lapja, 1961. 16. 42. Ezt a közleményt eddig 114-szer idézték.) Ezt a törzset használják vakcina készítésére Európa számos országán kívül az USA-ban, Brazíliában és Kínában is. A világon elsőként izolált és azonosított egy addig nem ismert herpeszvírust szarvasmarhából (Acta Vet. Hung. 1966. 16. 357.), amelyet javaslatára a Nemzetközi Vírustaxonomiai Bizottság „Movár” (az izolálás helye: Mosonmagyaróvár rövidítése) herpeszvírus névvel és BHV-4 taxonómiai jellel regisztrált (Arch. Virol. 1992. 123, 425.). Az e törzssel kapcsolatos kutatásaira eddig 167 idézetet kapott. A világon elsőként izolált és azonosított addig ismeretlen négy szarvasmarha adenovírus típust (Acta Vet. Hung., 1964. 14, 239.). Ezeket az ICTV által is elismert új alcsoportba sorolta (Acta Vet. Hung. 1969. 19, 319.). Kimutatta, hogy a bovin adenovírusok a borjakban tüdő-bélgyulladás okozhatnak. A betegség ellen vakcinát állított elő. A témával összefüggő kutatásairól 545 hivatkozás ismert.

Számos nemzetközi tudományos bizottság tagja. Munkásságával jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a magyar állatorvosi virológiát a nemzetközi élemezőnyben tartják számon.

Ajánlók: Király Zoltán, Kovács Ferenc, Mészáros János

Csepregi Pál

1924-ben, Debrecenben született. A Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem szőlőtermesztési tan-székén egyetemi tanár. Doktori értekezését A szőlőtermesztés fitotechnikai műveleteinek fejlesztése címmel 1980-ban védte meg. Tudományos kitüntetései: Szent-Györgyi Albert-díj (1992), Eötvös Loránd-díj (1983), Entz Ferenc-emlékérem (1975), Mohácsy Mátyás-emlékérem (1987), az Oktatásügy és a Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója (1959, 1967, 1972, 1979), továbbá számos emléklap, oklevél stb.

Az elmúlt 10 évben 3 szakkönyv, 2 egyetemi jegyzet, 38 hazai, 10 külföldi tudományos dolgozat, 30 szakcikk, 9 egyéb, (pl. oktatásmódszertani) közlemény szerzője. Irodalmi munkásságát több száz hazai és jelentős külföldi idézettsége is fémjelzi.

Legjelentősebb tudományos eredményei: A szőlő metszése, fitotechnikai műveletei (1982, nemzetközi és hazai nivódíjas könyv), Szőlőfajta-ismeret és -használat (1989, nemzetközi díjas társszerzővel írott könyv). Mindkettőt több évtizedes kutatási eredményeinek szintézisszerű feldolgozása teszi kiemelkedővé. Tisztázta a tökefejpustulás és -süllyedés okait, s megszüntetésének módjait. Elmélyítette a metszés, továbbá az intenzív szőlőtermesztés tudományos alapjait. A fitotechnikai műveletek minősítéséhez, s a szőlőfajták objektív összehasonlító értékeléséhez kidolgozta a szőlőültetvények fitotechnikai mutatóit. Továbbfejlesztette a szőlőfajták értékelésének módszertanát. Tudományterületét nagyszámú új, általa definiált fogalommal, szakkifejezéssel gazdagította.

Ajánlók: Kozma Pál, Cselőtei László, Tomcsányi Pál

Diófási Lajos

1929-ben, Harcon született. A Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem Dunántúli Szőlészeti és Borászati Kutatóintézetének (Pécs) igazgatója. Doktori értekezését A termésmennyiség növelésének hatása a termés minőségére és a szőlőtőkék biológiai jellemzőire címmel 1982-ben védte meg. Tudományos kitüntetései: Munka Érdemrend arany, ezüst és bronz fokozata, Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója

(2 ízben), Szekszárd város Díszpolgára, Pro Urbe Pécs, Mohácsy Mátyás Emlékérem, Mathiász János-, Kocsis Pál-, Tessedik Sámuel-emlékplakett.

Kutatási eredményeiről önállóan vagy társszerzőkkel eddig 116 publikációja jelent meg. Ebből 5 könyv, 59 tudományos dolgozat, a többi pedig szakcikk, tanulmány. Publikációira a hazai szakirodalomban 94, a külföldiekben 23 hivatkozás ismert. 1981-től egy könyvet és 27 tudományos cikket jelentetett meg, ebből négyet idegen nyelven.

Munkássága középpontjában a minőségi fehér- és vörös borszőlőtermesztés tudományos alapjainak feltárása, fejlesztése áll. A korszerű tőkeformák és metszési módok technikai és biológiai kérdéseinek tisztázásával jelentősen hozzájárult a hegyvidéki minőségi borszőlőtermesztés fejlesztéséhez. A mennyiség és a minőség összefüggésével kapcsolatban 10 fehér és 3 kék minőségi borszőlőfajtán az optimális terhelési szintet megállapította. Feltárta, hogy a szőlőtőkék különböző szintű terhelése milyen hatással van a tőkék fiziológiai magatartására (pl. a levelek tápelem-koncentrációjára, az egyes tőkerészek szénhidrátartalmára, a rügydifferenciálódásra). Bizonyította, hogy a lősz alapközeten kialakult barna erdőtalajon a telepítés előtti szakszerű készlettrágyázás kedvezően befolyásolja a tőkék termőrefordulását, a termésbiztonságot, a bor minőségét és a tőkék ellenállóképességét (Diófási et al. 1984), valamint, hogy az alany és a nemes fajta egyaránt hatással van a levelek tápelem-koncentrációjára. Az alanyfajták az egyes tápelemek felvételére olyan mértékű befolyást gyakorolnak, hogy a különbségek az esetek többségében szignifikánsak (Diófási et al. 1992.). Legfontosabb könyve: A minőségi borszőlőtermesztés tudományos alapjai. (Mezőgazdasági Kiadó, Bp. 1985.)

Ajánlók: Kozma Pál, Kurnik Ernő, Sáringer Gyula

Dohy János

1934-ben, Debrecenben született. Szűkebb szakterülete a szarvasmarha-nemesítés, a biotechnológia állattenyésztési alkalmazása. A Gödöllői Agrártudományi Egyetem Állattenyésztési Intézetében igazgató, egyetemi tanár. Doktori értekezését 1984-ben védte meg. Tudományos kitüntetései: Akadémiai Díj (1976, megosztott), Wellmann-emlékérem (1979), Újhelyi-emlékérem (1980).

Az elmúlt 10 évben tudományos eredményeit 172 publikációban jelentette meg, közülük egy önálló könyv és három könyvrészlet magyar nyelven, 5 könyvrészlet külföldi kiadásokban, 50 tudományos cikk Magyarországon, 21 tudományos közlemény külföldi konferenciák kiadványaiban, 14 tudományos közlemény Magyarországon rendezett nemzetközi konferenciák kiadványaiban, 8 összefoglaló (saját eredményeit is bemutató) tanulmány külföldön, 67 népszerűsítő cikk és három egyetemi jegyzet. Összes publikációja 1957-től: 380. Hét esetben külföldön (három német, egy angol, egy orosz, egy lengyel és egy bolgár nyelven) megjelent könyv társszerzője. 11 magyar nyelvű könyv társszerzője, illetve szerzője és szerkesztője. 59 külföldön és 105 Magyarországon megjelent tudományos közlemény szerzője, illetve társszerzője. A hivatkozások száma: külföldön 113 (ebből 46 hivatkozás szakkönyvekben, összefoglaló tanulmányokban és értekezésekben). Magyarországon 288 hivatkozás (ebből 109 citáció szakkönyvekben, összefoglaló tanulmányokban és értekezésekben).

Legfontosabb tudományos munkái és eredményei: Állattenyésztési genetika. Mg. Kiadó Budapest, 1979. (nívódíjban és az MTA elnöke által pályadíjban részesített mű); Az állattenyésztés genetikai alapjai. Mg. Kiadó Budapest, 1989; Dohy, Boda, Kovách: Data on the reduction in improving effect of A. I. bulls in relation to the genetic trend of the population (Theor. and Appl. Genetics, 1980.); Recent developments in cattle breeding research in Eastern Europe, with specific reference to Hungary (J. Animal Sci, USA, 1975.); Über neue Möglichkeiten der globalen Zuchtungsstrategie (In: Forstschritte in der Tierzüchtung. Ulmer, Stuttgart, 1991.). Új szelekciós paramétereket és indexeket dolgozott ki és alkalmazott a szarvasmarha-nemesítés korszerűsítésére. Horn Artúr munkatársaként társnemesítője

a „tejelő magyar tarka”, a „tejelő magyar barna” és a „hungarofríz” marháknak (utóbbi 1984 óta államilag elismert fajta). Experimentálisan is értékelte és fejlesztette a holstein-fríz fajta tenyésztését. Kezdeményező szerepet játszott az új biotechnológiai módszerek és eredmények állatnemesítési alkalmazásában és fejlesztésében. Elméleti, módszertani, kísérleti és gyakorlati vonatkozásban hozzájárult a hagyományos állattenyésztési stratégiák korszerűsítéséhez. Külföldi és hazai tudományos tanácskozások rendszeres meghívott előadója, számos testület tagja és tisztségviselője. A „Horn-iskola” elismert folytatója, a tudományos utánpótlás nevelésében irányító szerepet játszik.

Ajánlók: Horn Artúr, Kovács Ferenc, Mészáros János, Barabás Zoltán

Fekete Ferenc

1928-ban, Hajdúsámsonon született. Szűkebb szakterülete a mezőgazdasági politika, agrárgazdaságtan, mikroökonómiai és kvantitatív gazdaságpolitikai elmélet. A Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen egyetemi tanár. Doktori értekezését az agrárgazdaságtan területén 1968-ban védte meg. Három ízben részesült Akadémiai Díjban.

Az elmúlt 10 évben főleg a mezőgazdasági politika, a kooperációs formák (termelési rendszerek különböző szövetkezeti formációk) fejlesztése, valamint a piacgazdaságra való átmenet és az élelmiszer-gazdaság összefüggései területén végzett jelentős kutatási, oktatási és publikációs tevékenységet. Tíz könyvet és könyvrészt írt, ebből négy angol, egy pedig orosz nyelven jelent meg külföldön. Egyéb publikációinak száma 51, ebből 15 különböző idegen nyelven, többsége angolul is megjelent.

Publikációi közül a következők emelhetők ki: Költség- és jövedelemviszonyok a korszerűsödő mezőgazdaságban. KJK, Budapest, 1984. (társszerzőkkel); Transition to Market Economies in Eastern Europe: The Case of Hungary. Aula. Society and Economy. Quarterly Journal of Bp. University of Economic Sciences. 1992/I.1. 87—96. o. (társszerzővel); Kooperáció és privatizáció. Közgazdasági Szemle, 1991/7—8. 713—723. o. A hivatkozások száma a magyar nyelvű szakirodalomban 35, az idegen nyelvű szakirodalomban 12. A hazai és a nemzetközi tudományos közéletben aktívan vesz részt.

Ajánlók: Sipos Aladár, Dimény Imre, Csáki Csaba

Harnos Zsolt

1941-ben, Budapesten született. A Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem tanszékvezető egyetemi tanára. 1985-ben lett a mezőgazdasági tudomány doktora.

1982 óta magyar nyelven öt, idegen nyelven öt könyve jelent meg. Szerkesztett könyveinek száma: magyar nyelven 1, idegen nyelven: 2. Tudományos publikációinak száma 1982 után: magyar nyelven 20, idegen nyelven 18. A hivatkozások száma 65. Szakmai tevékenységét rendszerelemzés (agrárökológiai, környezeti rendszerek vizsgálata) címszóval lehet jellemezni, amelyen belül eredményeit az agrárinformatika, ökológiai, mezőgazdasági folyamatok értékelése, matematikai modellezése, ökológiai alapú tervezés, sztochasztikus folyamatok elemzése, kockázatanalízis területen érte el.

Legjelentősebb tudományos eredményei: Magyarország agroökológiai potenciáljának jellemzésére kidolgozott módszertan, a biomassa távlati hasznosítási lehetőségeit leíró modellrendszer, valamint a mezőgazdaság alkalmazkodóképességével, a növénytermelés kockázatelemzésével kapcsolatos módszertani fejlesztése. Legfontosabb publikációi is e kutatásokhoz kapcsolódnak. Láng, I., Csete, L., Harnos Zs.: A mezőgazdaság agroökológiai potenciálja az ezredfordulón. Mezőgazdasági Könyvkiadó,

1983; Láng, I., Harnos, Zs., Csete, L., Kralovánszky, U.P., Tőkés, O.: A biomassza hasznosításának lehetőségei. Mezőgazdasági Könyvkiadó, 1985.; Harnos, Zs. (társszerzőkkel és szerkesztő): Az alkalmazkodó mezőgazdaság rendszere: Módszertani kutatások. AKAPRINT, Budapest, 1991.

Az egyetem befejezése óta szorosan kapcsolódik a felsőoktatáshoz, 1987 óta a KÉE matematikai és számítástechnikai tanszékének tanszékvezető egyetemi tanáraként oktat, illetve irányítja a matematika, biometria, informatika és számítástechnika oktatását. Tanácskozási jogú tagja az MTA Agrártudományok, valamint a Matematikai és Fizikai Tudományok Osztályának, elnöke az MTA Biometriai-Biomatematikai, valamint Operációkutatási Bizottságának. Vezetőségi tagja a Nemzetközi Biometriai Társaságnak (IBS) és az Operációkutatási Társaságok Nemzetközi Szövetségének (IFORS) magyar képviselője. Számos további tudományos, szakmai szervezetnek és szerkesztőbizottságnak tagja, illetve tisztségviselője.

Több hazai és nemzetközi konferencia szervezésében vett részt, illetve volt a programbizottság vezetője.

Ajánlók: Györffy Béla, Dimény Imre, Demetrovics János

Heszky László

1945-ben, Győrött született. Szűkebb szakterülete a genetika, növényi sejt- és szövettan, nyésztés, növényenyomosítás. A biológiai tudomány doktora címet 1990-ben szerezte meg. A Gödöllői Agrártudományi Egyetem genetika és növényenyomosítás tanszékén tanszékvezető egyetemi tanár.

Tudományos eredményeit öt könyvben, három angol és két magyar nyelvű könyv önálló fejezetében, továbbá 34 angol és 24 magyar nyelvű tudományos közleményben foglalta össze, melyekre való hivatkozások száma 116. Az in vitro morfogenezis alternatív útjait bizonyító ábrái az USA-ban egyetemi tankönyvbe kerültek be (Stanford University). Szabadalmainak száma kettő. A rizsnemesítővel együttműködve állította elő hazánkban az első biotechnológiai eredetű növényfajtát, amely 1992-ben DAMA néven kapott állami elismerést, és mint haploid szomaclon eredetű fajta nemzetközileg is novumnak számít. Elsőként tisztázott egyes lucerna virágzásbiológia kérdéseket, és állított elő egy új nemzetséghibridet embriók mesterséges felnevelésével. Ugyancsak elsőként bizonyította citológiailag az androgenezis alternatív útjait búzában. Kísérletileg bizonyította a szerv- és ploidiafüggő szomaclonális variabilitást növényi rendszerben. Publikációi közül kiemelendő a J. Plant Breed, 77, 187—197, továbbá a J. Plant Physiol. 136. 1990. 336—340. és a Biotechnol. Agr. Forestry 14.k. Springer Verl. Úttörő munkásságot fejtett ki a növényregenerációs rendszereknek szomatikus sejtekből való kidolgozása terén, a krioprezerváció segítségével.

Ajánlók: Bócsa Iván, Kurnik Ernő

Horváth József

1936-ban, Keszthelyen született. Szűkebb szakterülete a növényvirológia. 1977-ben lett a mezőgazdasági tudomány doktora. A Pannon Agrártudományi Egyetemen intézetigazgató, tanszékvezető egyetemi tanár.

Tudományos eredményeit 403 dolgozatban jelentette meg, amelyek közül 172 magyar, 231 pedig idegen nyelven, főleg angolul jelent meg. Könyveinek, könyvrészleteinek száma hat, szabadalmainak száma öt, külföldi könyvekben 246, külföldi folyóiratokban pedig 211 hivatkozás található megjelent

dolgozataira. Legjelentősebb publikációi: Horváth, J. and Hoekstra, R.: Reactions of newly developed Bolivian tuber-bearing *Solanum* species to viruses. *Potato Res.* 33: 1990. 145—146.; Pak-Choy as an artificial host of several viruses. *Z. Pflanzkrankheiten* 96: 1989. 197—202.; Host Plant in Diagnosis In: R.E.F. Matthews (ed.), *Diagnosis of Plant Virus Disease*. CRC Press, Boca Raton, 1992.

Tudományos tevékenysége a növényvirológia számos területére terjedt ki. Burgonyavírus kutatási tevékenységével iskolát teremtett Magyarországon. A vírusgazda és gazdanövénykör kutatás, valamint vírusdifferenciálás területén végzett kutatómunkája elismertté tette, és ennek a kutatási iránynak világszerte legismertebb képviselője. A vízi növényvírusok és a vizekben, mocsarakban élő növények vírusainak kutatásával új kutatási irányt teremtett, világszerte igen elismert, új vírusökológiai összefüggéseket tárt fel.

Ajánlók: Rajki Sándor, Király Zoltán, Sáringer Gyula, Bócsa Iván

Kecskés Mihály

1931-ben, Vas megyén született. Szűkebb szakterülete az általános és alkalmazott mikrobiológia: talaj- és környezeti mikrobiológia; talajbiotechnológia; biohidrometallurgia. A Gödöllői Agrártudományi Egyetem mikrobiológiai tanszékén egyetemi tanár. Doktori értekezését 1977-ben védte meg. A Magyar Mikrobiológiai Társaság Manning-érmével tüntették ki.

Az elmúlt 10 évben 3 könyvrészletet, 47 tudományos cikket (30 idegen nyelvű, 17 magyar) publikált, 2 szabadalma van; az utóbbi évtizedben félszáznál többen hivatkoznak munkáira. A művi és természetes ökológiai tényezők talajmikroorganizmusokra gyakorolt hatásainak felmérése és különböző anyagok mikrobiológiai lebontása terén ért el nemzetközileg is elismert eredményeket: Nehezen bomló anyagok lebontása rizoszféra baktériumok által (*Nature*, 1960. 188, 251.); A pillangósok rhizobium magoltása és a fungicidek kompatibilitása (*Meded. Fac. Landbouwwet, Gent*, 1970. 35, 505.); Xenogén anyagok, mikroorganizmusok és magasabb rendű növények közötti kölcsönhatások talajbiológiai értékelése (doktori értekezés, 1976).

Ajánlók: Magyar János, Kozma Pál

Mátyás Csaba

1943-ban, Marosvásárhelyen született. Szűkebb szakterületei az erdészeti növénynevelés, génökológia, szaporítóanyag termesztés. Az Erdészeti és Faipari Egyetem (Sopron) tanszékvezető egyetemi tanára, tudományos rektorhelyettes. Doktori értekezését 1986-ban védte meg. Erdészeti kutatásért Vadas Jenő-érmeket kapott.

Az elmúlt 10 évben megjelent publikációi: 4 könyv (2 magyar nyelvű, 2 idegen nyelvű), 1 könyvrészlet, 22 tudományos cikk (11 magyar, 11 idegen nyelvű). A hivatkozások száma 30.

Fenyőekkel végzett génökológiai vizsgálatai az adaptációs folyamatok újszerű értelmezését segítették elő, amely a gyakorlatban az erdészeti szaporítóanyag-gazdálkodás szabályozásánál alkalmazható. Négy erdészeti fajta nemesítésében vett részt.

Ajánlók: Keresztesi Béla, Máthé Imre

Schmidt János

1935-ben, Feketeerdőn született. Szűkebb szakterülete a gazdasági állatok takarmányozása. A PANNON Agrártudományi Egyetem Mosonmagyaróvári Mezőgazdaságtudományi Karán tanszékvezető egyetemi tanár. Doktori értekezését a mezőgazdasági tudomány területén 1989-ben védte meg.

Az elmúlt 10 évben kutatómunkájának eredményeit 144 publikációban adta közre. Ebből 6 könyv, illetve könyvrészlet, 2 egyetemi jegyzet, 78 magyar és idegen nyelvű tudományos közlemény, 30 népszerűsítő dolgozat, 25 írásban is megjelent külföldi és hazai konferencián elhangzott előadás. Tudományos közleményeire 91 hivatkozás történt. Nyolc elfogadott szabadalom tulajdonosa, illetve résztulajdonosa, közülük ötöt a gyakorlatban széles körben használnak.

Kutatómunkája a takarmánytartósítás, a szarvasmarhák fehérje-, illetve aminosav-ellátásának javítása, továbbá a melléktermék hasznosítás kérdései köré koncentrált. Kidolgozta (Baitner Károly professzorral) a szárazkeverékes silózási technológiát, amelyet ma is széles körben használnak a mezőgazdasági üzemekben a pillangós zöldtakarmányok tartósítására. Kezdeményezte a biológiai tartósítókészítést célzó kutatásokat. Vezetésével több hazai biológiai tartósítószer fejlesztettek ki (Monosil-Plusz, Monomais, tejcukor alapú készítmény). A szarvasmarhák fehérjeellátásának témakörében végzett munkája a borjak és nagy tejtermelésű tehenek fehérje- és aminosav ellátásának javítását célozta. A Magyar Tejgazdasági Kísérleti Intézzel együttműködve fejlesztettek egy ultraszűrt savófehérje-koncentrátumra alapozott tejptótló tápszert, amely napjainkban is forgalomban van. Elsőként végzett hazai vonatkozásban vizsgálatokat a nagy tejtermelésű tehenek metionin ellátásának javítására bypass metionin készítményekkel és tett javaslatot ezek felhasználására a gyakorlati takarmányozásban. Kezdeményezésére indultak be hazánkban azok a kísérletek, amelyek célja a vágóhídi melléktermékek energiatakarékos konzerválási technológiájának kialakítása volt. Több olyan technológia kialakításában vett részt, amellyel a szeszipari moslék, a vinasz eredményesen használható fel a kérődzők takarmányozásában.

Ajánlók: Kovács Ferenc, Horn Péter

Várallyay György

Debrecenben született, 1935-ben. Szűkebb szakterülete a talajtan, mezőgazdasági vízgazdálkodás és a környezetvédelem. Az MTA Talajtani és Agrokémiai Kutatóintézetének igazgatója, a Gödöllői Agrártudományi Egyetem kihelyezett tanszékének vezető professzora. Doktori fokozatát A talaj vízgazdálkodása című értekezésének megvédése alapján szerezte 1988-ban. A talajok anyagforgalmát tanulmányozva új eredmények születtek a víz-, a só-, a toxikus anyagforgalom megismerése terén. Szintetizáló tevékenységének eredménye a talajinformációs rendszer kidolgozása, valamint több tematikus térkép szerkesztése, amelyek Magyarország Nemzeti Atlaszát (1989) gazdagítják. Számos nemzetközi és hazai kutatási program kidolgozója és résztvevője. A Talajtani Társaság elnöke és több más külföldi, valamint hazai szakmai szervezetben visel tisztséget.

Közleményeinek száma 334, amelyekre 124 hazai és 75 külföldi hivatkozás volt az utóbbi 10 évben.

Ajánlók: Györffy Béla, Stefanovits Pál

RENDES TAGSÁGRA**Gáti István**

1922-ben született Bonyhádon. Szűkebb szakterülete a szülészeti és nőgyógyászati endokrinológia, perinatológia. 1987-ben lett az Akadémia levelező tagja. Székfoglaló előadását Az intrauterin diagnosztika fejlődése és klinikai értékelése címmel tartotta. Tudományos kitüntetései: Érdemes Orvos, Munka Érdemrend arany fokozat, Fellow and eundem of Royal College of Obst. and Gynec. A Kossuth- és Széchenyi-díjat odaítélő Egészségügyi Albizottság elnöke. Jelenleg az Orvostovábbképző Egyetem Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikájának igazgatója, egyetemi tanár, tudományos rektorhelyettes.

Gáti István négy évtizede foglalkozik szülészeti és nőgyógyászati endokrinológiával. Fő tudományos tevékenységét a lepényi funkció és az intrauterin diagnosztika átfogó értelmezése határozza meg. (A szülészeti és nőgyógyászat időszervi kérdései. Budapest, Medicina, 1987.; Recent Progress in Perinatal Medicine sorozat. Budapest, VII. kötet, 1991.) Az elmúlt 5 évben (1986—1992) személyes irányításával öt közvetlen munkatársa ért el az említett tárgykörből tudomány doktora fokozatot (intrauterin magzati növekedés, cukorbetegséggel szövődött terhesség, véralvadási kérdések és prosztaglandin mechanizmusok a terhességben, molarterhesség és choriocarcinoma klinikopathológiája és immunológiája). Mindezek során több mint 400 publikációja jelent meg. A szakma klinikumát és elméleti kérdéseit magas szinten összefogó, iskolateremtő egyetemi tanár.

Ajánló: Eckhardt Sándor, Vizi E. Szilveszter

LEVELEZŐ TAGSÁGRA**Bánóczy Jolán**

Budapesten született 1929-ben. Fő kutatási területe az orális medicina, szájüregi praecancerosusok klinikopathológiája, klinikai és experimentális cariologia. Doktori értekezését 1978-ban védte meg A leukoplakia kliniko—patológiai jelentősége címmel. A SOTE Konzerváló Fogászati Klinikájának tanszékvezető egyetemi tanára. Tudományos elismerések: Semmelweis-díj 1970, Árkövy-émlékérem 1979, Markuszovszky-díj 1980.

Az elmúlt tíz évben 11 könyve, illetve könyvrészlete jelent meg (négy magyar nyelvű szerkesztett könyv, két könyvrészlet, egy angol- és egy japán nyelvű monográfia, két angol- és egy francia nyelvű könyvrészlet). Tíz év alatt megjelent tudományos közleményeinek száma 140, ebből 79 magyar-, 61 idegen (46 angol-, 14 német-, egy francia-) nyelven jelent meg. A hivatkozások száma az utolsó 10 évben 517, összes cikkeinek átlagos idézettsége 7,968. Impakt faktorának értéke az utolsó 10 évben 61,063.

A legfontosabbnak ítélt tudományos munkák és eredmények: A szájüregi praecancerosus laesiók területén 670 leukoplakiás beteg longitudinális vizsgálatának adatairól számolt be 30 éves megfigyelési idő után, mely világviszonylatban a legnagyobb és leghosszabb időn keresztül ellenőrzött betegcsoport. Megállapította a malignitásra jellemző klinikai, szövettani és ultrastrukturális jellemzőket, a kezelés és a prevenció legcélszerűbb módjait. E témakörben angol és japán nyelvű monográfiája (Oral Leukoplakia, Akadémiai Kiadó, Budapest—Martinus Nijhoff Publishers, the Hague 1982; Ishiyaku Publishers, Tokyo 1986), valamint számos, túlnyomórészt angol nyelvű közleménye (J. Oral Pathol. 11:

228—236, 1982; J. Cutaneous Pathol. 1983, 10: 238—256; Int. J. Oral Maxillofac. Surg. 1986, 15: 790—798) jelent meg. A klinikai és experimentális cariologia területén finn kollaborációban, WHO támogatással több éven keresztül végzett közös kutatásokat a cukorpótló szerek (xilit) cariesreduktív hatásáról (Acta Odontol. Scand. 1985, 43: 321—388), tanulmányozva a dentalis plakk és nyál mikrobiológiai-, és a fogzománc strukturális jellemzőit, valamint a caries rizikótényezőit (Internat. Dent. J. 1988, 38: 179—189).

Ajánlók: Nász István, Eckhardt Sándor, Knoll József, Petrányi Gyula

Besznyák István

Egerben született 1931-ben. Fő kutatási területe a klinikai onkológia. 1982-ben védte meg doktori értekezését. Az Országos Onkológiai Intézet Sebészeti Osztályának osztályvezető főorvosa, egyetemi tanár. Tudományos kitüntetései: Markuszovszky-díj (1963, 1991), Balassa-emlékérem (1980), Krompecher-emlékérem (1990), Markhot-emlékérem (1991), Markuszovszky-emlékérem (1992).

Az elmúlt tíz évben hét könyve, 70 közleménye jelent meg (33 magyarul és 37 idegen nyelven).

Besznyák István széleskörűen megalapozott elméleti képzettségére építve bevezette a daganatok sebészi terápiájának biológiai szemléletét a régebben alkalmazott mechanikus szemlélet helyett, megalapozta hazánkban a sebészi onkológia modern irányzatát. (A daganatok sebészete. Medicina Könyvkiadó, Budapest, 1986.) Műtéti tevékenysége gyakorlatilag felöleli a daganatsebészet minden területét. Igen jelentős tapasztalatait, amelyeket a mediastinum daganatainak diagnosztikájában és terápiájában szerzett, társszerzőkkel együtt monográfiában foglalta össze (Mediastinal tumors and pseudotumors. Karger—Akadémiai Kiadó, Budapest, 1985), amely hazánkban és külföldön is elismerést keltve, a téma egyik referencia kézikönyve.

Ajánlók: Eckhardt Sándor, Ihász Mihály

Czeizel Endre

Budapesten született 1935-ben. Szűkebb szakterülete az orvosi genetika, epidemiológia. A Johan Béla Országos Közegészségügyi Intézet Humán-genetikai és Teratológiai Osztályának főorvosa, a WHO Collaborating Centre for the Community Control of Hereditary Diseases igazgatója. Doktori értekezését 1978-ban védte meg. Két ízben részesült Markuszovszky-díjban.

Genetikai- és teratoepidemiológiai kutatásairól két angol nyelvű monográfiában (Aetiological Studies of Isolated Common Congenital Abnormalities in Hungary, 1984 és Multiple Congenital Abnormalities, 1988, Akadémiai Kiadó, Budapest) számolt be. A Vele született Rendellenességek Felügyelet a nemzetközi megítélés szerint világviszonylatban a legszínvonalasabb közegészségügyi surveillancek közé tartozik. A magyar etnikumok és referencia népességek első korszerű népességgenetikai vizsgálatának eredményeit Genetics of the Hungarian Population (Springer Verlag, 1990) címmel tették közzé. Kidolgozta a genetikai tanácsadás „információval irányított” módszerét és az etikai problémákat több nyelven, így angolul kiadott könyvében (The Right To Be Born Healthy, A. R. Liss, New York, 1988) összegezte. A WHO megbízásából kidolgozta az Optimális Családtervezési Modellt és ennek keretében igazolta, hogy a magzatvédő vitamin fiziológiás dózisa képes a velőcső-záródási rendellenességek első előfordulásának kivédésére. Végül is ennek alapján vezették be az USA-ban ezt a preventív módszert. 590 közleményéből 191 nemzetközi szaklapokban jelent meg. Nemzetközi hivatkozásainak száma 1077. Az Európai Mutagén Társaság és az International Clea-

ringhouse for Birth Defects Monitoring Systems elnökének választották, 1991-ben a washingtoni Humángenetikai Világkongresszus alelnöke volt. Tagja az American Journal of Medical Genetics és a Journal of Medical Genetics szerkesztőbizottságának.

Legfontosabb tudományos közleményei: Schisis association. Am. J. Med. Genet., 1981. 22. 299.; Fraser F. C.; Czeizel A., Hanson C.: Increased frequency of neural tube defects in sibs of children with other malformations. Lancet, 1982. 2. 144.; Czeizel A., Keller I., Bod M.: An aetiological evaluation of increased occurrence of congenital limb reduction abnormalities in Hungary. 1976—1978. Int. J. Epid., 1983. 24. 445.; Czeizel A., Tóth J.: Correlation between the birth prevalence of isolated hypospadias and parental subfertility. Teratology, 1990. 41. 167.

Ajánlók: Kondorosi Ádám, Eckhardt Sándor, Alföldi Lajos, Marx György

Csernay László

1931-ben született Székesfehérváron. Fő kutatási területe a nukleáris medicina és a számítástudomány. E témakörből 1985-ben védte meg doktori értekezését. 1976 óta a Szegedi Orvostudományi Egyetem Központi Izotópdiaosztikai Laboratóriumának vezetője. 1992 júliusától a SZOTE Radiológiai Klinikájának megbízott igazgatója. 1980—1988 között a Magyar Orvostudományi Nukleáris Társaság Elnöke, 1986—1988 között az Európai Nukleáris Medicina Társaság (SNME) elnöke. A Német Nukleáris Medicina Társaság 1983-ban választotta levelező tagjává. Kitüntetései: Hetényi Géza-emlékérem, Kalmár László-emlékérem, Hevesy György-emlékérem, Akadémiai Díj, Markusovszky-díj, Érdemes orvos, Kiváló orvos, Munka Érdemrend arany fokozata, Köztársasági Érdemrend középkeresztje.

Pályája első szakaszában gasztroenterológiai fiziológiával foglalkozott, majd az izotópdiaosztikai képfeldolgozás, valamint a klinikai izotópdiaosztika problémáit kutatta. Széles körű publikációs tevékenységét 208 közlemény (131 magyar, 77 idegen nyelvű) négy kézikönyv, három könyvfejezet támasztja alá. Négy szabadalom résztulajdonosa. Munkatársai közül hét kandidátus igazolja iskola-teremtő képességeit. Nemzetközi elismertségét négy külföldi orvosi folyóirat szerkesztőbizottsági tagsága jelzi. A munkacsoportjával kidolgozott képfeldolgozó szoftver rendszert a SEGAMS-ot Európában és Dél-Amerikában több mint 300 intézetben alkalmazták. Legtöbbször idézett munkái a SEGAMS szoftver rendszeren kívül, Z. für Gastroent 3: 261, 1965; Am J. Dig. Dis. 10: 170, 1965; Am. J. Dig. Dis. 12: 60, 1967. Munkáira 418 hivatkozás történt.

Tudománypolitikai munkásságát a hazai és nemzetközi orvostársaságokban, bizottságokban betöltött eddigi tisztségei igazolják.

Ajánlók: Pásztor Emil, Eckhardt Sándor

Frang Dezső

Répcszemerén született, 1932-ben. Fő kutatási területe az urolithiasis, uro-onkológia. Doktori értekezését 1981-ben védte meg A vesék korallkövei és sebészeti megoldásuk címmel. A SOTE Urológiai Klinikájának tanszékvezető egyetemi tanára, a klinika igazgatója.

Munkásságát számos kitüntetéssel ismerték el: Kiváló Orvos, SOTE Kiváló Oktatója, Illyés-emlékérem. A New York Academy of Sciences 1992-ben tagjává fogadta.

Az elmúlt tíz évben öt magyar, egy angol nyelvű könyve, három könyvrészlete (magyar), 70 magyar, 46 idegen nyelvű cikke jelent meg. Legfontosabb munkái: Frang D. — Babics A.: Lymphography in urogenital diseases c. könyve 1992-ben akadémiai nívódíjat kapott; Parenchym—saving Mar-

ginipolar Wedge Resection. *Int. Urol. Nephrol.* 14, 121, 1982.; Urethral Replacement with Autologous Venous Graft An Experimental Study in the Dog. *Urol. Res.* 10, 145, 1982. A veseparenchímát kímélő műtéti eljárását (a vérkeringésből kirekesztett vesén hypotermiában végzett marginopolaris resectio) a vese korallköveinek eltávolításában ma is alkalmazzák. Munkacsoportjával gyorsított húgysavkőoldó eljárást dolgozott ki, ami az addigi 2—3 hónapos kőoldási időt 14—18 napra rövidítette.

Ajánlók: Nász István, Gegesi Kiss Pál, Lapis Károly, Ihász Mihály

Gergely Lajos

1940-ben, Debrecenben született. Szűkebb szakterülete az orvosi virológia. 1987-ben védte meg doktori értekezését *Humán herpesvírusok kóroki szerepe: korai DNS-kötő fehérjék és a szervezet ellenanyag válasza* címmel.

Az elmúlt 10 évben hét magyar, 19 idegen nyelvű közleménye jelent meg. A hivatkozások száma: 457. Legfontosabbnak ítélte néhány tudományos munkája: Appearance of Epstein—Barr virus-associated antigens in infected Raji cells. *Virology* 45, 10—21 (1971); Host cell macromolecular synthesis in cells containing EBV-induced early antigens, studied by combined immunofluorescence and radioautography. *Virology* 45, 22—29 (1971); The action of DNA antagonists of Epstein—Barr virus (EBV)-associated early antigen (EA) in Burkitt lymphoma lines. *Int. C. Cancer* 7, 293—302 (1971); Human papillomavirus frequency in normal cervical tissue. *Lancet* II, 513 (1987).

Az Epstein—Barr vírus és a fogékony lymphoid sejt közötti kapcsolat tanulmányozása során alapvető megállapításokat tett a vírusciklus és különböző vírusantigének egymáshoz való viszonya, a korai antigének szintézisének befolyásolhatósága, az antigének megjelenése és a gazdasejt saját makromolekuláris szintézise közötti kapcsolat vonatkozásában. Elsőként közölte, hogy a vírus lítikus ciklusa a korai antigének megjelenésével kezdődik. Tisztázta a látens vírusgenom indukálhatóságát. Elsőként írta le a human papillomavírusok gyakoriságát a normál cervikális sejtekben. Kimutatta, hogy a HPV 16 transzformáló génje nemcsak a cervix carcinomában, hanem az eltávolított regionális nyirokcsomókban is jelen van.

Ajánlók: Nász István, Petrányi Győző

Juhász-Nagy Sándor

Debrecenben született 1933-ban. A Semmelweis Orvostudományi Egyetem Ér- és Szívsebészeti Klinikájának kutató-professzora. Doktori címét 1977-ben kapta *A funkcionális coronaria elégtelenség kísérletes modelljei c. értekezése* alapján. Fő működési területe a keringési rendszer kliniko—fiziológiai kutatása, ezen belül is elsősorban a szív és a koszorúerek szabályozásának vizsgálata. A keringéskutatás terén 201 közleményt publikált, melyekre mintegy 600 nemzetközi hivatkozás található az irodalomban. Munkásságához kapcsolódik a koszorúeres érszűkítő innerváció modern felfogásának első kidolgozása (*Am J. Physiol* 200: 125, 1961), melynek keretében a koronáriák specifikus (a szív munkaizomzatának ellátásától független) sympathicus beidegzésének tényét, filogenetikai vonatkozásainak jellegét és központi idegrendszeri reprezentáltságát igazolta. A koronáriák vénás szegmentumaiból kiinduló új típusú reflexmechanizmusokat fedezett fel és karakterizált. Több új, klinikailag relevánsnak bizonyuló angina pectoris modellt dolgozott ki a metabolikus éradaptáció károsodására alapozva, s a szóban forgó jelenség mechanizmusát kutatva elsőnek ismerte fel az érálmazkodásban megvalósuló sajátos adenosin—inozin kölcsönhatást, továbbá az utóbbi nukleozidnak a klinikai szív-

izomvédelemben kiaknázható egyedülálló modulátor effektusát (J. Pharm. Exp. Th. 202: 683, 1977). Kutatói iskolája alapozta meg és dolgozta ki a kardiatermográfia korszerű, kvantitatív válfaját, egy olyan klinikó—fiziológiai vizsgálóeljárást, mely minden más analóg célú módszert felülmúló tér- és időbeli felbontóképességével új lehetőségeket nyitott a kardiológiai kutatásban, így a szívsebészeti beavatkozások hatékonyságának ellenőrzésében. Munkássága a teoretikus és klinikai keringéskutatás igen sok más területére is kiterjedt: eredményei révén jelentősen javultak a hazai szívműtétek biztonsági feltételei (Cardiopharmacology 87: 343, 1988). Munkásságáért 1979-ben Jendrassik-díjat és emlékérmét kapott.

Juhász-Nagy Sándor a tudományos közélet aktív résztvevője, számos hazai és nemzetközi tudományos társaság tagja; több jelentős nemzetközi szimpózium szervezője, elnöke és felkért előadója volt. Az OTKA Élettudományi Szakkollégiumának elnökeként erőfeszítéseivel 1991 óta jelentős mértékben hozzájárult a tudományos támogatások hazai rendszerének megújulásához és kibővüléséhez.

Ajánlók: Pásztor Emil, Gáti István

Kovács László

1934-ben született Szombathelyen. Szűkebb szakterülete a perinatológia, humán reprodukció kutatás. Doktori értekezését 1987-ben védte meg. A Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikájának tanszékvezető egyetemi tanára. Tudományos kitüntetései: Semmelweis-emlékérem (1991), Jancsó Miklós-emlékérem (1992).

Az elmúlt 10 évben 113 tudományos publikációja jelent meg, közülük magyar nyelven négy könyvrészlet és 44 tudományos cikk, idegen nyelven egy könyv, hat könyvrészlet és 58 tudományos cikk. Ezekre a publikációkra 508 hivatkozás történt. Impakt faktorainak összesített értéke 37,722. Legfontosabb munkái: Termination of very early pregnancy by RU 486 — an antiprogesterational compound. Contraception, 29, 399—410, 1984.; Kovács L. et al.: Termination of early pregnancy with ZK 98.734: clinical evaluation In: Ch. P. Puri, P. F. A. Van Look (Eds.): Hormone antagonists for fertility regulation. Bombay, 1989, 155—161, Indian Society for the Study of Reproduction and Fertility. Luteal contraception. Human Reproduction 3, 169—171, 1988.

A progesteron antagonisták klinikai felhasználása területén nevéhez fűződik az első dóziskereső vizsgálat az RU486 (mifepriston) és a ZK 98734 (ilopriston) alkalmazásával. Elsők között foglalkozott az anti-progestogének contraceptio lehetőségével is.

Ajánlók: Gáti István, Telegdy Gyula

Makara Gábor

Budapesten született, 1939-ben. Szűkebb szakterülete a neuroendokrinológia. 1987-ben védte meg doktori értekezését. Az MTA Kísérleti Orvostudományi Kutató Intézetének igazgatóhelyettese. 1986-ban kutatásaiért Akadémiai Díjat kapott.

Tudományos idegen nyelvű közleményeinek száma: 166. Három bejelentett szabadalma van. Hivatkozások száma 1990-ig több mint 2200. Az utolsó 10 évben közleményeinek száma: 93, a hivatkozások száma 1808.

Leírta a tuberoinfundibularis neuronok elektrofiziológiai azonosításának módszerét, és a neuronok elektrofiziológiai jellemzőit (Brain Res 40: 238, 1972). A gamma-aminovajsav (GABA) és más neuroaktív aminosavaknak az endokrin szabályozásban játszott szerepével kapcsolatos eredményei úttörő jellegűek: a GABA, mint neurotransmitter gátló szerepet játszhat az ACTH elválasztás szabályozá-

sában (Neuroendocrinology 1974.; 16: 178—190). Nemzetközi elismerést váltott ki a 70-es évek végén az a felismerés, hogy a hypothalamus nucl. paraventricularisa kell, hogy tartalmazza a CRF termelő idegsejtek sejttestjeit (Amer. J. Physiol. 240: E441, 1981). A hormon kémiai izolálása előtt igazolta, hogy a növekedési hormon releasing hormont (GHRH) termelő idegsejtek a mediális bazális hypothalamusban, ott is elsősorban a nucl. arcuatusban vannak (Journal of Endocrinology 91: 415, 1981.; 93: 239, 1982). Új módszert dolgozott ki a hypophysis hátsó lebeny szelektív denerválására, a humán hypophysisnyél traumás léziójának modellezésére (Endocrinology 126: 2527, 1990., J. Neuroendocrinology in press).

Ajánlók: Palkovits Miklós, Flerkó Béla, Stark Ervin

Monos Emil

1935-ben született, a Fejér megyei Csabdin. Szűkebb szakterülete az orvosi fiziológia, ezen belül a vérkeringési rendszer élet- és kórtana (artériák és vénák biomechanikája, normális és kóros működése — az értónus szabályozásának cellularis mechanizmusai), rendszerélettan. Doktori értekezését 1982-ben védte meg Biomechanikai tényezők az artériás rendszer működésében címmel. A SOTE Klinikai Kísérleti és II. sz. Élettani Intézetének igazgató egyetemi tanára. 1978-ban elnyerte a Jendrassik Ernő-emlékérmét és díjat.

Az elmúlt tíz évben három magyar (ebből 1 szerk.), egy idegen nyelvű (szerk.) könyve, 14 könyvrészlete (magyar 3, idegen nyelvű 11), 19 magyar nyelvű, 69 idegen nyelvű (ebből abstract: 41) cikke jelent meg. Munkáira 398 hivatkozás történt. Legfontosabb tudományos munkái: Az érfal biomechanikája. Medicina, Budapest, 1986.; Monos E., S. Contney, A. W. Cowley, Jr., W. J. Stekiel: Electrical and mechanical responses of rat saphenous vein to short-term pressure load. Am. J. Physiol. 256: H47—56, 1989.; Bérczi V., A. S. Greene, G. Dörnyei, J. Csengődy, G. Hódi, A. Kádár, E. Monos: Venous myogenic tone: studies in human and canine vessels. Am. J. Physiol. 263: H, 1992.; A vénák fiziológiás funkciói és intrinsic szabályozásuk. Orvosi Hetilap 133/27: 1673—1684, 1992.

Az artériás hemodinamika szabályozásának több új, fontos aspektusát ismerte fel. Sokoldalúan feltárta a vénás tónus normális és kóros szabályozási folyamatait, bizonyította, hogy egyes vénák intrinsic kapacitás-autoregulációra képesek.

Ajánlók: Telegdy Gyula, Palkovits Miklós, Nász István

Németh György

1935-ben született Székesfehérvárott. Szűkebb szakterülete a sugárterápia. 1978-ban védte doktori értekezését A daganatok sugárterápiája, különös tekintettel a besugárzástervezés, valamint a különböző sugárterápiás metodikák jelentőségére és azok eredményességére címmel. Az Országos Onkológiai Intézet Sugárterápiás Osztályának osztályvezető főorvosa, az Orvostovábbképző Egyetem sugárterápiás tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. Munkásságát Madzsar József Díjjal és Krompecher Ödön-emlékéremmel ismerték el.

Az elmúlt tíz évben magyar nyelven 57, idegen nyelven 64 publikációja, négy magyar és négy idegen nyelvű könyve jelent meg. Legfontosabb tudományos munkái: 1. Isodose Atlas (for use in radiotherapy) Martinus Nijhoff. The Hague — Boston — London, 1981. A szerző az irodalomban elsőként állított össze az összes tumorlokalizációra alkalmazható besugárzó sémákat, ismertetve a különböző sugárforrásoknál kialakuló dosiselosztást. 2. Sugárterápia. Fővárosi Nyomdaipari Vállalat

1986. Szakorvos jelölteknek és szakorvosoknak sugárterápiás szakkönyv, mely a hazai orvosi szakirodalomban hiánypótló. 3. Preparation of Cervix and Corpus Carcinoma Patient Records for Computer Evaluation. Methods of Information in Medicine 17, 113—115, 1978. Nagy daganatos beteganyag számítógépes feldolgozásának hazai viszonylatban úttörő munkája, melynek használhatósága a gyakorlatban is bevált.

Ajánlók: Eckhardt Sándor, Gáti István

Papp Gyula

Szigetváron született, 1937-ben. Fő kutatási területe az experimentális kardiológia, a szív—érrendszer kórélettana és farmakológiája. 1982-ben e témakörből védte meg doktori értekezését. A Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem Farmakológiai Intézetében tanszékvezető egyetemi tanár és az egyetem tudományos rektorhelyettese. Elnöke a Szegedi Akadémiai Bizottság Orvostudományi Szakbizottságának. 1991 óta a Magyar Kardiológusok Társaságának elnöke.

279 tudományos munkát publikált, közülük 238 idegen nyelvű. Nyolc könyvnek szerzője, illetve szerkesztője. Nyolc könyvfejezetet és négy értekezést írt. Közleményeire összesen 1045, 1982 óta 457 esetben hivatkoztak. 15 szabadalma van. 142 munkája 1982 óta jelent meg; ezek közül 119 idegen nyelvű. Vaughan Williams oxfordi kutatócsoportjának tagjaként a szív celluláris elektropathológiájának egyik nemzetközileg is legelismerőbb szakértőjévé vált (Cardioscience 3: 131, 1992). Legtöbbször idézett experimentális munkáiban a hyper- és hypothyreosis által a szívizomsejtekben előidézett transzmembrán potenciál változásokat, valamint az adrenerg izgalom okozta hirtelen szívhalál létrejöttében szereplő elektropathológiai folyamatokat írta le (J. Physiol. Lond. 207: 357, 1970.; Eur. J. Pharm. 3: 15, 1968). A szív elektromos aktivitásának fejlődésében az emberre jellemző sajátosságokat ismert fel, s alapvető megállapításokat tett a humán magzati szív autonóm idegrendszeri szabályozásának, endogén és exogén anyagok iránti reaktivitásának kialakulására vonatkozólag (Cardiologia 32: 435, 1987.; Bas. Res. Cardiol. 83: 2, 1988.; Eur. Heart J. 12: 23, 1991). Újabban az endothelinek szívelektrofiziológiai hatásait elemzi.

Jelenleg alelnöke és nyolc év óta elnökségi tagja az Európai Kardiológiai Társaságnak, tagja a Nemzetközi Szívterápiás Kutató Intézet (Oslo) Igazgató Tanácsának, az American Heart Association Kardiológiai Tanácsának, s számos egyéb hazai és külföldi tudományos társaságnak, köztük a New York Academy of Sciences-nek és az International Society for Heart Research-nek, továbbá — főként kardiológiai jellegű — tudományos folyóiratok (Basic Research in Cardiology, Cardioscience) szerkesztőbizottságának. Tagja az OTKA Élő Természettudományi Szakkollégiumának, az ETT Kutásetikai Bizottságának és a Kardiológiai Szakmai Kollégiumnak.

Ajánlók: Magyar Kálmán, Méhes Károly, Telegdy Gyula

Papp Zoltán

1942-ben, Mezőkövesden született. Szűkebb szakterülete a szülészet—nőgyógyászat, klinikai genetika, magzati diagnosztika. 1981-ben védte meg doktori értekezését A magzat velőcsőzáródási rendellenességeinek prenatális diagnosztikája címmel. A SOTE I. sz. Szülészeti- Nőgyógyászati Klinikájának tanszékvezető egyetemi tanára. Tudományos kitüntetései: Állami Ifjúsági Díj (1981), Markuszovszky-díj (1973 és 1991), Kiváló Orvos (1989).

Az elmúlt tíz évben két angol és három magyar nyelvű könyvet, 11 angol nyelvű és négy magyar nyelvű könyvfejezetet, végül 59 angol nyelvű és 136 magyar nyelvű tudományos közleményt írt.

Összesített impact factora 201. Külföldi hivatkozásainak száma 369. Az *Obstetric Genetics* (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990) és az *Atlas of Fetal Diagnosis* (Elsevier, Amsterdam—London—New York—Tokyo, 1992) című munkái az embrionális és fetális diagnosztika nemzetközileg jegyzett és elfogadott, több folyóiratban már eddig is kedvező recenziót kapott kézikönyvei. Legtöbbször idézett munkái (*Obstet Gynecol* 1970, 36:429; *Fertil Steril* 1974, 25:713; *Clin Genet* 1979, 16:282; *Acta Cytol* 1982, 26:751) az amniocentesis és a magzatvízsejtek genetikai vizsgálatának gyakorlati jelentőségével foglalkoznak.

Ajánlók: Gegesi Kiss Pál, Petrányi Gyula, Méhes Károly, Muszbek László

Rák Kálmán

1929-ben, Szegeden született. Szűkebb szakterülete a haematológia, haemostaseológia. 1984-ben védte meg doktori értekezését. A Debreceni Orvostudományi Egyetem II. Belklinikájának tanszékvezető egyetemi tanára. Munkásságáért Markusovszky-díjban (1964, 1968, 1972), Hetényi-éremben (1973), Markusovszky-éremben (1986), Korányi Sándor-éremben (1986), Hőgyes-éremben (1990) részesült.

Tudományos munkásságát 1953-tól kezdődően a Szegedi OTE I. Belklinikáján, majd 1974-től jelenlegi munkahelyén tárcaszintű, ETT és OTKA kutatási pályázati témák vezetőjeként végzi. A véralvadással kapcsolatos megállapításai a thrombin-inaktiválás folyamatáról, különös tekintettel a heparin hatásmódjára (kis antithrombin-aktivitás és nagy thrombin-aktivitás jelenlétében a heparin az inaktiválást gátolja) ismertté tették nevét a nemzetközi irodalomban. Vizsgálta a thrombopoetikus serum-tényező (thrombopoetin) főbb sajátosságait és megállapította a vincristin thrombocytopoesist serkentő hatását. Az ezzel kapcsolatos munkája a Br. J. Haematology-ban jelent meg és egyben a legidézettebb munkája. Munkatársaival leírta az első hazai veleszületett cyclooxygenase-hiányos beteg esetét, mely alkalmat adott a prostanooidok (PGI_2 és TXA_2) és az atherosclerosis kapcsolatának analízisére is. Komoly feltűnést keltettek az elsődleges haemostasisnak és az érbetegségeknek (főleg atherosclerosisnak) a kapcsolatára, valamint a diabetesesek primér haemostasisára vonatkozó megállapításai. Az antibiotikumok véralvadást befolyásoló hatásáról írt dolgozatai is jelentős nemzetközi visszhangot keltettek.

Több mint két évtizede részt vesz a tudományos közéletben. 1982—86-ban tagja a TMB Klinikai Orvostudományi Bizottságának. Ugyanebben az időszakban a Korányi Sándor Társaság elnöke. Két szakmai kollégium, s több akadémiai bizottság tagja. 1990 óta tanácskozó tagja az MTA Orvostudományi Osztályának. A Debreceni Akadémiai Bizottság Orvostudományi és Biológiai Szakbizottságának 1989 óta elnöke. 1990 óta elnöke az Egészségügyi Tudományos Tanácsnak. Elnöke a Debreceni OTE tudományos üléseinek. Tagja számos hazai szakmai társaságnak, a Nemzetközi Belgyógyász, a Haematologia, a Thrombosis—Haemostasis Társaságoknak, a Thrombosis—Haemostasis Duna—Liga alapító tagja. Tiszteleti tagja a Szlovák és a Német Haematológiai Társaságnak.

Rák Kálmán a magyar klinikai orvostudomány nemzetközileg is elismert szaktekintélye. Tudományos dolgozatainak száma: 250, közülük idegen nyelven 121 jelent meg. Ezen kívül 35 könyvrészletet írt. Dolgozatai szakmájának legjelentősebb, magas impaktú folyóirataiban (*Thromb. Res.*, *Br. J. Haematology*, *Nature* stb.) jelentek meg.

Ajánlók: Eckhardt Sándor, Pásztor Emil

Réthelyi Miklós

1939-ben, Zalaegerszegen született. Szűkebb szakterülete a neuroanatómia, neurohisztológia, neuroendokrinológia, idegtudományok. 1983-ban védte meg doktori értekezését. A SOTE II. sz. Anatómiai-, Szövet- és Fejlődéstan Intézetének egyetemi tanára, az intézet igazgatóhelyettese. 1991-ben Akadémiai Díjban részesült.

Az elmúlt 10 évben tudományos cikke (referált folyóiratban, angol nyelven) 23 jelent meg, nyolc könyvfejezetet írt (angol nyelven), 13 előadáskivonatot (angol nyelven) publikált. Két tankönyvet, jegyzetet adott közre. Az 1980–1989 között megjelent cikkekre és könyvfejezetekre 281 hivatkozás történt (önhivatkozások nélkül). Legfontosabbnak ítélt tudományos munkái: 1. Réthelyi M., Light AR, Perl ER: Synaptic complexes formed by functionally defined primary afferent units with fine myelinated fibers. *J. Comp. Neurol.* 1982. 207: 381–393. 2. Honda CN, Réthelyi M, Petrusz P: Preferential immunohistochemical localization of vasoactive intestinal polypeptide (VIP) in the sacral spinal cord of the cat: light and electron microscopic observations. *J. Neuroscience*, 3: 2183–2196. Megfigyelték, hogy a VIP-t tartalmazó idegrostok előszeretettel fordulnak elő a sacralis gerincvelőben; azonosították a VIP-tartalmú szinaptikus végződéseket. 3. Réthelyi M, Salim MZ, Jancsó GH: Altered distribution of dorsal root fibers in the rat following neonatal capsaicin treatment. *Neuroscience*, 1986. 18:749–761. Ebben beszámoltak arról a megfigyelésükről, hogy az újszülöttkori capsaicin kezelést követően az elpusztult myelinhüvely nélküli érző rostok helyére „benőnek” a vastag érző rostok. 4. Réthelyi M, Metz CB, Lund PK: Neurons expressing calcitonin gene-related peptide mRNA activity in the brain stem, spinal cord and dorsal root ganglia in rat and guinea pig. *Neuroscience*, 1989. 29: 225–239. Calcitonin gene-related peptide messenger RNS-t találtak érző és motoros neuronokban rácgscálóra specifikus elrendeződésben.

Ajánlók: Gáti István, Hámori József, Petrányi Győző

Ribári Ottó

1932-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterülete a fül—orr—gégészet, audiológia. 1986-ban védte meg doktori értekezését. A SOTE Fül—Orr—Gégeklinikájának igazgatója.

Tudományos kitüntetések: Kiváló Orvos, Miniszteri Dicséret. Klinikai farmakológiai munkásságából kiemeljük, hogy ő vezette be a Cavinton infúziót, elsőként írte le az acetazolamid belső fülre gyakorolt hatását, valamint az Ipriflavon hatását az otoszklerotikus csontra. Új módszert dolgozott ki a hallás adaptáció és a hallásfáradás vizsgálatára. Módszereit mind külföldön, mind belföldön évtizedek óta alkalmazzák, magyar és külföldi tankönyvek rutin módszernek írják le. Több új módszert dolgozott ki a hallásjavítás területén. Hazánkban elsőként végzett középfül átültetést és Közép-Kelet-Európában elsőnek végzett cochlearis implantációt. Műtéti eredményei nemzetközi színvonalúak. A hallásjavító műtétek terén nemzetközileg elismert szaktekinély. A fül—orr—gégészet területén elsőként foglalkozott a kisteljesítményű lézerek hatásával állatkísérletekben, majd később emberen. Bebizonyította az ún. hélium—neon lézer sugár hámosító hatását. Ribári Ottó a Fül—orr—gege Egyesület elnöke, a Magyar Orvostudományi Társaságok és Egyesületek Szövetségének alelnöke. A Nemzetközi Otoneurológiai Társaság alelnöke, a SOTE Parlamentjének elnöke és az Egyetemi Szenátus tagja.

Több nemzetközi folyóirat szerkesztőbizottságának tagja és számos külföldi tudományos társaság, illetve egyesület tiszteletbeli tagja. 228 közleményt, ebből 48 könyv-, illetve könyvrészletet publikált, az utolsó 10 évben 92 publikációja jelent meg. 1979-ben jelent meg első, 1986-ban a második és 1990-ben a jelenleg is érvényben lévő egyetemi tankönyve.

Ajánlók: Ihász Mihály, Knoll József

Spät András

1940-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterülete az élettan, biológiai jelátvitel. 1982-ben védte meg doktori értekezését. A Semmelweis Orvostudományi Egyetem Élettani Intézetének egyetemi tanára. Tudományos kitüntetései: Szent-Györgyi Albert-díj (1991), Society for Endocrinology (Nagy-Britannia): European Medal (1992).

Az elmúlt tíz évben egy magyar nyelvű könyvet, két magyar nyelvű könyvrészletet, három angol nyelvű könyvrészletet és 38 angol nyelvű tudományos közleményt jelentetett meg. Munkáira az idegen hivatkozások száma több mint 1500.

Munkáiban tisztázta a foszfinozítidek szerepét a glomerulóza sejt működésének szabályozásában (Hunyady és mtsai: *Biochim. biophys. Acta* 713, 352—357, 1982; Balla T. és mtsai: *FEBS Letters* 171, 179—182, 1984; Enyedi P. és mtsai: *Molec. cell. Endocrin.* 41, 105—112, 1985). Elsőként írta le és jellemezte a kalcium-mobilizáló második hírvívó, az inozitol triszfoszfát receptorát (Spät A. és mtsai: *Nature*, 319, 514—516, 1986; Spät és mtsai: *Biochem. J.* 233, 929—932, 1986). Kimutatta, hogy a citoplazma Ca^{2+} koncentráció fiziológiai változásai alapvetően befolyásolják a mitokondrium működését (Pralong W-F. és mtsai: *Proc. Natl. Acad. Sci. USA*, 89, 132—136, 1991).

Ajánlók: Bálint Péter, Damjanovich Sándor, Knoll József, Petrányi Gyula, Stark Ervin

Szegedi Gyula

1936-ban, Újszászon született. Szűkebb szakterülete a klinikai immunológia- autoimmun betegségek — malignus lymphomák. 1990-ben védte meg doktori értekezését *A systemas lupus erythematosus* betegek klinikai megfigyelésével és immunológiai vizsgálataival szerzett tapasztalatok címmel. A Debreceni Orvostudományi Egyetem III. sz. Belgyógyászati Klinikájának tanszékvezető egyetemi tanára. 1972-ben Akadémiai Díjban, 1985-ben Markusovszky-díjban részesült.

1982—1992 között két könyve, három könyvrészlete, 186 tudományos cikke (81 magyar nyelvű, 105 idegen nyelvű) jelent meg. Munkáira 353 hivatkozás történt.

Tudományos munkája a poliszisztémás autoimmun betegségek, ezen belül is elsősorban a *systemas lupus erythematosus* (SLE) patomechanizmusának kutatásával kapcsolatos. Figyelemreméltó megfigyeléseket tett a hydantoin készítmények SLE-t kiváltó hatásáról és annak mechanizmusáról. Munkatársaival első között számoltak be az SLE és egyes HLA antigének és Gm allotípusok fokozottabb asszociációjáról és az SLE-s betegek cluster analiziséről. Eredeti megfigyelésekkel jellemezték az SLE-s betegek monocytáinak funkcionális rendellenességeit, és megállapították, hogy ezek előidézői elsősorban a betegséghez társuló immunológiai abnormalitások. Az SLE-s betegek lymphocytá subpopulatioit vizsgálva szolgáltatott értékes eredményeket, celluláris és humorális immunológiai paraméterek változásait használták fel a betegek klinikai állapotának monitorozására. Az SLE-s betegek betegségének aktivitási, prognosztikai, túlélési adatait elemezték és eredeti megfigyeléseket tettek az SLE és egyéb autoimmun, továbbá lymphoproliferatív kórképek társulásai vonatkozásában. Több mint 100 000 lakosra kiterjedő epidemiológiai megfigyeléseik hazai vonatkozásban mintegy alapadatokat eredményeztek. Nemzetközi vonatkozásban is tekintélyes számú, általuk gondozott egyéb poliszisztémás beteg (kevert kötőszöveti betegség; Sjögren-szindróma; nem differenciált collagenosis; dermato/polymyositis; progressiv *systemas sclerosis*) tanulmányozása során is több eredeti, nemzetközileg is elismert megfigyelést tettek.

Ajánlók: Petrányi Gyula, Muszbek László

Szolcsányi János

1938-ban, Budapesten született. Szűkebb szakterülete a farmakológia, fiziológia. 1987-ben védte meg doktori értekezését. A Pécsi Orvostudományi Egyetem Gyógyszertani Intézetének egyetemi tanára.

Az elmúlt tíz évben egy könyv (szerkesztés), 11 könyvrészlet, 37 tudományos cikk szerzője volt, munkáira több mint 2000 alkalommal hivatkoztak. Legfontosabbnak ítélt tudományos munkái: 1. Capsaicin-sensitive chemoceptive neural system with dual sensory-efferent function. In: Antidromic Vasodilatation and Neurogenic Inflammation. (Eds. L. A. Chahl, J. Szolcsányi and F. Lembeck) Akadémiai Kiadó, Budapest, 1984. 7—25; 2. Selective responsiveness of polymodal nociceptors of the rabbit ear to capsaicin, bradykinin and ultra-violet irradiation. *J. Physiol (Lond.)* 1987. 388. 9—23; 3. Perspectives of capsaicin-type agents in pain therapy and research. In: Contemporary Issues in Chronic Pain Management (Ed. W. C. V. Parris) Kluwer Academic Publ., Boston, 1991. 97—122. Az Akadémiai Kiadó gondozásában megjelent könyvfejezet címében is megfogalmazott koncepció új kutatási irányt indított el, melyet százánál több pozitív hivatkozás és külföldi szerzők tollából hasonló című további összefoglaló munkák is illusztrálnak (pl. Maggi, C. A., and Meli, A.: The sensory-efferent function of capsaicin-sensitive sensory neurons. *Gen Pharmacol* 1988. 19. 1—43.). Terápiás aspektusokat is felölelő hasonló igényű munka a harmadiknak felsorolt közlemény is.

Ajánlók: Flerkó Béla, Méhes Károly

Vörösmarthy Dániel

Komádiban született 1929-ben. Szakterülete a szemészeti műtéttan és optika. A Szent Rókus Kórház szemészeti osztályának osztályvezetője és Pest megye szakfőorvosa. Az Orvostovábbképző Egyetem keretében oktat. Az orvostudomány doktora címet 1987-ben nyerte el Az oculopressioval előidézett hypotonia, annak hatása és jelentősége az intraocularis műtéteknél c. disszertációja alapján. Kitüntetései: Für ausgezeichnete Leistungen, Kiváló Orvos, Munka Érdemrend ezüst fokozata. Alapító tagja a Nemzetközi Ideghártyasebészeti-, a Német IOL Implantációs-, és a Magyar Műlencse Implantációs Társaságnak (ez utóbbinak elnöke). Vezetőségi tagja az Európai IOL Implantációs Councilnek, a Magyar Szemorvos Társaságnak, a Látyszerész Optikus Szövetségnek, tiszteletbeli tagja az Amerikai Cataracta és Refractív Sebészeti Társaságnak, és az Osztrák Szemorvos Társaságnak, rendes tagja a Német Szemorvos Társaságnak, az International Intra—Ocular Implant Clubnak, továbbá a Szemész Szakkollégiumnak és további három hazai tudományos társaságnak. Szerkesztőbizottsági tagja az European Journal of Implant and Refractive Surgery-nek.

A szemre vonatkozó fiziológiai—optikai, klinikai, műtéttani és műszertervezési kutatások eredményéről öt könyvben, egy könyvrészletben, négy monográfiában, három szabadalmi leírásban, két műszer leírásban, összesen 86 közleményben számolt be, amelyek közül 52 német és angol nyelvű. Három nemzetközi szabadalma van, 41 magyar és 145 idegen nyelvű közleményben hivatkoztak munkáira. Műtéti előkészítő eljárásának neve az „Oculopressio” eponimává vált mind a klinikumban, mind az irodalomban. 1981 és 91 közötti tevékenysége: egy könyvrészlet (angol nyelvű), két könyv (magyar nyelvű), 22 közlemény, két műszerleírás, egy szabadalmi leírás, összesen 28 publikáció. Legfontosabb munkái: a német nyelven írt (Blaskovics—Kettesy—Vörösmarthy), összefoglaló szemészeti műtéttankönyv (Eingriffe am Auge, Enke Verlag, Stuttgart, 1970 4. kiadása), Oculopression (Adv. Ophthalm., 1966) című monográfiája, A szem optikája és A szemüvegrendelés elmélete és gyakorlata (Medicina, Budapest) 1974 és 1982-ben megjelent könyvek. Legjelentősebb tudományos tevékenysége a csarnokvíz és az üvegtest hidrodinamikai történéseinek vizsgálata. Az intraocularisan

végezhető fotokoaguláció és a műlencse implantáció nemzetközi úttörője. Számos új műtéti eljárás kidolgozója. Nemzetközileg is a legnagyobb műtéti statisztikával rendelkezők sorába tartozik. Hazánkban ő végezte eddig a legtöbb szemműtétet. A modern hályogsebészet és műlencse implantáció hazai bevezetője.

Ajánlók: Petrányi Gyula, Lapis Károly

Műszaki Tudományok Osztálya

RENDES TAGSÁGRA

Csurgay Árpád

1936-ban, Budapesten született. 1985-ben lett az MTA levelező tagja. Szűkebb szakterülete: elektronikus áramkörök és rendszerek elmélete. Jelenleg a Magyar Tudományos Akadémia főtítkárhelyettese.

Csurgay Árpád a Budapesti Műszaki Egyetemen szerzett villamosmérnöki oklevelet (1959), majd dr. tech. fokozatot hálózat- és rendszerelméletből (1964); 1966/67-ben Postdoctoral Fellow a New York-i Polytechnic Institute of Brooklyn Electrophysics Intézetében. A műszaki tudomány doktora fokozatot 1973-ban szerezte, olyan eredményekkel, amelyeket az eredetileg kandidátusi fokozatra készülő bírálóbizottság — elismerve a jelölt nemzetközileg is kimagasló munkásságát — közvetlenül akadémiai doktori fokozatra javasolt. 1985 óta a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, 1985 és 1989 között az MTA természettudományi, 1990-től általános főtítkárhelyettese. 1987 óta egyetemi tanár a Budapesti Műszaki Egyetemen.

A magyar elektronikai kutatás kiemelkedő, nemzetközileg is elismert képviselője. 1989-ben az Academia Europaea (London) rendes tagjává, 1991-ben — három évre — ennek elnökségébe, 1992-ben a Institute of Electrical and Electronic Engineers (a villamosmérnöki tudományok és gyakorlat világszervezete) Fellow-jává választották. 1973 óta főszerkesztő-helyettese az International Journal of Circuit Theory and Applications (Wiley), 1991 óta szerkesztőbizottsági tagja az Annales des Telecommunications (CNE Telecom) című nemzetközi folyóiratnak.

A nyolcvanas évek eleje óta a rendszerelmélet, az informatika és az elektronfizika fontos határterületi problémáival foglalkozik. Eredményei az elektronikus áramkörök megvalósításának alapvető korlátaiba nyújtanak további betekintést. 1991-ben a reverzibilis számítástechnikai rendszerek tulajdonságairól publikált alapvető eredményeket. Három idevágó, jellemző publikációja: Fundamental limits in large scale circuit modelling and simulation. Proc. Conf. Circuit Theory and Design, VDE Verlag, Stuttgart, 1983.; Fundamental Limits of Physical Realizability of Artificial Systems. Computer and Cognitive Sciences, Tampere University, 1989.; Physics of Reversible Computing, Proc. ECCTD 91, Sept. 1991.

Ajánlók: Csibi Sándor, Vámos Tibor

Finta József

1935-ben, Kolozsvárott született. Szűkebb szakterülete: építészet. Akadémiai levelező taggá 1985-ben választották. Tudományos kitüntetései: Állami Díj (1970), Ybl Miklós-díj (1965, 1972), Pro urbe

Budapest (1983); az AIA (Amerikai Építészeti Intézet) tiszteleti tagja (1990). Jelenleg a LAKÓTERV igazgatóhelyettese.

Levelező taggá választása óta megvalósult kiemelkedő építészeti alkotásai — Megyei Könyvtár, Salgótarján (1988); Nemzetközi Kereskedelmi Központ, Budapest (1989); Hotel Liget, Budapest (1991); Hotel Corvinus Kempinski Budapest (1992) — A VÁROS-sal mint befogadóval a kor nyelvén teremtenek, funkcionális-technikai-esztétikai értelemben is, építészeti elvekben követésre méltó kontaktust. Saját műveiből rendezett tíz kiállítása (három külföldön), több mint tíz építészeti, szakmai körökben tartott előadása (három külföldön), tizenöt cikke (öt külföldön) következetesen tanúsítja nem titkolt meggyőződését: az európaiság és magyarság — a múlttal való kontaktus(keresés) és a MA technikájának vállalása — semminémű ellentmondást nem hordoz. Társadalmi-tudományos aktivitásában is igényesen fogalmazott építészeti felfogása érvényesül: tagja a TMB-nek, az Építész Kamara országos és budapesti választmányának, elnöke az MTA Építészettörténeti és Elméleti Bizottságának.

Ajánlók: Preisich Gábor, Szabó János

Keviczky László

1945-ben, Ráckeven született. Szűkebb szakterülete az irányításelmélet: adaptív optimális irányítás, folyamatidentifikáció, számítógépes folyamatirányítás. Akadémiai levelező tag lett 1985-ben. Az MTA Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézetének igazgatója.

Keviczky László az irányításelmélet, közelebbről az adaptív optimális irányítás, folyamatidentifikáció és számítógépes folyamatirányítás nemzetközileg elismert kutatója és oktatója. Levelező taggá történt megválasztása óta kutatói érdeklődése kiszélesedett. Munkatársaival (Bokor Józseffel, Bányász Csillával és laboratóriumának kutatóival) együtt figyelemreméltó eredményeket ért el többváltozós lineáris dinamikus rendszerek strukturális tulajdonságainak vizsgálatában, és új kanonikus alakokat vezettek be. Az új megközelítést sikerrel alkalmazták bonyolult ipari rendszerek diagnosztikai és hibadetektálási feladatainál. Új holtidőbecslési algoritmusokat dolgozott ki, amelyek segítségével robusztus adaptív szabályozók realizálhatók. Paraméterbecslési technikákra, valamint szabályozó tervezési módszerekre támaszkodó beágyazott szabálybázisú szakértői rendszert fejlesztett ki őrlési rendszerek optimalizálására, amelynek sikeres ipari alkalmazására is sor került. Széles körű érdeklődését mutatja az általa kidolgozott új szabályozástechnikai őrlélmélet is, amely a Kluwer Academic Publishersnél jelent meg, Hilger Miklós és Kolostori János társszerzőkkel. Jelenleg a nemlineáris rendszerek identifikációjával foglalkozó (a Prentice Hall-nál szerződött) új könyv kéziratán dolgozik, Haber Róbert társszerzővel. Legújabb kutatási tématerülete a különleges processzási technikák irányításelméleti alkalmazásának vizsgálata. 1991-ben a Svéd Királyi Mémöki Akadémia külső tagjává választotta. A Nemzetközi Automatizálási Szövetség (IFAC) tudományos vezetőségének tagja.

Kiemelkedő iskolateremtő egyéniség: vezetése alatt kutatók egész sora nőtt fel, akik közül sokan szereztek tudományos minősítést, és legtöbbjük — különböző munkahelyük ellenére — jelenleg is aktív munkatársa. Tudományos közleményeinek száma 221.

Az Akadémia levelező tagjává történt választása óta lényeges új tudományos eredményei születtek, amit 45 — külföldi folyóiratokban és konferenciákon publikált — munkája és egy angol nyelvű könyv tükröznek. Publikációira eddig 289 hivatkozást regisztráltak. Levelező taggá választása óta legjelentősebb munkái: Keviczky, L., Bokor, J., Veres, S. (1987): Strong consistency of ML estimators using partial fraction and elementary subsystem representation of multivariable systems. IEEE Trans. on Aut. Control, AC-32, 10, 867—876.; Keviczky, L., in: Systems and Control Encyclopedia: Theory, Technology, Applications (ed.M.G.Singh), Pergamon Press, 1987.; Self-tuning and extremal control, 4180—4184.; Adaptive control—cement industry, 561—564. (with J. Hetthéssy), glass industry,

2008—2011. (with R. Haber), load-frequency regulation, 2889—2892. (with I. Vajk, M. Vajta); Keviczky, L., Hilger, M., Kolostori, J.: Mathematics and Control Engineering of Grinding Technology. Ball Mill Grinding. Kluwer Academic Publisher, 1989, 190.

Ajánlók: Tuschák Róbert, Vámos Tibor

Simonyi Károly

1916-ban született Egyházashalun. A Budapesti Műszaki Egyetem nyugállományú professzora, kiemelkedő tudós-tanár, aki négy évtizeden át alakította és művein keresztül ma is alakítja a magyar villamosmérnök-generációk szemléletét. Szakírói munkássága különösen nagy horderejű. A Villamosságtan-Elektronfizika-Elméleti Villamosságtan tankönyvtrilógiája nemcsak itthon, de angol, német és orosz fordításban Európa-szerte is igen nagy hatást gyakorolt. A fizika kultúrtörténete című műve egyedülálló, hatalmas szintézis, amely hidat épít a természettudományos és a humán kultúra közé, nagy hiányt pótol nemcsak a magyar, de a világirodalomban is.

Simonyi Károly a Műegyetemen tanult, 1940-ben gépészmérnöki, egyidejűleg a Pécsi Tudományegyetemen jogi diplomát szerzett. 1940-től a Műegyetem Bay Zoltán vezette atomfizika tanszékének tanársegédje. Az Egyesült Izzólámpa Gyár Laboratóriumának külső munkatársaként kiemelkedő eredményeket ért el a radarfizika és a radartechnika kutatásában, és ezen keresztül aktív közreműködőjévé vált az 1946-ban világsikert aratott Föld—Hold radarasztronómiai kísérleteknek.

1948-tól a Műegyetem soproni Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Karán egyetemi tanárként magfizikai laboratóriumot alapított, és megépítette az első magyar magfizikai részecskegyorsítót. 1952-től alapítója a Központi Fizikai Kutatóintézet atomfizika osztályának és a Műegyetem elméleti villamosságtan tanszékének. Elméleti eredményei a fúziós energiatermelés elvi lehetőségéről és korlátairól ma is jelentősek.

1956-ban a KFKI forradalmi bizottságának elnöke, ezért 1957-ben a KFKI elhagyására kényszerül. Ettől kezdve minden erejét a mérnökök nevelésének, különösen az elektronika—híradástechnika-szakosok tanításának szenteli: 1970-ig tanszékvezetőként, 1971-től — a tanszékvezetésről történő lemondásával kitérve az ellene irányuló támadások elől — beosztott egyetemi tanárként. 1971-ben kezdi meg kultúrtörténeti kutatásait és a két kultúrkört áthidaló művének írását. Tudománytörténeti előadásaival és írásaival nemcsak a magyar és a német nyelvterületen élő mérnökök, fizikusok és a természettudományok iránt érdeklődő tanárok figyelmét fordítja a másik kultúra felé, de sok humán műveltségű értelmiséginek is bemutatja a két kultúra lényegi egységét. 1989-ben vonul nyugalomba, de szakírói munkásságát azóta is folytatja, és jelenlétével, tanácsaival ma is segíti a villamosmérnökök nevelését.

Ajánlók: Vajda György, Csibi Sándor, Tuschák Róbert, Berényi Dénes, Marx György, Lovas István, Kovács István, Zimányi József, Keszthelyi Lajos, Zawadowski Alfréd, Gyarmati István.

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Bakondi Károly

1925-ben, Felnéménen született. Főbb kutatási területe a gépgyártástechnológia. A BME Közlekedésmérnöki Karán a gépipari technológia tanszék egyetemi tanára. Doktori értekezését a gépgyár-

tástechnológia (szerszámtervezés) területén 1980-ban védte meg. Főbb kitüntetései: KGM, ill. KPM Kiváló Dolgozója (négy alkalommal), GTE Irodalmi díj (két alkalommal), Pattantyús Á. Géza-díj.

1981 és 1991 között összesen 20 publikációja jelent meg, ebből 7 idegen nyelven. Szabadalmainak száma: 5. A publikációkra 50 hivatkozás történt.

Legfontosabb tudományos munkái: Einfluss der Zerspanungsdaten auf die Bestimmung der Werkzeugmaschinenkennwerte. Maschinenmarkt 1969. ápr.; Die Dimensionierung der Raumnadeln. Periodica Polytechnica Vol.16.No.1.1972.; Prüfungsmethoden Plasmagespritzter Schichten. XIII. Kohászati Anyagvizsgáló Napok, Balatonaliga, 1988. ápr.; Eigenschaftsänderungen Laserbehandelter Oberflächenschichten. Tech.Koll.Zilina 1988. aug.; Nagyenergiásúrságú megmunkálási eljárások. MTA ülészak előadása, 1987. május; Nagyenergiásúrságú megmunkálási eljárások. Tanulmány MTA és OMFB részére, 1988.; Surface finish by means of high power laser. Acta Technica, 1990. 15—26.

Főbb kutatási területe a forgácsoláselméleti vizsgálatok, szerszámtervezés, profiltorzulások geometriai számítása, célgépek tervezése. Az utóbbi évtizedben eredményes oktató-, kutatómunkát és irodalmi tevékenységet fejt ki a nagyenergiásúrságú megmunkálások technológiája területén, a célra-orientált tulajdonságú alkatrészek felületi rétegének átalakítása révén. A hazai gépgyártástechnológiai oktatás egyik alapítója, és a szerszámtervezés, nagyenergiásúrságú megmunkálások oktatásának iskolateremtője.

Ajánlók: Prohászka János, Michelberger Pál

Gáspár Zsolt

1944-ben, Budapesten született. Fő kutatási területe a rugalmas szerkezetek nagy elmozdulásainak és stabilitási kérdéseinek vizsgálata; katasztrófa-elmélet. Jelenleg a BME Építőmérnöki Karának dékánhelyettese, egyetemi tanár. 1985-ben Rugalmas szerkezetek tökéletlenség-érzékenysége c. értekezésével nyerte el a műszaki tudomány doktora fokozatot.

Az utolsó évtizedben két magyar és egy idegen nyelvű jegyzete jelent meg, egy idegen nyelvű könyvet szerkesztett, egy magyar és egy idegen nyelvű könyvrészletet írt; magyar nyelven 5, idegen nyelven 30 cikket publikált. Műveire belföldön 110, külföldön 54 alkalommal hivatkoztak. Legfontosabb publikációi: A buckling model for the set of umbilic catastrophes, Math.Proc. of the Camb.Phil.Soc. 82, 1977, 497—507.; Buckling models for higher catastrophes, J.Struct.Mech. 5, 1977, 357—368.; Improved packing of equal circles on a sphere and rigidity of its graph, Math.Proc. of the Camb.Phil.Soc. 93, 1983, 191—218.; A mémöki stabilitáselmélet különleges problémái (szerk.: Kollár L.) 4. fejezet, Akadémiai Kiadó, 1991, 145—256.

Ajánlók: Michelberger Pál, Szabó János

Géher Károly

1929-ben, Derecskén született. Szűkebb szakterülete a hálózatalmélet, számítógépes áramkör-vezés, híradástechnika. A Budapesti Műszaki Egyetem távközlés és telematika tanszékén egyetemi tanár. Doktori értekezését Lineáris hálózatok érzékenysége címmel 1973-ban védte meg.

Négy évtizede kutat és tanít a Budapesti Műszaki Egyetemen, 1974 óta egyetemi tanár. Eddig egy monográfiája, két egyetemi tankönyve, hét egyetemi jegyzete, összesen hatvannyolc tudományos publikációja jelent meg (az utóbbiak közül tizenegy 1981 óta). Az érzékenységi és tolerancia-analízissel kapcsolatos nemzetközi publikációira 1965 és 1991 között összesen 114 idézetet kapott külföldi szer-

zoktól, nagyrészt a hálózatelmélet neves külföldi művelőitől. *Theory of network tolerances* című monográfiája 1971-ben jelent meg az Akadémiai Kiadónál angol, 1973-ban Moszkvában orosz és 1976-ban Varsóban lengyel nyelven. *Lineáris hálózatok* című egyetemi tankönyve 1960 és 1979 között összesen négy kiadást ért meg. 1992-ben jelent meg ennek — a témakör fejlődésének megfelelően teljesen átdolgozott — utóda, *Lineáris áramkörök tervezése* címmel, Solymosi Jánossal társ-szerzésben. 1957-től 1967-ig a hazai szélessávú rádiórelérendszerek létrehozásában vett részt a Táv-közlési Kutatóintézetben, a hetvenes és a nyolcvanas években pedig áramkörti tervezési szolgáltatások hazai kidolgozásában. Társaival együtt hosszú évek óta hálózatelméleti műhelyt működtet, akik közül az elmúlt években összesen öten szereztek műszaki tudomány kandidátusa fokozatot, négyen pedig egyetemi doktorátust. Ezen felül két aspiráns és egy vendégkutató lett a műszaki tudomány kandidátusa személyes témavezetésével.

Legfontosabb tudományos cikkei 1981 óta: *Design of electronic circuits for optimal production yield*. Periodica Polytechnica, Ser. EE, 1986, Vol. 28, No. 1, 67—82.; Gaál, J., Gefferth, L., Géher, K., Halász, E., Trón, T.: *New algorithms and computer programs for design centering, tolerancing, and tuning under environmental influence*, 1981, 696—703. In: Boite, R., Dewilde, P. (eds.) *Circuit Theory and Design*. Delft U. Press, Nort-Holland Publ. Co.; *Analyse und Synthese von SC-Filtern*. Nachrichtentechnik und Elektronik, 1985, Vol. 35, No. 6, 224—227.

Ajánlók: Csibi Sándor, Vámos Tibor

Imre László

1929-ben született Apátfalván. A Budapesti Műszaki Egyetem egyetemi tanára, szakterülete az elméleti műszaki hőtan. Legaktívabb tudományos tevékenységet a napenergia-hasznosítás területén fejt ki. A kandidátusi fokozatot 1966-ban, a tudomány doktora fokozatot 1985-ben szerezte. Cikkeinek és konferencia-előadásainak száma 153, ebből idegen nyelvű 104. Három könyvet írt magyar nyelven és öt könyvrészletet, amelyből négy idegen nyelvű. Találmányainak száma 23. Nemzetközi szakmai tevékenysége igen széles körű, számos nemzetközi szervezetnek tagja vagy rendezvényein tisztségviselője. Ezek közül kiemelhető az International Solar Energy Society (ISES), UNESCO European Network on Solar Energy, International Conferences on Numerical Methods in Thermal Problems (Swansea). Több nemzetközi tudományos folyóirat szerkesztőbizottságának tagja és supervisorja (például a *Communications of Applied Numerical Methods*, *Drying Technology* an *International Journal*, *Renewable Energies*). Az International Solar Energy Society magyar nemzeti bizottságának elnöke. Emellett számos hazai szervezetben tisztségviselőként vagy tagként vesz részt. A Magyar Napenergia Társaság elnöke. Szakmai tevékenysége elismeréseként külföldi egyetemekre is meghívást kapott előadóként vagy bírálóként. Meghívott előadó volt például 1981-ben az University of Arkansas egyetemen, bíráló az University of Wales, University College of Swansea, University of New Delhi intézményekben. Munkásságára több mértékadó külföldi hivatkozás történt.

Ajánlók: Czibere Tibor, Reményi Károly

Káldor Mihály

1924-ben, Budapesten született. Jelenleg nyugdíjas, részfoglalkozású egyetemi tanár a BME villamosipari anyagtechnológia tanszékén, óraadó az ELTE TTK-n és a ME Kohómérnöki Karán. Doktori értekezését Az újrakristályosodás kinematikai vizsgálata és alkalmazása az acélok melegalakításánál

címmel 1974-ben védte meg. Tudományterülete a fizikai metallurgia, az anyagtudomány és a kohászat határterülete. 1990-ben kapta meg a Köztársaság Csillagrendjét.

1981 és 1991 között jelent meg Fizikai metallurgia című könyve, Műszaki Könyvkiadó, 1990.; Verő akadémikussal közösen készített Vasötvözetek fémtana című könyvének 3. és 4. kiadása, továbbá mintegy 25 cikke. Tudományos szempontból kiemelkedő a Fizikai metallurgia c. könyve, amely a fémtan modern szemléletű elméleti alapjainak magyar nyelvű, iskolateremtő összefoglalása, továbbá az ötvözetlen, a gyengén ötvözött és a nitridképzővel kezelt, termomechanikus kezelésre alkalmas acélokban lejátszódó fémtani folyamatokra vonatkozó cikkei, előadásai. Kiemelkedő a Möglichkeiten zur Verbesserung der mechanischen Eigenschaften unlegierter und niedriglegierter Baustähle című cikk, amely a Freiburger Forschungshefte 1986. évi B. 257-es számában jelent meg, a Tagung plenáris előadása után.

Ajánlók: Michelberger Pál, Prohászka János

Konkoly Tibor

1924-ben született Budapesten. Munkahelye a BME Gépészmérnöki Kar Mechanikai Technológiai és Anyagszerkezet-tani Intézete, ahol egyetemi tanár. Doktori értekezését Széndioxid védőgázos ív-hegesztéssel készült varratok szilárdsági tulajdonságait befolyásoló tényezők vizsgálata címmel 1973-ban védte meg. Kitüntetései: Gépipar Kiváló Dolgozója, Munka-érdemérem, Pattantyus Á. Géza-érdemérem ezüst fokozat, GTE Egyesületi Érem I. fokozat, MTESZ Díj.

1981 és 1991 között 16 publikációja jelent meg. Legfontosabbnak ítélt tudományos munkái: Nitrided layers against atmospherical corrosion. 3rd Int. Congress on Heat Treatment of Materials. Proceedings. Shanghai. 1983.; Investigations on MAG weld metal for critical valuation of fracture mechanics properties. Advances in fracture research. Proc. of the 6th Int. Conf. Fracture (ICFG) New Delhi. 1984. Vol.2.; Számítástechnika alkalmazása szerkezeti acélok és hőkezelési technológiák kiválasztásához. OMIKK. Budapest, 1987.; Computerized properties prediction and technology planning in heat treatment of steels. Handbook ASM Vol. Heat treating. USA. 1991. 638—656.

Ajánlók: Michelberger Pál, Prohászka János

Kozák Imre

1930-ban, Górbán született. Fő kutatási területe a kontinuummechanika duál egyenletrendszerei és elvei, vékonyhéjak általános elmélete. A Miskolci Egyetem mechanika tanszékének és tanszéki kutatócsoportjának vezetője, egyetemi tanár. Doktori értekezését mechanikából 1981-ben védte meg. 1988-ban Apáczai Csere János-díjat kapott.

1981 és 1991 között összesen 30 publikációja volt, ebből 7 előadás, amiből 5 idegen nyelvű. Legfontosabb tudományos munkái: Construction of an approximate linear shell theory by asymptotic integration of the equations of elastic in terms of stresses (Advances in Mechanics, Warszawa, Vol.6. 1983, 1/2, 91—110); Kontinuummechanika, 1986 (60 %-ban társszerző).

Jelentősebb tudományos eredményei az alakváltozás-mező független kompatibilitási feltételeihez és a virtuális munkaelv duál alakjaihoz kapcsolódnak. Megszakításokkal összesen 12 éven át volt a Miskolci Egyetem jogelődjének, a Nehézipari Műszaki Egyetemnek rektorhelyettese. 1984 óta a Miskolci Akadémiai Bizottság klubelnöke. 1990-től a MAB tagja. Tagja még több hazai és külföldi szakbizottságnak.

Ajánlók: Czibere Tibor, Michelberger Pál, Terplán Zénó

Kunszt György

1924-ben született Budapesten. Szűkebb tudományterülete: építészettudomány, tudománylogika. Jelenleg nyugdíjas, c. egyetemi tanár, a BME építész-doktoranduszok elméleti képzésében meghívott előadó. 1974-ben A tudományos kutatás logikai modellezése és tematikai irányítása c. értekezése alapján elnyerte a műszaki tudomány doktora fokozatot. A CIB (Nemzetközi Építéskutató Tanács) elnökségének tagja (1980—), 1983—1986 között alelnöke. 1982 óta az MTA Építészettudományi Bizottságának elnöke.

A tudomány doktora fokozat megszerzése óta 81 tanulmányt publikált, közülük 52-t idegen nyelven. Legfontosabb művei: Bauxit adalékú sugárvédő nehézbeton (kandidátusi értekezés), 1961.; A tudományos kutatás logikai modellezése és tematikai irányítása (Akadémiai Kiadó, 1975, 433); Van-e, volt-e, lesz-e magyar filozófia?, Magyar Tudomány, 1991, 11. sz. 1373—1378.; Global trends in architecture, their social background and the likely impacts on building (CIB Szimpózium kiadvány, Helsinki, 1992, 10). Nemzetközileg elismert betontechnológus, és egyidejűleg ismert tudományelméleti és filozófiai munkássága is.

Ajánlók: Preisich Gábor, Szabó János

Mistéth Endre

1912-ben született Temes vármegyében, Buziás-fürdőn. Főbb kutatási területe a szerkezetek méretezéselmélete a valószínűségszámítás alkalmazásával; szerkezetek komplex gazdasági optimalása. Nyugdíjas c. egyetemi tanár. 1978-ban Többcélú létesítmények gazdaságos méretezésének alapelvei a valószínűségelmélet alkalmazásával c. értekezésével nyerte el a műszaki tudomány doktora fokozatot. Az MTA 1991-ben Akadémiai Díjban részesítette, 1992-ben a Magyar Köztársaság Érdemrendjének második fokozata-csillaggal tüntették ki.

Az utolsó évtizedben egy idegen nyelvű jegyzete jelent meg, két OMFB tanulmánynak volt szerzője, magyar nyelven 10, idegen nyelven 3 dolgozatot publikált. Legfontosabb publikációi: Determination of the Critical Loads Considering the Anticipated Durability of Structures, Acta Technica Ac.Sci.Hung. 1973, 74, 21—38.; Dimensioning of Structures for Flood Discharge According to the Theory of Probability, Acta Technica Ac.Sci.Hung. 1974, 76, 107—127.; Erőtanú méretezés valószínűségelméleti alapon, ÉMI kiadványsorozat, 23, ÉTK, 1974.; Safety Analysis of Load Bearing Structures During Design Life Time, Int.Symp. on Long-Term Observation of Concrete Structures, Budapest, Preliminary Reports III, 1984, 10—20.

Ajánlók: Michelberger Pál, Szabó János

Nagy István

1931-ben született Budapesten. Szűkebb szakterülete: teljesítményelektronika, automatizált villamos hajtások. A műszaki tudomány doktora fokozatot 1975-ben szerezte meg. A Budapesti Műszaki Egyetemen tanszékvezető egyetemi tanár. Nagy István a BME-n szerzett kitüntetéses oklevél birtokában közvetlenül a végzés után, 1953-tól aspiráns, majd a SZTAKI-ban tudományos munkatárs, főmunkatárs, később a Teljesítményelektronika Osztály tudományos osztályvezetője. 1976-tól a BME

elektrotechnika tanszék egyetemi tanára, 1977-től tanszékvezetője. A 60-as évek közepén Kanadában töltött másfél évet a Torontói Egyetemen.

Négy évtizedes tudományos tevékenységében az elméleti munka a perspektivikus ipari feladatokkal fonódott össze. Legfontosabb elméleti és gyakorlati ipari eredményeit a statikus energiaátalakítók, a villamos gépek szabályozástechnikai analízise, gerjesztési rendszerek, a középfrekvenciás inverterek dinamikája és stabilitása, valamint az ultranagy-frekvenciás konverterek témaköreiben érte el. Közreműködésével, ill. vezetésével a SZTAKI-ban, a GANZ Villamossági Művekben, a tanszéken munkatársai berendezések sorát dolgozták ki, amelyek nagy részét a hazai ipar sorozatban gyártotta. Munkásságáról több mint 100 itthon és külföldön megjelent tudományos közleményben és mintegy 50 világszerte (USA, Anglia, Svájc, NSZK, India, Svédország, Új-Zéland stb.) tartott előadásban számolt be. 17 egyetemi jegyzet, illetve könyv mellett 9 szakkönyv lektora és 13 szabadalom szerzője.

Az ötvenes évek közepe óta rendszeresen oktat a BME-n. Sokat tett a korszerű szabályozáselmélet oktatásának bevezetéséért. Látogató professzorként graduális, illetve posztgraduális kurzusokat tartott az Indian Institute of Science Egyetemen, Bangalore-ban (India) 1983-ban, a Canterbury Egyetemen, Christchurch-ben (Új-Zéland) 1989-ben, a Római Egyetemen (Olaszország) 1990-ben és a Wisconsin Egyetemen, Madison-ban 1991-ben. Meghívása van posztgraduális kurzus megtartására a Tokiói Egyetemre. Aktív és széles körű szerepet vállalt a hazai és nemzetközi tudományos bizottságokban.

Ajánlók: Tuschák Róbert, Keviczky László

Roska Tamás

1940-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterülete a számítástudomány, neurális hálózatok. Jelenlegi munkahelye az MTA Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézet, ahol tudományos tanácsadó. Doktori értekezését, amely elektronika, nemlineáris hálózatelemélet tárgykörben készült, 1982-ben védte meg.

Eredményeit mintegy száz nyilvános publikációban tette közzé, nagyjából angol nyelven. 3 tankönyvet írt (ebből kettőt társszerzővel). Meghívott előadóként sokszor tartott külföldön vendég-szemináriumot Európában, Amerikában és Japánban. Szerkesztőbizottsági tagja az International Journal of Circuit Theory and Applications folyóiratnak, társszerkesztője (associate editor) volt az IEEE Transactions on Circuits and Systems folyóiratnak, vendégszerkesztője egy-egy cílszámnak (Cellular Neural Networks) az előző két folyóiratban. Nemzetközi konferenciák szervezője, felkért szekciók szervezője és meghívott előadó volt sok konferencián. Több tudományos társaság tagja, az IEEE Hungary Section alelnöke.

Legjelentősebb tudományos munkái: Limitations and complexity of digital hardware simulators used for the analysis of large scale analog circuit and system dynamics. Intl. J. Circuit Theory and Applications, 1990, 18, 11—21.; Roska, T., Chua, L.O.: Cellular neural networks with nonlinear and delay-type template elements and nonuniform grid sizes. Special Issue on Cellular Neural Networks, Intl. J. Circuit Theory and Applications, 1992, July—August (in print); Programmable cellular neural networks — a state-of-the-art. In: State of the Art in Computer Systems and Software Engineering (ed. P. Dewilde, J. Vandewalle), Kluwer Academic Publishers, 1992.

Ajánlók: Csibi Sándor, Vámos Tibor

Tarnay Kálmán

1929-ben, Nyíregyházán született. Szűkebb szakterülete: félvezető eszközök és technológiájuk, mikroelektronika. A BME elektronikus eszközök tanszékén egyetemi tanár. Doktori értekezését, amely a félvezető eszközök és struktúrák tárgyköréből készült, 1985-ben védte meg.

Eredményeit tizenkilenc könyvben, könyvfejezetben (kettő angol nyelven), továbbá mintegy száz-húsz nyilvános publikációban tette közzé. Ezek közül a szakma legnagyobb súlyú folyóirataiban közölt tizenhét dolgozat több mint száznegyven ismert referenciát hozott számára. Írt tizenkilenc egyetemi jegyzetet és több egyéb tanulmányt. Nyolc szabadalomban részes. Meghívott professzorként több külföldi egyetemen tartott hosszabb-rövidebb előadássorozatot. Tiszteletbeli doktora (Ph.D. honoris causa) az Uppsala-i Egyetem Matematikai és Fizikai Karának. Külső tagja a Finnish Society of Sciences and Arts-nek. A Barkhausen Emlékérem tulajdonosa (AdW DDR és TU Dresden). Elnyerte a Méréstechnikai és Automatizálási Tudományos Egyesület (MATE) Kruspér István-díját, a Híradástechnikai Tudományos Egyesület (HTE) Puskás Tivadar, valamint Virág-Pollák-díját. Legjelentősebb tudományos munkái: Approximation of tunnel diode characteristics, Proc. IRE 50, 1962, 202.; Modelling of Semiconductor Structures and Devices, Physica Scripta 24, 1981, 446.; Tarnay, K., F. Masszi, and T. Kocsis: Investigations of the Electric Properties in Silicon near to the Semiconductor Surface, CEC-Vienna Seminar, 1991.; Tarnay, K., A. Poppe: Comments on Heisenberg's Uncertainty principle in 3D Monte Carlo Semiconductor Device Simulation, J. Appl. Phys. (megjelenőben).

Ájánlók: Gyulai József, Csibi Sándor

Vajna Zoltán

1928-ban, Kolozsvárott született. A Budapesti Műszaki Egyetem egyetemi tanára, a Gépészmérnöki Kar dékánja. Akadémiai Díjban részesült. Doktori értekezését az áramlástan, áramlástechnikai gépek témakörében 1988-ban védte meg.

Az elmúlt 10 évben 2 könyvrészlet, 4 folyóiratcikk (idegen nyelven) és konferencia kiadvány (idegen nyelven) szerzője, a munkáira történt hivatkozások száma 16. Fontosabb publikációi: Ermittlung der Kennziffern für die Richtungs-Ablenkung gerader Flügelgitter. Acta Technica Hung. 1960, 28, 389—422.; Die Bestimmung der Meridianströmung in hydrodynamischen Drehmomentwandlern ZAMM, 1965, 45, 160—162. (társszerzővel); Some Limitation on the Use of Fluidic Pulse Width and Pulse Position Modulation for Phase Measurement. Fluidics Quarterly, 1972, 4, 74—90. (társszerzővel); Economically Computerised Calculations for Large-size Networks. Acta Technica, 1985, 93, 153—168. (társszerzővel). Egyik kezdeményezője volt hazánkban a korszerű számítástechnika műszaki alkalmazásának, a digitális szimuláció elterjesztésének. Így az áramlástechnikai gépeknek az áramló közeg sűrűdését is figyelembe vevő elméleti módszerét kidolgozva, a flotációs szennyvíztisztítás eljárását és a hurkolt áramlástechnikai áramkörök ellenőrzési feladatát megoldva, ezen igen összetett elméleti problémák numerikus eljárásait is megalkotta, konkrét gépi programok révén.

Ájánlók: Lévai András, Michelberger Pál, Czibere Tibor

RENDES TAGSÁGRA**Burger Kálmán**

Aszódon született, 1929-ben. Szűkebb szakterülete a szervetlen kémia, analitikai kémia, koordinációs kémia. Munkásságát a szakma a Comenius Egyetem (Pozsony) bronzérmével, Winkler Lajos- emlékéremmel (SOTE), Schulek Elemér- emlékéremmel és Kazay Endre- emlékéremmel ismerte el.

Burger Kálmán a levelező taggá választása óta eltelt rövid idő alatt is néhány fontos eredményt ért el. Modellezte a glikoproteinek fémionokkal képezett komplexeit különböző aminosav-cukor aduktumok fémion komplexeivel; értelmezte a szolvatokrómia jelenségét a Mössbauer spektroszkópiában és kimutatta, hogy folyékony ammóniában az ionpárok entrópiastabilizáltak.

Két könyve jelent meg: A mennyiségi analízis alapjai: kémiai és műszeres elemzés és Biocoordination Chemistry (társszerzőkkel). Plenáris előadást tartott a következő konferenciákon: 27. International Conference on Coordination Chemistry (Lausanne, 1992); 3rd Spanish-Italian Conference on Thermodynamics of Complexes (Canary Islands 1992); 3rd Eurasian Conference on Chemistry (Seoul, 1990); továbbá előadások tartására hívta meg Svájc, Anglia, Finnország, Korea, Olaszország, Japán és Ausztrália több egyeteme.

Több hazai és külföldi folyóirat szerkesztőbizottságának tagja: Magyar Kémiai Folyóirat, Kémiai Közlemények, Acta Pharmaceutica Hungarica, A kémia újabb eredményei, A gyógyszerészet aktuális kérdései, Inorganica Chimica Acta, Journal of Crystallographic and Spectroscopic Research.

Megválasztását nemcsak az utóbbi két évben elért eredményei, hanem négy évtizedes rendkívül eredményes, iskolateremtő tudományos munkássága is indokolja.

Ájánlók: Beck Mihály, Pungor Ernő, Markó László

Hargittai István

Budapesten született, 1941-ben. Szűkebb szakterülete a fizikai kémia, szerkezeti kémia. A BME általános és analitikai kémia tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára, az MTA Szerkezeti Kémiai Tanszéki Kutatócsoportjának (ELTE) vezetője. Tudományos kitüntetései, elismerései: a Moszkvai Egyetem tiszteletbeli doktora (1992); a Norvég Tudományos Akadémia tagja (1988); az International Symmetry Society tiszteleti tagja (1992); az Amerikai Kiadók Szervezetének „Professional and Scholarly Publishing Excellence” díja.

Hargittai István a levelező taggá választása óta eltelt öt évben a levelező tagi ajánlásában szereplő mindhárom irányban folytatta rendkívül eredményes kutatásait. Különösen jelentősek azok az eredményei, melyek a kevésbé stabilis molekulák szerkezetére vonatkoznak, valamint ugyanazon anyagnak a különböző halmazállapotokban mutatkozó, sokszor csupán kisméretű, de jelentős szerkezeti változásaival kapcsolatosak. Saját és mások kutatási eredményeinek általánosításai elsősorban a VSEPR elmélet továbbfejlesztésében, valamint a szimmetria szerkezeti vonatkozásainak felderítésében vezettek alapvető fontosságú felismerésekre.

Csak az elmúlt néhány évben három társszerzőségben írt könyve jelent meg, és további hat könyvet szerkesztett. Az 1986-ban megjelent, általa szerkesztett Symmetry című könyv elnyerte az Amerikai Könyvkiadók díját. Az elmúlt néhány évben a University of Connecticut, Storrs; a University

of Texas, Austin és a University of Hawaii, Honolulu vendégprofesszora volt. Számos nemzetközi tudományos konferencián tartott plenáris előadást, felsorolni is hosszú volna azokat a tekintélyes egyetemeket, melyek előadások tartására hívták meg.

Hargittai István mind a hazai, mind pedig a nemzetközi tudományos életben jelentős szervező tevékenységet is folytat. Elnöke a Fizikai Kémiai és Szervetlen Kémiai Bizottságnak, szerkesztője a Structural Chemistry (Plenum Press, New York) folyóiratnak és az Advances in Molecular Structure Research c. könyvsorozatnak, szerkesztőbizottsági tagja a következő folyóiratoknak: Magyar Kémiai Folyóirat, Kémiai Közlemények, Speculations in Science and Technology, Computers and Mathematics with Applications, Leonardo, Acta Chimica Hungarica, Journal of Biological Systems, Fullerene Science and Technology.

Ajánlók: Beck Mihály, Pungor Ernő, Markó László, Medzihradszky Kálmán, Szabó Zoltán Gábor, Szántay Csaba, Tétényi Pál

Kőrös Endre

1927-ben, Győrött született. Szűkebb szakterülete a fizikai és szervetlen kémia. 1990-ben lett az MTA levelező tagja. Jelenleg az ELTE szervetlen és analitikai kémia tanszékének egyetemi tanára. Tudományos kitüntetései: Széchenyi-díj 1990., Winkler Lajos-díj 1990, Buzágh Aladár-díj 1982, Purkinje Egyetem aranyérme 1979.

Kőrös Endre tudományos munkássága, mint már 1990. évi levelező tagsági ajánlásából is kiderült, számos fontos, nemzetközi elismertségnek örvendő eredményre vezetett. Ezek legjelentősebbje az oszcillációs reakciók mechanizmusa számos vonatkozásának tisztázása, több új oszcillációs reakció felfedezése. Újabb vizsgálatai közül különösen jelentősek a BZ reakcióban az ezüst ionok inhibíciós hatásának, valamint a nem-katalizált bromátos oszcillációs reakciók jodidionos inhibíciója mechanizmusának tisztázására irányuló kutatásai. Igen fontosak a nyomelemek biológiai hatásainak tisztázására irányuló vizsgálatai is. Továbbra is rendszeresen hívják jelentős nemzetközi konferenciákra plenáris előadás tartására. Nemcsak az utóbbi két évben elért eredményei rendkívül jelentősek, hanem iskolateremtő tudományos munkásságának egésze.

Ajánlók: Beck Mihály, Pungor Ernő, Markó László, Medzihradszky Kálmán, Szabó Zoltán Gábor

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Bajusz Sándor

1931-ben, Magyaróvárott született. A Gyógyszerkutató Intézet tudományos osztályvezetője, c. egyetemi tanár a magyar peptidkémiai iskola egyik megalapítója. Szűkebb szakterületének, a biológiailag aktív peptidek kémiai szerkezete és biológiai hatásuk összefüggése vizsgálatának első tudományos eredménye az oxitocin szintézise volt (1959). Ezt követte a hatvanas évek nagyszabású peptidkémiai együttműködése, melynek során az emberi adrenocorticotrop hormon teljes szintézisét valósították meg, amiben Bajusz Sándor mindvégig irányító szerepet játszott (Acta Chim. Hung. 52, 335. [1967]).

Az ACTH szintézise után figyelme egy fokozódó jelentőségű terület, a releasing hormonok kémiája felé fordult, eredeti eljárásokat dolgozott ki a TRH és LHRH előállítására. Még nagyobb jelentőségűnek

bizonyult a nagyhatású és szelektív trombin-inhibitor, a D-Phe-Pro-Arg-H, majd e vegyület egy származékának szisztematikus felkutatása és kémiai szintézise (Int. J. Peptide Protein Res. 12, 219 [1978]); J. Med. Chem. 33, 1729 [1990]). Utóbbi vegyület, mint sikeres gyógyszerjelölt a véralvadás gátlására, jelenleg kipróbálás alatt áll. E kutatások eredményét Széchenyi-díjjal ismerték el 1992-ben. Meg kell még említeni az opioid peptidek és egy sor, ugyancsak gyógyszerként hasznosítható LHRH analóg szerkezetének tervezését és kémiai szintézisét is.

Bajusz Sándor az MTA Peptidkémiai Munkabizottságának elnöke, s számos magyar és külföldi tudományos társaság tagja.

Ajánló: Náray-Szabó Gábor, Medzihradsky Kálmán,
Lipták András, Teplán István

Bernáth Gábor

1933-ban, Kunszentmiklóson született. Főbb kutatási területe a kondenzáltvázas, telített heterociklusok sztereokémiája, reakcióinak vizsgálata, potenciális farmakonok szintézise. 1979 óta a SZOTE Gyógyszerészi Vegytani Intézetének tanszékvezető egyetemi tanára. 1974-ben doktori fokozatot szerzett. 1989-ben Akadémiai Díjban részesült; a Finn Tudományos Akadémia 1992-ben külföldi tagjai közé választotta.

Tudományos közleményeinek száma 263 (ebből 255 idegen nyelven), továbbá 18 összefoglaló közleményt, könyvrészletet írt és 20 szabadalom társszerzője. Több alkalommal plenáris előadóként szerepelt rangos nemzetközi rendezvényeken. Közleményeire több mint 550 hivatkozás történt, ezek közül számos elismert monográfiában került idézésre.

Az 1982—1991 időszakban 176 idegen nyelvű dolgozata (többségükben vezető nemzetközi folyóiratokban) és nyolc összefoglaló közleménye (könyvrészlete) jelent meg. Ezekre 295 hivatkozás történt. Hazai és külföldi kooperációs kapcsolatai igen széles körűek. Számos hazai és külföldi gyógyszergyárral és intézménnyel egész sorával épített ki gyümölcsöző kapcsolatot. Tudományos munkásságának főbb eredményeit három sorozatban közölte: Saturated Heterocycles, Part 203: Tetrahedron 48, 4979 (1992); Stereochemical Studies, Part 165: Tetrahedron 48, 4949 (1992); Cyclic Aminoalcohols and Related Compounds, Part 37: Synthesis 1991. 43. Újabb munkái közül kiemelendő még az 1,3-oxazinok gyűrű-lánc tautomeriájának kvantitatív tanulmányozása és új retro Diels-Alder reakció felismerése.

Több folyóirat, így az Organic Preparations and Procedures International, a Die Pharmazie, az Acta Pharmaceutica Hungarica és a Magyar Kémiai Folyóirat szerkesztőbizottsági tagja.

Ajánló: Görög Sándor, Lipták András, Fodor Gábor, Hargittai István,
Knoll József, Lempert Károly, Magyar Kálmán, Náray-Szabó Gábor,
Solymosi Frigyes, Szántay Csaba, Telegdy Gyula

Bérces Tibor

1932-ben született Németbólyon. Fő kutatási területe a homogén elemi reakciók kinetikájának vizsgálata, gázfázisú gyökreakciók — különösen a lángokban és a szennyezett légkör kémiai átalakulásaiban szerepet játszó oxigéntartalmú gyökök reakcióinak — tanulmányozása, primer fotokémiai és fotofizikai folyamatok dinamikájának kutatása. Jelenleg a Magyar Tudományos Akadémia Központi Kémiai Kutatóintézetének tudományos osztályvezetője. A JATE címzetes egyetemi tanáraként rend-

szeres oktatómunkát végez. Hidrogénatom lehasítási reakciók Arrhenius paramétereinek meghatározásával foglalkozó disszertációjával 1978-ban szerezte meg a kémiai tudomány doktora fokozatot. 1985-ben Állami Díjjal tüntették ki.

Kutatási eredményeit 1981 és 1991 között 50 közleményben (ebből 6 magyar és 44 angol nyelvű) tette közzé, és két könyvfejezetet jelentetett meg. Eddig összesen 415 nyilvántartott hivatkozással rendelkezik, amelyek többsége (387 db) idegen nyelvű közleményekben jelent meg. Munkásságának legjelentősebb eredményeit szabad gyökök gázfázisú reakcióinak kinetikai kutatásában érte el, ahol tevékenysége mind elméleti munkákra (Int. J. Chem. Kinet. 12, 1980, 123—214; Int. J. Chem. Kinet., 21, 1989, 83—99), mind korszerű kísérleti módszerek alkalmazására (Ber. Bunsenges. Phys. Chem., 93, 1989, 847—852; J. Chem. Soc. Faraday Trans., 87, 1991, 2331—2336) kiterjedt. Fontos eredményeket ért el fotokémiai kutatásaiban is, például fotoredukciós folyamatok (J. Phys. Chem., 95, 1991, 1228—1232) és fotofizikai primer lépések (J. Am. Chem. Soc., 114, 1992, 946—953) kinetikájának feltárásában.

Ajánlók: Márta Ferenc, Szabó Zoltán Gábor, Bartók Mihály, Beck Mihály, Kőrös Endre, Nagy Ferenc, Solymosi Frigyes, Tétényi Pál

Blaskó Gábor

1950-ben, Szombathelyen született. Főbb kutatási területei: a természetes szerves anyagok felderítése, szintézise; potenciális farmakonok szintézise, szerkezet-hatás összefüggéseinek vizsgálata. Jelenleg az EGIS Gyógyszergyár Rt. kutatási igazgatója, a Budapesti Műszaki Egyetem címzetes egyetemi tanára. Doktori értekezését 1984-ben védte meg (Izokinolinvázak alkaloidok izolálása, szerkezetfelderítése és totálszintézise), 1983-ban Zemplén Géza-díjban részesült. Kutatói pályafutásából egy évet a The Pennsylvania State University-n, három évet pedig az University of Illinois-on töltött.

Kutatási eredményeit 82 közleményben tette közzé és hét könyvfejezetet jelentetett meg (ebből négyet szakterületének vezető monográfiájában, a The Alkaloids-ban). Igen ritkán fordul elő, hogy a Tetrahedron Letters c. folyóirat — amely minden egyes kéziratához a sürgős megjelenés indoklását is kéri — egyetlen számában, ugyanattól a szerzőtől öt közleményt nyomtasson ki, ahogyan ez Blaskó Gábor esetében megtörtént (T. L. 1981. 3127, 3131, 3135, 3139, 3143). Közleményeire 336 idegen nyelvű hivatkozás található. 12 szabadalom társszerzője.

Legjelentősebb tudományos eredményei: 1. az indenobenzazepinvázak alkaloidok felfedezése, szerkezetigazolása, szintézise; 2. ftalidizokinolin alkaloidok konformációinak, szerkezet-hatás összefüggéseinek tanulmányozása; 3. a spirobenzilizokinolin alkaloidok szintézise és sztereo-szelektív transzformációja; 4. nitrogén-, illetve oxigén-heterociklusos természetes anyagok szintézise oxidatív kapcsolási reakcióval; 5. természetes szerves anyagok szerkezetfelderítése egy- és kétdimenziós NMR spektroszkópiával; 6. konformációsán mobilis kondenzáltvázak alkaloidok sztereoszelektív szintézise és reakcióinak vizsgálata; 7. vérnyomáscsökkentő, vérlemezke aggregáció gátló hatású vegyületek szintézise.

Ajánlók: Lipták András, Szántay Csaba, Bartók Mihály, Holló János, Lempert Károly, Márta Ferenc, Medzihradszky Kálmán, Tétényi Pál

Blickle Tibor

1931-ben született Szombathelyen. 1958-ban lett a kémiai tudomány kandidátusa és kilenc évvel később doktora. Az MTA Műszaki Kémiai Kutató Intézetében, annak megalapítása óta

(1960) dolgozik, 1974—1984 között igazgató, azóta tudományos tanácsadó. A Veszprémi Egyetemen c. professzor.

Amikor Blickle Tibor az ötvenes évek közepén megindult tudományos pályáján, az a tudományterület, amelyet azóta is művel — vagyis a gázban diszpergált szilárd szemcsék fizikai kémiája —, kidolgozottságának csupán kezdetén tartott, bár néhány igen jelentős ipari alkalmazása volt fluidizáció néven. Mindenesetre Blicklének sikerült az irodalomban közlőteknel jobb leírásokat adnia a fluid ágyról és hasznos empirikus összefüggéseket találnia, amelyeket szisztematikusan előrehaladva kandidátusi, majd doktori értekezésben végül pedig egy monográfiában foglalt össze.

A vizsgálatok a hetvenes években kiteribélyesedtek és sok alkalmazás most már azt igényelte, hogy a keveredés és a tartózkodási idő eloszlás kerüljön a kutatások központjába. A kísérletek anyagát feldolgozva elég nagy általánosításra nyílt lehetőség, megszületett az integrál-egyenletes modell. Ez jó, általános keretet adott a témakör szemléleti megalapozására és kvantitatív kezelésére. Ennek a korszaknak volumenben is nagy volt a produkciója. Ez óhatatlanul magával hozta a rendszerezés igényét. Blickle a rendszerezésre kidolgozta a szerkezetalgebrát, vagyis az absztrakt algebra alkalmazását műszaki kémiai rendszerekre.

Blickle Tibor fő kutatási érdeklődése a nyolcvanas években a szemcsediszperziós rendszerekre irányult. Az általa javasolt kétszintes modelltel számos olyan kísérlet igazolta, amelyeket technológiai indíttatásból Blickle kollegái végeztek. Volt olyan kongresszus, amelyen ez az iskola kilenc dolgozatot mutatott be e témakörben. Blickle Tibor iskolateremtő kutató. Publikációjegyzékében 370 tétel (folyóirat és konferenciakiadvány) szerepel, e publikációkban összesen 50 társszerzője volt. Aktív résztvevője és szervezője a tudományos életnek Veszprémben és az országban.

Fontosabb cikkei: Blickle T., Káldi P.: Mixing and Residence time in a fluidized-bed apparatus. Chem. Tech. (Berlin) 11. 181—184. (1959); Nagy E., Blickle T., Ujhidy A., Horvath K.: Mass transfer accompanied by first order intermediate reaction rate in two phase cocurrent flow with axial dispersion. Chem. Eng. Sci. 37 (12) 1817—1819 (1982); Nagy E., Blickle T.: Exact equation of solid-solid mass transfer Chem. Eng. Sci. 39 (3) 612—615 (1984). Jelentősebb könyvei: A fluidizációs eljárás készülékei, alkalmazásai és számításai. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1963.; Blickle T., Seitz K.: A modern algebrai módszerek felhasználása a műszaki kémiában. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1975.; Anyag és hőtáadási rendszerek matematikai modelljei. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1977.

Ajánlók: Benedek Pál, Polinszky Károly, Bartók Mihály,
Lempert Károly, Markó László, Tétényi Pál

Braun Tibor

1932-ben, Lugoson született. Főbb kutatási területei az analitikai és radioanalitikai kémia, elválasztáskémia, nyomelemek dúsítása. Nemzetközileg elismert eredményei közé tartoznak a katalízis inhibíció alapuló nyomanalitikai eljárások, a radioizotópok alkalmazásának több változata, a poliu-retánszorbensek elméleti és gyakorlati kérdéseinek tisztázása, valamint a felvevő katalizátorok nukleáris besugárzásával tisztázott elméleti kérdések. Jelenleg az ELTE szerves és analitikai kémiai tanszék c. egyetemi tanára, valamint az MTA Könyvtárának főigazgató-helyettese. Alapítója és 23 éve főszerkesztője a Journal of Radioanalytical Chemistry c. nemzetközi folyóiratnak.

Analitikai kémiával kapcsolatos tudományometriai vizsgálatai kiterjesztéseként hozta létre az MTA Könyvtárban az informatikai és tudományometriai kutatócsoportot, valamint a Scientometrics c. nemzetközi és az Impakt c. hazai folyóiratot. A csoport tudományometriai és tudományelemzési kutatásaira több nyugati ország tudománypolitikai irányításában támaszkodnak.

Kutatási eredményeit 160 folyóiratcikkben és 14 könyvben publikálta. Ezekre 1000-nél több független idézetet kapott. Jelentősebb eredményeit a következő könyvekben foglalta össze: Radiometric Titrations. Pergamon Press, Oxford, 1967.; Polyurethane Foams in Separation Science. CRC Press, 1987.; Literature of Analytical Chemistry. CRC Press, 1985.; Scientometric Indicators. World Scientific, Singapore, 1985. Munkásságát Akadémiai Kiadói díjjal, Akadémiai Díjjal, valamint nemzetközi George Hevesy-díjjal és Derek de Solia Price díjjal jutalmazták. Tagja a Kínai Tudománytani Akadémiának, vendégprofesszorként kutatott és oktatott Peruban, Jamaikában, Panamában, Chilében és Japánban.

Ajánlók: Beck Mihály, Pungor Ernő, Berényi Dénes, Görög Sándor, Hargittai István, Kőrös Endre, Lipták András, Márta Ferenc, Szabó Zoltán Gábor, Szentágothai János, Tétényi Pál

Gál Sándor

1933-ban született Farmoson. Szűkebb szakterülete a termoanalitika és ezen eredményekre épült műszaki kémiai technológia kutatás. A kémiai tudomány doktora fokozatot 1982-ben szerezte meg alapkutatási, és az alapkutatásra épült teljes innovációs lánc megvalósításával létrehozott alkotásai elismeréseként (Fodor Lajossal közösen). Jelenleg a BME általános és analitikai kémiai tanszékén egyetemi tanár, 1988 óta a Vegyészmérnöki Kar dékánja.

Munkásságáról 115 közleményben (ebből 96 idegen nyelvű) számolt be. Konferenciákon 162 tudományos előadás szerzője, társszerzője (83 idegen nyelvű). Találmányi bejelentésére (társfeltalálókcal) 49 szabadalmat kapott meg itthon és külföldön, amelyeknek csaknem fele megvalósításra került. Kilenc magyar nyelven kiadott könyv és egyetemi jegyzet társszerzője. Munkáira 344 esetben hivatkoztak. Az utolsó évtizedben 24 publikáció, 30 tudományos előadás, 9 szabadalom társszerzője, illetve társfeltalálója.

Új irányt nyitott a termikus kutatásban a nagyhőmérsékletű szilárd-olvadék fázisú reakciók tanulmányozásával (Talanta 10 [1963] 23). Ezen a tématerületen írt közleményeire történt a legtöbb hivatkozás. Ezen kutatási eredményekre építve, majd ezeket továbbfejlesztve vékony rétegekben nagyhőmérsékleten lejátszódó hőbomlási folyamatokat vizsgált. (Termochimica Acta 26 [1976] 339—344) Szilárd-olvadék, olvadék-szilárd fázisátmenetek kutatásainak eredményeire épültek a szabadalommal védett megoldásai, amelyek iparilag is megvalósultak. Oktatói és alkotói munkáját több állami, akadémiai kitüntetéssel, közöttük 1988-ban Állami Díjjal (Fodor Lajossal közösen) ismerték el.

Ajánlók: Hargittai István, Markó László, Burger Kálmán, Farkas József, Holló János, Pungor Ernő, Solymosi Frigyes, Tétényi Pál

Guczi László

1932-ben született Szegeden. Tudományos munkásságát a felületkémia és katalízis területén végzi. Az MTA Izotópkutató Intézet Felületkémiai és Katalízis Laboratóriumának tudományos igazgatója, c. egyetemi tanár. 1976-ban nyerte el a kémiai tudomány doktora minősítést a heterogén katalízis terén készített értekezése alapján.

245 tudományos közlemény, 257 tudományos előadás (ebből 28 plenáris és meghívott) hat könyv és könyvrészlet szerzője és szerkesztője. Ebből az 1982—1991 periódusra 132 közlemény, 178 (22 plenáris és meghívott) előadás esik. Munkáira 753-szor hivatkoztak, ebből az 1982-1991 periódusban 623 alkalommal. Munkásságának elismeréseként 1983-ban megosztva Állami Díjban részesült. Leg-

fontosabb munkái: 1. J. Catal., 24, 187 (1972); ibid. 60, 83 (1979); ibid. J. Catal., 72, 185 (1981); ibid. 74, 207 (1982); ibid. 98, 550 (1986); 2. Surf. Sci., 106, 516 (1981); J. Catal., 87, 163 (1984); ibid. 87, 179 (1984); ibid. 100, 118 (1986); Inorg. Chem. 27, 3220 (1988); Proc. 9th Int. Congress on Catalysis, (Eds. M.J. Phillips and M. Terman), Chemical Institute of Canada, Ottawa, 1989, p. 114; 3. Metal Cluster in Catalysis, (Eds. B. C. Gates, L. Guzzi, H. Knötzinger) p. 209, 230, 547-574, Elsevier Sci. Publ. Co., Amsterdam, 1986; Catal. Rev. Sci. and Eng., 23, 329 (1981) 4. New Trends in CO Activation, (Ed. L. Guzzi), p. 350—380, Elsevier Sci. Publ. CO., Amsterdam, 1991; 5. J. Phys. Chem, 95, 798 (1991); ibid 95, 802 (1991); ibid. in press, (1992).

Fő kutatási eredményei: egyes katalitikus szénhidrogénreakciók mechanizmusának értelmezése az erős és gyenge kölcsönhatások alapján; atomi méretekhez közeli fémrészecskék, fémklaszterek, kétfémes rendszerek viselkedését meghatározó módon befolyásoló adalékhatások természetének atomi szintű bizonyítása. Az 1992-ben Budapesten rendezett 10. Nemzetközi Katalízis Kongresszus szervezőbizottságának elnökeként kiemelkedő tevékenységet végzett. Több nemzetközi folyóirat szerkesztőbizottságának tagja.

Ajánlók: Nagy Ferenc, Tétényi Pál, Beck Mihály, Hargittai István,
Kőrös Endre, Lempert Károly, Szabó Zoltán Gábor

Inczédy János

Budapesten született, 1923-ban. Szakterülete az analitikai kémia. A Veszprémi Egyetem analitikai kémiai tanszékének egyetemi tanára. Az ioncserélők analitikai alkalmazásáról írt doktori értekezését 1967-ben védte meg. Tudományos kitüntetései: Állami Díj, Than Károly-, Schulek Elemér-émlékérmek, MTESZ Díj. A Mendelevjev Egyetem díszdoktora.

Hat könyve közül egy jelent meg 1982 óta (Folyamatos és automatikus analízis. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1984), 219 közleménye közül 63 (ebből 46 idegen nyelven), 9 szabadalma közül pedig 8 jelent meg ebben az időszakban.

Az idézett monográfián kívül igen nagy sikert aratott az Ioncserélők analitikai alkalmazása c. könyve (Műszaki Könyvkiadó, 1962), amely az Akadémiai Kiadónál, illetve a Pergamon Press kiadónál német és angol nyelven is megjelent, valamint Komplex egyensúlyok analitikai alkalmazása c. könyve (Műszaki Könyvkiadó, 1970), amit szlovák, angol (Ellis Horwood, Chichester), lengyel és orosz nyelven is kiadtak. Ezeknek a könyveknek a tematikája jelzi Inczédy János igen széles körű analitikai tevékenységének fő irányait: komplex egyensúlyok, elválasztási módszerek tanulmányozása és analitikai alkalmazásai, automatikus elemzéssel összefüggő jel- és adatfeldolgozási vizsgálatok.

Ajánlók: Görög Sándor, Pungor Ernő, Benedek Pál, Burger Kálmán,
Farkas József, Kőrös Endre, Lempert Károly, Markó László,
Náray-Szabó Gábor, Polinszky Károly

Kálmán Alajos

1935-ben született Rákoskeresztúron. Főbb kutatási területei a kémiai krisztallográfia és a röntgendiffrakciós szerkezetmeghatározások. Munkahelye az MTA Központi Kémiai Kutatóintézete, ahol 1976 óta a Röntgendiffrakciós Osztály vezetője. 1981-től 1990-ig kémiai krisztallográfia címmel főkéllégiumot oktatott az ELTE vegyész szakos hallgatóinak; jelenleg a szakirányú oktatásban vesz

részt. 1984-től a Nemzetközi Krisztallográfiai Unió (IUCr) VB tagja, 1990-től alelnöke. 1990-től az Acta Crystallographica c. nemzetközi folyóirat társszerkesztője. Az atomcsoportok és molekulák szerkezetének röntgendiffrakciós meghatározásával foglalkozó disszertációjával nyerte el a kémiai tudomány doktora fokozatot 1975-ben. Tevékenységét 1975-ben Akadémiai Díjjal, 1986-ban a Munka Érdemrend arany fokozatával ismerték el.

Legjelentősebb tudományos eredményei a tetraédes oxianionokra vonatkozó általános törvényszerűség felismerése a periódusos rendszerben, valamint szerves kénvegyületek szisztematikus szerkezetfelfedezése. Utóbbiak nagyban hozzájárultak a „hipervalens kötések” valódi természetének megismeréséhez. Legújabb jelentős eredménye a szerves vegyületek kristályai között fellépő izostrukturális formák meghatározása és osztályozása.

1982—1991 között 115 közleménye jelent meg. (Összes eredeti közleményének száma 230.) Ezek „idegen” idézettsége több mint 1250. Öt szabadalom társtulajdonosa. Tudományos tevékenységéből kiemelkednek az alábbi munkái: 1. Mean X-O bond length of the XO_4 tetrahedral oxyanions: J. Chem. Soc. (A) 1857—1859 (1971); 2. Conformational Characteristics of Anhydrous Sulfaguanidine: Computer Retrieval and Analysis of N-Substituted Arylsulfon-amides: Acta Cryst. B37, 868—877 (1981); 3. „Main Part” Isostructuralism of Several Cardenolides and Bufadienolides. Structures of Three Cardenolides: (21S)- Methyl digitoxigenin, Uzarigenin and Sarmentogenin Methanol Solvate. Acta Cryst. B47, 68—77 (1991).

Ajánlók: Márta Ferenc, Náray-Szabó Gábor, Görög Sándor,
Hargittai István, Solymosi Frigyes

Kelen Tibor

1930-ban született Vaján. Vegyész pályafutását a szilikátüvegek ipari kutatásával kezdte a TUNGS-RAM-nál 1953-ban, e témából kandidált (1967). A polimerdegradáció kutatását 1966-ban kezdte meg az MTA KKKI-ban, e kutatásai alapján lett a kémiai tudomány doktora (1975). 1985-től egyetemi tanár, a KLTE alkalmazott kémiai tanszékének vezetője.

Makromolekuláris kémiai kutatásai során a polimerek termikus és oxidatív degradációjával és stabilizálásával, e folyamatok kinetikájával és mechanizmusával foglalkozott. Később a polimerizáció és kopolimerizáció kérdéseit is tanulmányozta. A kopolimerizációs paraméterek meghatározására Tüdős Ferencel együtt kidolgozott eljárás (az ún. KT-módszer) ma már általánosan elfogadott és alkalmazott. E közleményükre (J. Macromol. Sci.-Chem., A9, 1 [1975]) eddig 460 hivatkozás történt. Tüdős Ferencel és Földes Péterével együtt Állami Díjat kaptak (1978), a gyökös polireakciók (polimerizáció, kopolimerizáció, polimerdegradáció) kutatásában elért eredményeikért.

Kutatási eredményeiről nemzetközi folyóiratban több mint 180 közleménye jelent meg (a hivatkozások száma kb. 1400), hazai folyóiratban megjelent közleményeinek száma 74 (hivatkozás kb. 60). Több találmány társszerzője. Sikeres nemzetközi (NSF-MTA, DFG-MTA) tudományos együttműködések folytat. Tagja az MTA Makromolekuláris Kémiai Bizottságának és Polimer Munkabizottságoknak. Számos nemzetközi rendezvényen volt meghívott, illetve főelőadó. Oktatási tevékenységét külföldön is értékeli: 1980—82 között Akronban (Ohio, USA), 1992-ben Darmstadtban (Németország) volt vendégprofesszor. A Die Angewandte Makromolekulare Chemie és a Journal of Macromolecular Science folyóiratok szerkesztésében vesz részt.

Ajánlók: Gyarmati István, Tüdős Ferenc, Beck Mihály,
Lipták András, Márta Ferenc

Kucsman Árpád

1927-ben, Budapesten született. Fő kutatási területe a szerves kénvegyületek elektron- és térszerkezetének felderítése, valamint reakciómechanizmusaik vizsgálata. Az ELTE szerves kémiai tanszékén tevékenykedik, 1972 óta tanszékvezető egyetemi tanárként. Doktori értekezésének tárgya elméleti szerves kémiai jellegű volt, az N-acilszulfiliminek szerkezete és képződésének mechanizmusa című disszertációját 1971-ben védte meg. Az általa vezetett munkacsoport kutatási eredményei elismerésül 1975-ben Akadémiai Díjban részesült. 1987-ben Zemplén Géza fődíjat kapott. Vezetőségi tagja az Elméleti Szerves Kémikusok Világszövetségének (WATOC), szerkesztőbizottsági tagja a J. Mol. Structure (Theochem) folyóiratnak.

Felkérésre összefoglaló tanulmányt írt a kén-oxigén kölcsönhatásról az Organic Sulfur Chemistry monográfia számára (Elsevier, 1985). 120 tudományos dolgozata van, ezek közül 50 az utóbbi tíz évben jelent meg, egy kivételével idegen nyelvű folyóiratokban. A hivatkozások száma 700 fölötti. Az újabb kutatási eredményekből kiemelhető annak bizonyítása, hogy a kén-oxigén kölcsönhatás széles körben érvényesülő, konformációt és reaktivitást megszabó tényező (J. Mol. Struct. 1984, 125, 331; 1986., 127, 135; J. Chem. Soc. Faraday II, 1984, 80, 1273; 1987, 83, 2113; J. Am. Chem. Soc. 1987., 109, 2237; J. Mol. Struct. Theochem, 1989., 186, 53; Struct. Chem. 1990., 1, 305, 1991., 2, 529). E kölcsönhatás a hipervalens kötéssel rokonítható, amely a konformációtól is függ (J. Mol. Struct. Theochem, 1991., 230, 143). Figyelemre méltó a szulfóniumcentrumon lejátszódó reakciók különleges sztereomechanizmusának felfedezése és értelmezése is (Tetrahedron, 1980., 36, 1631, 1986, 42, 5649).

Ajánlók: Lempert Károly, Medzihradszky Kálmán,
Hargittai István, Lipták András, Náray-Szabó Gábor

Lásztity Radomir

1929-ben, Deszken született. A BME biokémiai és élelmiszertechnológiai tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. Doktori értekezését 1968-ban védte meg. Tudományos kitüntetései: Akadémiai Díj (1986), Állami Díj, (1982), Nemzetközi Gabonatudományi és Technológiai Szövetség C. Bailey-érme (1982), Cseh Mezőgazdasági Tudományos Akadémia aranyérme (1982).

Lásztity Radomir az elmúlt 10 évben nyolc könyvet (ebből hat angol nyelvű), négy könyvrészletet (ebből kettő angol nyelvű), 189 tudományos cikket (ebből 114 idegen nyelvű) jelentetett meg. Szabadalmainak száma: 11 (ebből négy jelenleg is gyártott). A hivatkozások száma meghaladja a 300-at.

Fő kutatási területe (gabona-, élelmiszerfehérje) eredményei közül nemzetközi szinten is jelentős a nagymolekulatömegű sikefehérjék szerkezetére elsőként felállított — és később bizonyított — hipotézis és modell, a zab avenotionin elsőként történt izolálása és aminosav-szekvenciájának meghatározása, a hazai búzafajták biokémiai alapon történő azonosítási rendszerének kidolgozása, a CRC-Press (USA) gondozásában kiadott The Chemistry of Cereal Proteins című, világszerte ismert monográfia. Publikációi közül kiemelhető még a Saint Rat-díjjal kitüntetett Élelmiszeranalitika kézikönyv és a nívódíjas Az élelmiszerbiokémia alapjai c. kötet.

Ajánlók: Farkas József, Holló János, Tüdős Ferenc

Messmer András

1922-ben, Budapesten született. A Központi Kémiai Kutatóintézet szerves szintetikus és reakció-mechanizmus osztályának tudományos osztályvezetője. Doktori értekezését 1973-ban védte meg. Munkásságát az Akadémiai Díj I. fokozatával (1966); az MTA KKKI Intézeti Díjával (I. 1974), a Munka Érdemrend arany fokozatával (1982); Zemplén Géza-díjjal (1985) és az ELTE Pro Universitate kitüntetésével ismerték el (1992).

Az elmúlt 10 évben 40 idegen nyelvű, egy magyar nyelvű közleménye jelent meg, melyekre 302 alkalommal hivatkoztak. Hat szabadalmát fogadták el.

Kiemelkedő tudományos eredmények: Tisztázta a cikloaddíció határeseteit és a ciklodehidrogénezés általános elméletét, s ennek alapján új kondenzált heteroaromás gyűrűrendszerek módszeres felépítését valósította meg. A mechanizmus felderítésével lehetővé tette kondenzált aromás azóliumsók ambidens gyűrűfelnyílásának tudatos irányítását. Új „anellációs effektust” ismert fel és értelmezett háromgyűrűs kondenzált heteroaromás molekulák reakcióiban. A cukorformazánok területén az irreguláris Zemplén dezacetilezés felismerésével és mechanizmusának tisztázásával új utat nyitott 2-dezoxi-aldózszármazékok regiospecifikus szintézisére. Új foszfororganikus cukorvegyületek bevezetésével egyszerű eljárást dolgozott ki nitrogéntartalmú szénhidrátszármazékok előállítására.

Legfontosabb közleményei: Messmer A., Pintér I., Szegő F.: Triphenylphosphine N-acetylglycosylimides and N,N'-bis-(acetylglycosyl) carbodiimides. *Angew. Chem. Int. Ed.* 4. 154 (1965); Gelléri A., Messmer A.: Ring openings of 3-aryltetrazolopyridinium salts with nucleophiles. *Tetrahedron Lett.* 44. 4295 (1973); Zsoldos V., Messmer A., Pintér I., Neszmélyi A.: Formation of 2,5-anhydro derivatives in the Zemplén deacetylation of acetylated sugar formazans. *Carbohydr. Res.* 62, 105 (1978); Messmer A., Hajós Gy.: An interesting azido-tetrazolo triple equilibrium. *Heterocycles* 9, 1518 (1978); Messmer A., Hajós Gy., Juhász-Riedl Zs., Sohár P.: Alkylation of tetrazolo (1,5-a) pyridine and its benzologues (Annellation effect). *J. Org. Chem.* 53, 973 (1988).

Ajánlók: Holló János, Lempert Károly, Lipták András, Márta Ferenc

Nagypál István

Jászapátián született, 1944-ben. A JATE fizikai kémiai tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára, 1986 óta a kémiai tudomány doktora.

Negyedszázados kutatói munkássága során az oldatreakciók termodinamikája és kinetikája terén ért el jelentős, nemzetközileg is értékelt eredményeket. Nagy teljesítményű számítási eljárásokat dolgozott ki sokkomponensű egyensúlyi rendszerek egyensúlyi állandóinak meghatározására. Értelmezte a szokatlan koncentrációelosztást mutató egyensúlyi rendszerek viselkedését. Több új oldatkinetikai jelenséget fedezett fel: a homogén oldatreakciók keverésérzékenységét és annak kinetikai feltételeit; algoritmust dolgozott ki a frontreakciók tervezésére és húsz ilyen reakciót fedezett fel; kimutatta és értelmezte a gravitáció és a mágneses tér hatását egyes frontreakciókra. Eredményeiről több mint 60, szinte kizárólag a legrangosabb folyóiratokban megjelent dolgozatban számolt be, melyek közül a legfontosabbak: Extension of the concept of average number of ligands. *J. Inorg. Nucl. Chem.* 31 3447 (1969); Principles of concentration distribution in multicomponent equilibrium systems. *Coord. Chem. Rev.*, 43 233 (1982); NMR relaxation studies in solution of transition metal complexes I. *Inorg. Chim. Acta* 48 225 (1981); Gravity induced anisotropies in chemical waves. *J. Am. Chem. Soc.* 108 3635 (1986); Fluctuations and stirring rate effects in the chlorite-thiosulfate reaction. *J. Phys. Chem* 90 6285 (1986); An algorithm for the design of propagating acidity fronts. *J. Am. Chem.*

Soc. III. 2842 (1989); Effect of magnetic fields on a propagating reaction. *Nature* 347 749 (1990).
Társszerzője a Chemistry of Complex Equilibria (Ellis Horwood, 1990) c. monográfiának.

Közleményeire több mint 600 független hivatkozás található a szakirodalomban.

Ajánlók: Beck Mihály, Markó László, Burger Kálmán,
Görög Sándor, Kőrös Endre, Lipták András

Noszticzius Zoltán

1942-ben született Budapesten. Főbb kutatási területei a transzportfolyamatok kísérleti fiziko-kémiája és a kémiai nemlineáris dinamikai rendszerek vizsgálata. Ez utóbbi témakörön belül oszcilláló és a kaotikus reakciókkal, valamint kémiai hullámokkal és mintázatképződéssel foglalkozik. 1965 óta oktat a Budapesti Műszaki Egyetemen, 1991-től kezdve mint egyetemi tanár. Doktori disszertációját 1989-ben védte meg Nemlineáris dinamika a kémiai kinetikában és a Belouszov-Zsabotyinszkij reakció címmel. 1990-ben Kőrös Endrével és Orbán Miklóssal együtt Széchenyi-díjban részesült. 1992-ben a hazai kémiai dinamikai kutatások elősegítésére megalapította a „Center for Complex and Nonlinear Systems” központot.

1982 és 92 között egy magyar és 48 idegen nyelvű közleménye jelent meg, és két szabadalmi oltalmat kapott az USA-ban. Összes publikációinak száma 82, amelyekre eddig kb. 650 független hivatkozás történt. Négy olyan közleménye van, amelyekre egyenként több mint félszáz hivatkozást kapott. Három alkalommal járt Austinban (Texas, USA) és négyszer Marburgban (NSZK) mint vendégkutató, illetve mint vendégprofesszor. Több nemzetközi konferencián volt felkért plenáris előadó, legutóbb az 1991-es Gordon Konferencián, Newportban.

Kutatási eredményei közül a legnagyobb visszhangot a Belouszov-Zsabotyinszkij (BZ) reakcióval kapcsolatos felfedezései keltették, ezek közül is kiemelendő az oxálsav szubsztátumú (J. Am. Chem. Soc. 101, 3177, 1979.), és az Ag^+ ion perturbált BZ oszcillátor (J. Am. Chem. Soc. 101, 3660, 1979.) felfedezése, valamint az ionszelektív elektródok potenciálválaszának magyarázata az oszcilláló reakciókban (J. Phys. Chem. 87, 510, 1983.). A kémiai mintázatképződés terén elért legfontosabb eredménye a világon az első nyitott, nem kevert reaktor — a gélgyűrű reaktor — megalkotása (Nature 329, 619, 1987).

Ajánlók: Benedek Pál, Gyarmati István, Beck Mihály, Hargittai István,
Kőrös Endre, Náray-Szabó Gábor, Zawadowski Alfréd

Orbán Miklós

1939-ben született Ászáron. Fő kutatási területe a kémiai oszcilláló és disszipatív rendszerek viselkedésének tanulmányozása, továbbá új oszcilláló rendszerek szisztematikus tervezése. Jelenleg az ELTE szervetlen és analitikai kémiai tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. A kémiai tudomány doktora fokozatot 1984-ben szerezte meg Kémiai disszipatív szerkezetek: oszcilláció, multistabilitás, stacionárius és mozgó térbeli struktúrák kémiai rendszerekben című értekezésével. Tulajdonosa az Felsőoktatási Tanulmányi Érdeméremnek (1963), az ELTE Természettudományos Díjnak (1987). 1990-ben Széchenyi-díjjal tüntették ki.

Összes közleményeinek száma 92 és ezek közül 1981—91 között 35 jelent meg nemzetközi folyóiratokban. Publikációira más kutatóktól több mint 900 hivatkozást kapott. 1979 óta minden jelentős, az oszcilláló rendszerekkel foglalkozó konferenciának előadója volt. Magyar részről vezetője

egy NSF—MTA projektnek. Gyakori vendégprofesszora a Brandeis Egyetem Kémiai Tanszékének. 1978-tól szerkesztőbizottsági tagja a *Scientometrics* c. nemzetközi folyóiratnak, valamint 1991-től az *Acta Chimica Hungarica*-nak.

Legjelentősebb tudományos eredményei új kémiai oszcilláló rendszerek tervezéséhez, jellemzéséhez és mechanizmusuk tisztázásához kapcsolódnak (50 közlemény, 870 hivatkozás). Szerzőtársaival felfedezte a nem-katalizált bromátoszccillátorokat (*J. Phys. Chem.* 83, [1978] 3056); megtervezett számos oszcillátorcsaládot, pl. a klorit-, bromit-, a kén- és a mangán kémiáján alapuló reagáló rendszereket és a pH-oszcillátorokat. (*Nature*, 292 [1981] 816; *J. Am. Chem. Soc.*, 108 [1986] 6893; *Acc. Chem. Res.*, 23 [1990] 258; *J. Am. Chem. Soc.*, 113 [1991] 1978). Stacionárius szerkezetek és kémiai hullámok kialakulását figyelte meg egyes redoxireakciókban (*J. Am. Chem. Soc.*, 102 [1980] 4311).

Ajánlók: Kőrös Endre, Nagy Ferenc, Burger Kálmán, Hargittai István, Markó László, Náray-Szabó Gábor, Szabó Zoltán Gábor

Ötvös László

1929-ben született Pécsen. 1958-tól az MTA Központi Kémiai Kutatóintézetében dolgozik, 1968-tól tudományos igazgatóhelyettes. Szakterülete a szerves kémia, ezen a területen szerzett kandidátusi (1959) és doktori fokozatot (1966). Alábbiakban vázolt kutatásaiból 200 közlemény készült — nagy többségükben rangos idegen nyelvű folyóiratok számára — melyek közül 90-et az utóbbi 10 évben publikált. Több mint 560 alkalommal idézték. Szabadalmainak száma 51.

Tudományos munkásságát a karbonsavak és a szénhidrátok konformáció-analízise területén kezdte. Ennek egyik kiemelkedő eredménye a D-glükózamin konformációjának igazolása, valamint a szorbit, a galaktit és mannit konformációjának meghatározása (1952—1960). A glükózaminnal végzett vizsgálatok közben ismerte fel a nitrogén közreműködéses reakciókat észterek és savamidok hidrolízisében, amelyek az enzimatisz hidrolitikus átalakulások alapjait képezik (*Chem. Ber.* 1956, *Ann.* 1960., *Tetrahedron Lett.* 1992).

1958—1965. években kifejlesztette a radioaktív vegyületek szerveskémiai Magyarországon és e módszerrel számos tankönyvi anyagot képező szerves reakció mechanizmusát tisztázta. (Hivatkozások Fodor: Szerves kémia (1960), Raaen-Ropp-Raaen: Carbon-14 [1968], Barton and Ollis: *Comprehensive Organic Chemistry* [1979] kézikönyvekben.) Felismerte szénizotópokat tartalmazó csoportok (karboxil, acil, nitril stb.) kicserélődési lehetőségeit, és ezzel a csoportcsere fogalmát vezette be jelzett vegyületek általános előállítására.

Alapvető tudományos tevékenységet fejtett ki a hazai bioorganikus kémia megteremtésében 1965-től kezdődően. (*Magyar Tudomány* 1987. 4. sz. 319—332.) Az „orientációs és kompressziós sztereikus effektus elmélet” kidolgozásával első ízben nyílt alkalom az enzimkatalizálta reakciókban és receptorokban végbemenő átalakulásokban döntő jelentőségű sztereospecifitás általános értelmezésére. (*Tetrahedron Lett.* 1975) Úttörő szerepet vállalt a nukleozidok és nukleotidok kémiájának meghonosításában, amelyben felhasználta korábbi szénhidrátkémiai eredményeit. Ezen kutatások gyakorlati eredménye az első eredeti hazai antivirális szer (Hevizos) létrehozása. Jelenleg döntő súllyal a gén-inhibíciós (antisense) oligonukleotidok kémiájával, bioorganikus és gyógyszerkémiai kutatásával foglalkozik. Ez a vegyülettípus a jövő század kemoterápiájának a legnagyobb ígérete.

Titkára, később elnöke volt a Biológiai Aktív Vegyületek Kutatása MTA OTTKT-nek, majd elnöke a kémiai szerkezet és biológiai hatás közötti kapcsolatok törvényszerűségeinek kutatása c. MTA programnak. Megalapítója és kezdetől elnöke az MTA Bioorganikus Munkabizottságának, az MTA Szerveskémiai Bizottságának 1959 óta tagja. A Magyar Chemoterápiai Társaság alelnöke.

Kitüntetései: Akadémiai Díj (1961), Széchenyi-díj (1990), Kiváló Feltaláló arany fokozat (1980, 1982, 1988), Munka Érdemrend ezüst (1971) és arany fokozat (1977).

Ajánlók: Fodor Gábor, Tüdős Ferenc, Bartók Mihály, Holló János, Lipták András, Márta Ferenc, Solymosi Frigyes, Tétényi Pál

Paál Zoltán

1936-ban született Budapesten. Jelenleg az MTA Izotópkutató Intézete katalízis osztályának vezetője, címzetes egyetemi tanár. Fémekkel katalizált szénváz átrendeződési reakciók c. doktori értekezése alapján 1978 óta a kémiai tudomány doktora. Kutatási tevékenysége elismeréseképpen 1983-ban megosztott Állami Díjban részesült.

146 tudományos közlemény, hét könyv, illetve könyvrészlet, számos előadás szerzője, illetve társszerzője. Ebből 1982—91-ben: 70 dolgozat jelent meg tudományos folyóiratban (ebből 63 idegen, főleg angol nyelven) hat monográfia (illetve monográfiában fejezet) ebből egy magyar, négy angol, egy orosz nyelven, két angol nyelvű monográfia szerkesztése (kiadó: Marcel Dekker, illetve Elsevier), 11 kongresszusi kiadványban megjelent (idegen nyelvű) előadás. Publikációira eddig 902 hivatkozás történt, ebből 632 az 1982—92 években.

Legfontosabb munkái: 1. Investigation of Dehydrocyclization on Metal Catalysts I—IV. Acta Chim. Hung. 49, 395 (1966); 53, 193 (1967); 54, 175 (1967) 55, 193 (1968); 2. A new classification of metal catalysts in skeletal reaction of hydrocarbons. Nature 267, 234—35 (1977); 3. Metal-Catalyzed Cyclization Reactions of Hydrocarbons. Advances in Catalysis 29, 273—334 1980; 4. Reactions of Hydrocarbons on Metallic Catalysts. Catalysis v. 5. 80—126. Royal Soc. of Chemistry Spec. Per. Reports 1982; 5. Hydrogen Control of Platinum-Catalyzed Skeletal Reactions of Alkanes J. Phys. Chem 90, 4758—64 (1986).

Fő kutatási eredményei: a fémeken lejátszódó paraffin-aromás átalakulás és az izomerizáció mechanizmusának tisztázása, a hidrogén sokirányú szerepének értelmezése katalitikus szénhidrogénreakciókban, a molekulaszervezet, katalizátorszerkezet, felületi morfológia és a katalitikus tulajdonságok közötti egyes kapcsolatok tisztázása.

Ajánlók: Bartók Mihály, Tétényi Pál, Holló János, Márta Ferenc

Simándi László

1935-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterülete a koordinációs kémia és homogén katalízis. Az MTA Központi Kémiai Kutatóintézetének tudományos osztályvezetője. Doktori értekezését a fizikai-kémia területén készítette és 1978-ban védte meg.

Egy angol nyelvű könyv és négy könyvfejezet szerzője, 120 tudományos dolgozatot publikált, többségében nemzetközi folyóiratokban és ezekre 580 független hivatkozást kapott. Hét ízben volt meghívott előadó nemzetközi konferenciákon és 160 egyéb előadást tartott különböző hazai és külföldi rendezvényeken, egyetemi tanszékeken. A Reaction Kinetics and Catalysis Letters szerkesztője.

Legfontosabb tudományos eredményei: a rövid életű oldható mangán (V) kimutatása (J. Am. Chem. Soc., 98, 1976), a kobaloxim (II)-komplexek molekuláris hidrogénnel való reakcióival (J. Chem. Soc. Dalton, 276, 1980) és a kobaloxim (II) oxidációs katalizátorként történő felhasználásával

(Inorg. Chim. Acta. Lett., 44, L107, 1980) foglalkozó munkái, melyek élénk nemzetközi érdeklődést váltottak ki.

Ajánlók: Burger Kálmán, Kőrös Endre, Beck Mihály, Márta Ferenc

Tőke László

1933-ban, Vönöckön (Vas megye) született. Kutatási területe a szintetikus szerves kémia (alkaloidok szintézise) és a szerves kémiai technológia (hatóanyagok gazdaságos előállítása). A BME szerves kémiai tanszékén lett egyetemi tanár 1975-ben. 1976-ban az egyetem szerves kémiai technológiai tanszékére került és jelenleg is ott dolgozik, mint az MTA Szerves Kémiai Technológiai Kutatócsoportjának vezetője. Jelenleg gyógyszerkémiát és elméleti szerves kémiát ad elő nappali és szakmérnök hallgatóknak. Doktori értekezését a johimbin-alkaloidok szintézise tárgykörében 1974-ben védte meg. Kutatási tevékenysége elismeréseképpen 1975-ben megosztott Állami Díjban részesült. A Kiváló Munkáért (1978), a Kiváló Feltaláló (aranyfokozat 1984, 1988), továbbá a Zemplén Géza-díj (1990) kitüntetések birtokosa.

Összes publikációjának száma 154, s ezekre (az önhivatkozásokat leszámítva) folyóiratokban 508, könyvekben pedig további mintegy 150 hivatkozás található. Egyik fontos dolgozatára 54 hivatkozás történt. Az utóbbi 10 évben 90 tudományos közleménye jelent meg, ebből 58 idegen nyelven. 3 könyvrészlet és egy tankönyv (Gyógyszerkémia I. és II., 1992) szerzője, illetve társszerzője. Szabadalmi bejelentéseinek száma 60, amelyek közül 10 bevezetésre is került. Előadásainak száma 500-ra becsülhető.

Az öt aszimmetria-centrumos johimbin-alkaloidok totálszintézisére (Chem. Ber. 102, 3248 [1969]), a benzazepin-vázis rhoeadin-alkaloidok szintézisére (Tetrahedron 31, 1991 [1975]) dolgozott ki új utakat (az utóbbi munkáját a Creativity in Org. Synth. című könyv teljes terjedelmében idézi). Jelentős az 1,3 és az 1,5 gyökös klórvándorlásra (Tetrahedron 40, 4507 [1984]), a koronaéterek ionszelektív elektródként történő felhasználására (Liebig's Ann. Chem. 1988, 349, 549, 761), továbbá a foszfororganikus vegyületek kémiájára (Tetrahedron 38, 4229 [1983]) vonatkozó munkája is. A koronaéter témakörből e vegyületek K-ion szelektív elektródban történt felhasználása jelentős gazdasági sikereket is hozott, a foszfororganikus vegyületek kémiájának területéről pedig néhány reakció mechanizmusára, illetve foszforheterociklusos vegyületek előállítására vonatkozó munkája emelhető ki. Munkásságában a tudományos igényességre törekvés és a gyakorlat szolgálata szerencsésen ötvöződik.

Ajánlók: Bartók Mihály, Szántay Csaba, Lempert Károly, Lipták András, Tétényi Pál

Vértés Attila

1934-ben, Türrén született. Szűkebb szakterülete a magkémia. Az ELTE egyetemi tanára, a Magkémiai Laboratórium vezetője. Doktori értekezését a magkémia (Mössbauer spektroszkópia) területén készítette és 1973-ban védte meg.

Hét monográfia (három angol nyelven) szerzője, illetve társszerzője, hat kötetbe írt fejezetet, 285 tudományos dolgozatot publikált, ebből 158-ra összesen 710 független hivatkozást kapott, 200 dolgozata szerepelt nemzetközi konferenciákon és 10 alkalommal volt meghívott, illetve plenáris előadó.

A megfagyasztott oldatok (J. Phys. Chem., 79, 149 1975., ibid. 80, 1314, 1976; ibid. 82, 1469, 1978) és az elektrokémiai folyamatok Mössbauer spektroszkópiai vizsgálata (J. Electrochem., Soc., 126, 187, 204, 391, 1979; Colloid Interface Sci., 85, 256, 1982) terén elért eredményei széles körű

visszhangot kiváltó kezdeményezések voltak. E módszerek alkalmazását számos külföldi kutató Magyarországon a Vértes Attila által vezetett laboratóriumban tanulta meg.

Ajánlók: Burger Kálmán, Hargittai István, Beck Mihály, Görög Sándor, Kőrös Endre, Markó László, Lipták András, Nagy Ferenc

Biológiai Tudományok Osztálya

RENDES TAGSÁGRA

Garay András

1926-ban, Pécsen született. Szűkebb szakterülete a biofizika. Akadémiai levelező tagságát 1973-ban nyerte el. Székfoglaló előadását Az anyag intrinzikus aszimmetriájának és az élőlények molekuláris aszimmetriájának kapcsolata címmel tartotta. Az MTA SZBK Biofizikai Intézete tudományos tanácsadója (3-4 hónap évente) és a Department of Biochemistry and Biophysics, Texas A and M University, College Station Texas full professzora.

Garay András a biofizika, közelebbről az élet molekuláris aszimmetriája eredetének egyik nemzetközileg elismert vezető kutatója. Kísérleteket végzett arra vonatkozólag, hogy az anyag intrinzikus, elemi részecskékben megmutatkozó aszimmetriája összefügg-e az élőlények molekuláris aszimmetriájával. Kidolgozta az elektron és pozitron cirkuláris dichroizmus módszert. Elsőnek igazolta ezzel, hogy anyaghullámokkal lehet cirkuláris dichroizmus spektrumokat felvenni, aminek előfeltétele, hogy a spinpolarizált elektronok megkülönböztessék az optikai izomereket. (Differential interaction of chiral β -particles with enantiomers. *Nature*, 346, 451—453, 1990.)

Az elektron cirkuláris dichroizmus módszerrel Garay András elsőnek határozta meg enantiomerekben a helikális potenciál tér erősségét és a helicitás előjelét (balos, illetőleg jobbos voltát). Dolgozatait gyakran idézik, megjelent néhány cikk róluk a nyugati napi sajtóban és népszerűsítő irodalomban, sőt bekerült egyik biofizikai tankönyvbe is (Marshall, N. Textbook of Biophysics, 1983). Témakörében felkérésre három nemzetközi konferenciát rendezett, kettőt Németországban, egyet Franciaországban.

Ajánlók: Damjanovich Sándor, Keszthelyi Lajos, Alföldi Lajos

Székely György

1926-ban, Püspökladányban született. Szakterülete a neurobiológia. Akadémiai levelező tagságát 1985-ben nyerte el. Székfoglaló előadását Az idegi szerveződés néhány problémája címmel tartotta. Az Akadémiai Díj (I., 1970), Munka Érdemrend arany fokozat (1989), Szent-Györgyi Albert-díj (1992) birtokosa. A Debreceni Orvostudományi Egyetem Anatómiai Intézete intézetvezető egyetemi tanára.

Levelező taggá választása óta munkatársaival jelentős előrehaladást értek el a kvantitatív neuro-morfológia terén. Ezen belül meghatározták szelektált idegsejteken a nyúlványrendszer hosszát, fel-színét, a sejteken végződő szinapszisok számát (*J. Neurocytol.* 15, 303, 1986; 21, 34, 1992). Sze-

mikvantitatív módszerrel tudják jellemezni a dendrit elágazódás mintázatát, és ezen az alapon forma-funkció összefüggést találnak az idegsejt szintjén. Adataik alapján az agyidegek evolúciójának egy új aspektusát ismerték fel, és egy új osztályozási rendszert javasoltak (*Adv. Anat. Embryol. Cell Biol.*, [nyomdában]).

Ajánlók: Szentágothai János, Flerkó Béla

Vida Gábor

1935-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterülete a genetika és evolúciókutatás. Akadémiai levelező tagságát 1985-ben nyerte el. Székfoglaló előadását *A speciáció genetikája* címmel tartotta. Az ELTE genetikai tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára.

Az elmúlt nyolc évben széles körű oktatási (angol nyelvű nemzetközi kurzusok is) és ismeretterjesztő tevékenysége mellett 14 szakcikkkel (zömben külföldi közlés), több könyvfejezettel és egy könyvszerkesztéssel dokumentálta kutatási aktivitását. Legfontosabbnak ítélt munkái: Vida, G. — Major, A. (1987): C-value paradox in natural and artificial polyploids of the *Christella* (*Cyclosorus*) *parasitica* complex. *Bot. Helv.* 97, 179—193.; Vida, G. — Szathmáry, E. — Juhász-Nagy, P. — Németh, G. — Hegedűs, G. (1990): Towards modelling community evolution. In: Maynard Smith, J. and Vida, G. (eds.) *Organizational constraints on the dynamics of evolution. Processes in Nonlinear Science*, Manchester Univ. Press, pp. 409—422; Vida, G. (1992): Genetic resources. In: Polunin, N. and Burnett, J. H. (eds.) *Surviving with the Biosphere*. Edinburgh Univ. Press.

Vida Gábor nemzetközi szakmai elismertségének legújabb bizonyítéka, hogy a Svájci Tudományos Akadémia 1992. évi közgyűlésének három meghívott plenáris előadója között szerepel *Genetic diversity — prerequisite for survival* című előadásával.

Jelenleg az MTA Biológiai Tudományok Osztályának elnökhelyettese, a Populációbiológiai és Evolúciós Bizottság elnöke, a Környezettudományi Elnökségi Bizottság tagja, a Magyar és Cseh-Szlovák Közös Duna-szakasz MTA ad hoc Bizottság elnöke. Rendkívül nyitott és aktív, segítőkész, alkotó, dinamikus egyéniség.

Ajánlók: Zólyomi Bálint, Szentágothai János

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Borhidi Attila

1932-ben született Budapesten. Szakterülete: növénytaxonómia, geobotanika, trópusi botanika, a vegetációkutatás különböző területei és ezek természet- és környezetvédelmi vonatkozásai. Doktori fokozatát 1976-ban Kuba geobotanikájának alapjai c. értekezésével nyerte el. Jelenleg a JPTE növénytan tanszékének tszv. egyetemi tanára és a Természettudományi Kar dékánja. Számos nemzetközi tudományos társaság, munkabizottság és szerkesztőbizottság tagja — némelynek tisztségviselője —, a Kubai Botanikai Társaság tiszteleti tagja (1989), a Munka Érdemrend ezüst fokozata (1982), a Jávorka Sándor-díj (1986) és a Szafer-émlékérem (Lengyel Tud. Akadémia, 1986) birtokosa.

Eddig megjelent 318 közleményéből az utolsó 10 évben 125-öt publikált, köztük 4 könyvet és 9 könyvrészletet. Kiemelkedő *Phytogeography and Vegetation Ecology of Cuba* c. nagy nemzetközi elismerést aratott könyve (Akadémiai Kiadó, 1991), a szavannák keletkezéséről (*Vegetatio* 77:177—183), az illír bükkösök numerikus osztályozásáról munkatársaival (Török K. és Podani J.) írt dolgozata

(Vegetatio 78:169—180), a Kubai Flóra Vörös Könyve (1983). Több virágos növénycsalád (pálmák, Rubiaceae, Euphorbiaceae) világszerte elismert specialistája. Három hazai és 4 külföldi tanítványa szerzett kandidátusi fokozatot. Pécsen megszervezte az egyetemi biológiai képzést és az önálló Természettudományi Kart. Több nemzetközi projekt elindítója, koordinátora, ill. résztvevője.

Ajánlók: Zólyomi Bálint, Fekete Gábor

Csányi Vilmos

Csányi Vilmos 1935-ben Budapesten született. Az ELTE etológiai tanszéke tanszékvezető egyetemi tanára. Munkásságát biokémikusként kezdte, értékes eredményeket ért el a penicillináz molekuláris biológiája területén, e tárgykörben készült kandidátusi, majd 1970-ben doktori értekezése is. A sejtbiológián keresztül közeledett a fejlődés általános kérdéseihez, a biológiai evolúció, a környezethez való alkalmazkodás és a tanulás elemi jelenségeinek vizsgálatához. Ebben a tárgykörben különösen jelentős volt az egyes halfajok nemi jelenségeinek és menekülési magatartásainak vizsgálata. Ezen kísérlet-sorozatok folytatásaként vizsgálta a szaporodási és öröklődési folyamatokat, azok genetikai és viselkedési következményeinek kölcsönhatásait.

Eredményei indították azokhoz az általánosításokhoz, amelyek a törzsfejlődés folytonosságának végigvételével egy sokkal teljesebb magatartási elmélethez vezettek. A Prigogine, Maturana és Varela által jelzett autopoiesis elméletek továbbfejlesztésével egy új, neodarwini gondolatsort alakított ki, amelyben az öröklés mint az élő anyag belső tulajdonsága szabad programokat nyit a környezethez való alkalmazkodás, kölcsönhatások és tanulás folyamatainak, így szintetizálva az alapvető fejlődési folyamatokat, ezen belül pedig kijelölve a kifejlődött alrendszerek kombinációs továbbfejlődési lehetőségeit. Ezt az elméletet — amely a kulturális, szociális viselkedés több problémájára is választ ad — számos publikációban tette közzé (*Evolutionary Systems and Society: a general theory*. Duke University Press, Durham, 1989. 304.; *Origin of Complexity and Organizational Levels During Evolution*. In: Wake, D. B. and Roth, G. /eds./ *Complex Organizational Functions: Integration and Evolution in Vertebrates*. John Wiley and Sons Ltd., 1989. 349—360.) Könyve kitűnő elméleti biológusoktól is lelkes fogadtatásra talált a szakajtóban. Csányi 179 kutatási publikáció (ebből 120 angol nyelvű), 15 könyv szerzője, hivatkozásainak száma 553, népszerű munkáié több száz. Jelentős oktatói és iskolateremtő tevékenysége, kutatási laboratóriumszervező munkája.

Mivel Csányi Vilmos munkásságának eredményei a biológián kívül az emberi magatartási jelenségeket és a rendszerelméletet gazdagítják, ajánlóinak aláírása e diszciplináris alapú interdiszciplinaritást jelzi.

Ajánlók: Szentágothai János, Pataki Ferenc, Vámos Tibor, Ferenczy Lajos

Csillik Bertalan

1927-ben született Szegeden. A SZOTE egyetemi tanára, az Anatómiai Intézet igazgatója. Kutatási területe a neurobiológia; a nemzetközi hírnépszerű szegedi neurohisztokémiai iskola alapítója. Doktori fokozatát 1968-ban nyerte a szinaptikus transzmisszió strukturális alapjai c. disszertációjával. A Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina tagja, az Académie Royale de Médecine de Belgique levelező tagja. 1966-ban Akadémiai Díj első fokozatában, 1987-ben a Jancsó Miklós-emlékéremben, valamint a Munka Érdemrend ezüst fokozatában részesült.

Tudományos eredményeit 220 publikációban ismertette, melyekre a nemzetközi szakirodalom 1350 alkalommal hivatkozik. Öt könyve és monográfiája közül kiemelkedő jelentőségűek a *Functional Structure of the Post-Synaptic Membrane* (Akadémiai Kiadó, 1965, II. kiadás 1967, 154 o.) és a *The Protean Gate. Structure and Plasticity of the Primary Nociceptive Analyzer* (Akadémiai Kiadó, 1986, 294 o.) c. könyvei. Elsőként mutatta ki strukturális módszerekkel a poszt-szinaptikus membrán molekuláris változásait az ingerület-átvitel során. Felismerte, hogy az érző idegrostok központi végződéseinek szerkezetét és működését a perifériás végződések felől áramló idegnövekedési faktor tartja fenn; e szabályozási mechanizmus blokádján alapszik világviszonylatban szabadalmazott eljárása a kezelhetetlen fájdalmak enyhítésére. Legújabb vizsgálata a központi idegrendszer regenerációjának lehetőségét bizonyítja.

Ajánlók: Szentágothai János, Székely György, Hámori József

Eiben Ottó

1931-ben született Szombathelyen. 1963 óta dolgozik az ELTE embertani tanszékén, jelenleg tsz. egyetemi tanár. 1989-ben Szekuláris növekedésváltozások Magyarországon c. értekezésével nyerte el a biológiai tudomány doktora fokozatot. 1986-ban Állami Ifjúsági Díjat kapott. Fő kutatási területe a szekuláris trend és a testalkati variációk. Multidiszciplináris kutatásaival több szakmát kapcsol be a munkába.

Tudományos munkásságából kiemelkedik az 1958 óta folyó „Körömdi növekedés-vizsgálata”, amely — mint a szekuláris trend hazai jelenségeinek vizsgálata is — nagy nemzetközi elismerést hozott számára (Humanbiol. Budapest. Suppl. 6). Az 1980-as években a magyar ifjúság biológiai fejlettségére és fizikai erőnlétére vonatkozó országos reprezentatív vizsgálata alapján kidolgozta az első hazai növekedési standardek (Anthrop. Közl. 30; 5—23. 1986; 31; 49—68. 1987/88). Új multivariációs módszert dolgozott ki, ill. alkalmazott a testalkati variációk kutatásában (The Physique of Woman Athletes, Bp. 1972). Megindította hazánkban a szomatotípus-elemzést, a testösszetétel-vizsgálatokat, a kinantropometriai kutatásokat.

Szakmai eredményeit 10 könyvben és 220 tanulmányban publikálta, amelyekre több mint 450 hivatkozást kapott. Az Európai Antropológiai Társaság elnöke (1986—88), majd alelnöke, hét nemzetközi szakfolyóirat szerkesztőbizottsági tagja.

Ajánlók: Flerkó Béla, Székely György

Friedrich Péter

1936-ban, Budapesten született. Szűkebb szakterülete a biokémia, neurobiológia. Az MTA SZBK Enzimológiai Intézetének igazgatója. Az Akadémiai Díj (1983) és az Akadémiai Kiadó nívódíjának (1986) birtokosa.

Az elmúlt tíz évben 34 idegen nyelvű és két magyar tudományos cikke, három idegen nyelvű könyve, két idegen nyelvű és egy magyar könyvrészlete jelent meg. A munkáira történt hivatkozások száma: 520. Tudományos munkásságát a klasszikus enzimológia terén kezdte, majd az enzimek negyedleges szerkezetének és szupramolekuláris szerveződésének vizsgálatán át jutott el az elemi tanulási folyamatok, a memória molekuláris alapjainak kutatásához. Doktori értekezése — 1982 — óta ez utóbbi témakörben dolgozik munkatársaival és együttműködőivel, a biokémia mellett felhasználva a genetika, a molekuláris és a sejtbiológia, neurobiológia, a kísérletes pszichológia eszköztárát. Lényeges

új elemekkel járult hozzá a tanulásban szerepet játszó enzimreakciók feltérképezéséhez és megfogalmazta azt az általánosítható hipotézist, mely szerint a neuronális plaszticitás a fehérjeszerkezet motilitására és szerveződésére vezethető vissza.

Legfontosabb tudományos munkái: Friedrich P., Polgár L., Szabolcsi G.: Effect of photooxidation on glyceraldehyde-3-phosphate dehydrogenase. *Nature* 202, 1214, 1964.; Hajdú J., Bartha F., Friedrich P.: Crosslinking with bifunctional reagents as a means for studying the symmetry of oligomeric proteins. *Eur. J. Biochem.* 68, 373, 1976.; *Supramolecular Enzyme Organization. Quaternary Structure and Beyond.* Akadémiai Kiadó, Pergamon Press, 300 pages, 2nd edition, 1986.; Protein structure: the primary substrate for memory. *Neuroscience* 35, 1, 1990; Aszódi A., Müller U., Friedrich P., Spatz H-Ch.: Signal convergence on protein kinase A as a molecular correlate of learning. *Proc. Natl. Acad. Sci. USA*, 88, 5832, 1991.; Asztalos Z., Von Wegerer J., Wustmann G., Dombradi V., Gausz J., Spatz H-Ch., Friedrich P.: Protein phosphatase-1-deficient mutant *Drosophila* is affected in habituation and associative learning. *J. Neuroscience*, in press, 1992.

Ajánlók: Venetianer Pál, Damjanovich Sándor,
Keszthelyi Lajos, Szabolcsi Gertrud

Gráf László

1942-ben, Zalaegerszegen született. Főbb kutatási területei: természetes peptidek szerkezetének és biológiai funkciójának, valamint a szerin proteázok működésmechanizmusának vizsgálata. A biológiai tudomány doktora fokozatot A hipofízis opioid peptidjei c. téziseivel 1982-ben szerezte meg. 1979-ben Akadémiai Díjat kapott. Jelenleg az ELTE TTK biokémiai tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára.

Fontosabb kutatási eredményei közé tartozik a hipofízis lipotropinjainak izolálása és pontos szerkezetük felderítése (*Biochim. Biophys. Acta* 175, 444, 1969; 229, 276, 1971). Tisztázta a prolaktin és adrenokortikotrop hormon (ACTH) dezamidálódásának kémiai mechanizmusát, továbbá revidálta a sertés és emberi ACTH korábban publikált aminosavszekvenciáit (*Biochim. Biophys. Acad. Sci. Hung.* 5, 229, 1970; 6, 415, 1971). Az endogén opioid peptidekkel kapcsolatos kutatásai kiterjedtek a β -endorfin izolálására (*Biochim. Biophys. Acad. Sci. Hung.* 11, 121, 1976), a neurohormon szerkezete és aktivitásai közti kapcsolat sokrétű vizsgálatára (*Nature*, 263, 240, 1976; *Ann. N. Y. Acad. Sci.* 297, 631, 1977; *Proc. Natl. Acad. Sci. USA* 78, 7290, 1981) és a polipeptid bioszintézisében és metabolizmusában szerepet játszó proteázok azonosítására (*Arch. Biochem. Biophys.* 193, 101, 1979; *Proc. Natl. Acad. Sci. USA* 76, 6120, 1979; *Life Sci.* 25, 473, 1979). 1984–86 közti amerikai tanulmányútja, az inzulin receptorát kódoló gén klónozásában való közreműködése (*Cell* 40, 747, 1985) új fejezetet nyitott tudományos pályafutásában. 1986-ban az ELTE biokémiai tanszékén szervezett munkacsoportjával a tripszin működésmechanizmusának a gén irányított mutagenézisével történő vizsgálatába fogott. Ennek a megközelítőleg harminc mutáns előállítását és enzimkinetikai karakterizálását magában foglaló kutatásnak az eredménye az az újszerű felismerés, hogy a szerin proteázok szubsztrátkötő zsebének kiterjedtebb szerkezeti egység felelős a katalízis szubsztrátspecifitásáért (*Biochemistry* 26, 2616, 1987; *Proc. Natl. Acad. Sci. USA* 85, 4961, 1988; *Methods in Enzymol.* 202, 671, 1991).

Tudományos publikációinak száma 124, melyekre ez ideig több mint 3200 idegen hivatkozás történt.

Ajánlók: Ádám György, Venetianer Pál,
Teplán István, Náray-Szabó Gábor

Mahunka Sándor

1937-ben született Budapesten. A Magyar Természettudományi Múzeum főigazgató-helyettese. A biológiai tudomány doktora fokozatot 1981-ben nyerte el. Főbb kutatási területei: atkák taxonómiája, állatföldrajz, faunagenezis, talajzoológia, természetvédelmi zoológia.

Az utóbbi tíz évben 129 (1961 óta 370) tudományos publikációt jelentetett meg. Az atkák világszerte ismert specialistája, közel háromezer új atka taxont fedezett fel. Munkái közül különösen jelentősek a Tarsonemidák és Anoetidák csoportjairól írt összefoglaló dolgozatai, monográfiái (pl. *Acta Zool. Hung.* 11: 353—401). Az általa megalkotott rendszereket kisebb módosításokkal a mai napig használják. Jelentős eredményei vannak az Oribatidák világszintű feltárásában (pl. *Revue suisse zool.* 85: 177—236). Több genus vagy család monográfiája mellett (pl. *Acta Zool. Hung.* 32: 73—135) az egyik legelső magyar kladisztikus feldolgozás (*Folia ent. hung.* 51: 37—80) is a nevéhez fűződik. Könyvei közül több (Akadémiai Kiadó, Budapest 1970, 1972 és 1983, utóbbi Balogh Jánossal társszerzőségben) magyar nyelvük ellenére, külföldön is használt kézikönyv. Alapvető munka a szintén Balogh Jánossal írt *The Primitive Mites of the Palaearctic Region* (Akadémiai Kiadó, Budapest) is. Jelentős tudományos eredményei vannak a parazita és foréta atkák valamint a polymorfizmus tanulmányozásából (pl. *Opusc. zool. München*, 133: 1—6). A természetvédelem kérdéseivel elméleti vonatkozásban is foglalkozik (pl. *The Bátorliget nature reserves — after forty years*: 13—18, 49—54). Talajzoológiai eredményeiről is sok dolgozatban számolt be (pl. *IUCN, Tanzania* 1989: 345—346, Hedberg and Persson; *Research for conservation forests*. Uppsala 1990: 108—112). Dolgozataira eddig mintegy 1500 hivatkozást kapott. Tudományszervezői munkássága jelentős, kezdettől fogva szervezi a magyarországi nemzeti parkok élővilágának tudományos feltárását, és szerkesztésében eddig hat kötet jelent meg a Hortobágyi és Kiskunsági Nemzeti Parkok faunájáról, valamint a Bátorligeti természetvédelmi területről.

A magyar biológiai társaságokban számos tisztséget viselt és visel, titkára a SIEEC nemzetközi rovarani társaságnak. Részt vállal a tudományos továbbképzésben, (6 magyar és külföldi aspiránsa volt, sok egyetemi disszertáció készült irányítása alatt), 2 külföldi szakfolyóirat (USA, Lengyelország) szerkesztőbizottsági tagja. Tagja az MTA Zoológiai Bizottságának és a Tudományos Minősítő Bizottság Biológiai Szakbizottságának.

A Frivaldszky Imre-emléklakett arany fokozata, a Geleji József-díj és a Pro natura kitüntetés tulajdonosa.

Ajánlók: Balogh János, Berczik Árpád

Orosz László

1943-ban született Kotlinán. Igen fiatalon kezdett önállóan dolgozni, miután már 1974-ben megbízták a JATE genetikai tanszéki csoportjának vezetésével. Tudományos munkásságának fő területe a genetikai rekombináció és a genetikai szabályozás, amely iskolateremtő egyetemi oktatással párosul. A vezetése alatt kifejlődött intézetből nagy számú, jó idézettségű közlemény került ki. A tudomány doktora fokozatot 1983-ban nyerte el. 1988-ban elkezdte az SZBK Molekuláris Genetikai Intézetének szervezését. Jelenleg ezen intézet igazgatója és a GATE professzora. 1988-ban Akadémiai Díjat kapott.

Részt vett egy új Rhizobium bakteriofág felfedezésében és jellemzésében. Munkásságának központjában azóta is e fág vizsgálata áll (*Molec. Gen. Genet.* 125, 341—350, 1973; 176, 439—448.

1979). A genetikai térképezés több szabályát a rekombináldó DNS molekulák szerkezeti sajátágaival magyarázni tudta (*Genetics* 94, 249—276, 1980). Amerikai tanulmányútja során, Sankar Adhya munkatársaként nagy feltűnést keltő közleményt publikált (*Cell* 32, 783—788, 1983). E közleményt a *Science* c. folyóirat (220. 294, 1983) külön méltatta, és kiinduló pontja lett az azóta általánosan elfogadott szabályozási modellnek („DNA looping”). Munkájukat a genetika klasszikus cikkei közé válogatták az Egyesült Államokban. Jelenleg is folyó kutatásai során a szabályozó fehérje és a DNS molekuláris illeszkedését vizsgálja, amelynek során kifinomult modern génszabályozási technikák felhasználásával általános érvényű következtetéseket vonnak le a génműködés szabályozásáról (*Nature* 330, 318—401, 1987; *Mol. Gen. Genet.* 227, 106—113, 1991). E munkákról nagy visszhangot kiváltó előadásokat tartott a Cold Spring Harbor-i szabályozási szimpóziumokon.

Tudományos közleményeinek száma 53, amelyekre ez ideig 370 idegen hivatkozást kapott. Munkássága külön fejezetet kapott német egyetemi szakkönyvben (*Bakterienviren*, 1992, G. F. Verlag, Jena — Stuttgart).

Az Akadémia Genetikai Bizottságának elnöke, a Magyar Genetikai Társaság elnökségi tagja, az OKKFT biológiai alap kutatások (1986—90) és az OTKA Infraindividuális (Molekuláris) Biológiai Szakcsúri elnöke.

Ajánlók: Alföldi Lajos, Kondorosi Ádám, Szabó Gábor

Patthy László

1943-ban született Sopronban. Tudományos munkásságának fő területe a fibrinolízisben és tumormetasztázisban szerepet játszó proteolitikus rendszer molekuláris biológiája. E témával foglalkozó értekezésével 1989-ben nyerte el a biológiai tudomány doktora fokozatot. 1988-ban Akadémiai Díjban részesült. Az MTA SZBK Enzimológiai Intézetének helyettes igazgatója, az Extracelluláris Proteolízis Csoport vezetője.

Munkatársaival feltárta a fibrinolízis szabályozásában kulcsszerepet játszó fehérje—fehérje kölcsönhatások szerkezeti alapjait, és ezáltal alapvetően hozzájárult a fibrinolízis molekuláris mechanizmusának megismeréséhez. A plazminogén—plazminogén aktivátor rendszer vizsgálata során tett felfedezései laboratóriumának nemzetközi elismertséget szereztek, eredményei nagy hatással voltak a szöveti plazminogén aktivátor trombolitikus gyógyszerre fejlesztését célzó kutatásokra. Munkája elismeréseként a Genontech, Inc. tudományos tanácsadónak kérte fel. Tagja az International Committee on Fibrinolysisnak (1991-től), valamint az Fibrinolysis (1987-től), Thrombosis Research (1986—1991) tudományos folyóiratok vezetőségének.

A fibrinolízisben és vérárvadásban szerepet játszó proteázok evolúciójának vizsgálata során a fehérjeevolúció néhány új, általános törvényszerűségét ismerte fel (*Evolution of the proteases of blood coagulation and fibrinolysis by assembly from modules*. *Cell*, 41, 657—663, 1985; *Intron-dependent evolution. Preferred types of exons and introns*. *FEBS Letters*, 214, 1—7, 1987; *Modular exchange principles in proteins*. *Current Opinion in Structural Biology*, 1, 351—361, 1991). Munkája elismerését jelzi, hogy az elmúlt években szakterületének több jelentős konferenciáján meghívott előadó volt, számos alkalommal kérték fel nemzetközi folyóiratok tudományos összefoglaló tanulmányok írására. Tudományos közleményeire 1992-ig 1835 alkalommal hivatkoztak.

Ajánlók: Straub F. Brunó, Venetianer Pál, Kondorosi Ádám

Pintér István

1918-ban, Szekszárdon született. Fő kutatási területe a környezethigiéné, különös tekintettel a munkahelyi ártalmakra, mindenekelőtt a zajexpozícióra, továbbá a környezet és az ember egészségi állapota összefüggéseinek kutatása.

1963-tól az Országos Munka- és Üzemegészségügyi Intézet osztályvezetője. 1971-től a főigazgató-helyetteseként működött nyugdíjba vonulásáig, azóta — jelenleg is — szaktanácsadóként tevékenykedik az Országos Népegészségügyi Központnál. Munkásságát többek között a Munka Érdemrend arany fokozatával (1985), Fodor József-émlékéremmel (1979), Kiváló Orvos címmel (1958), Kiváló Oktató (1980) címmel ismerték el. Széles körű hazai és nemzetközi elismertségének főbb állomásai: a Max Planck Institut für Arbeitsphysiologie, Dortmund, WHO ösztöndíj Ausztria, Svájc, Dánia, a CHEC (Commonwealth Human Ecology Council, London) magyarországi rezidense. Az üzemi zajexpozíció néhány munkahigiénés kérdése című doktori disszertációját 1980-ban védte meg.

Hazai és külföldi szakfolyóiratokban 80 közleménye jelent meg, közülük kiemelkedő három publikáció: Das vorzeitige Signalisierung der Grubenbrände mittels Kohlenoxyduntersuchungen, Teil. I. ZBL. Arbeitsmed. u. Arbeitsschutz 11. 265—268, 1957; Pintér I., Hatta L., Sánta L.: Die Rolle der Datenbank bei der Prevention Lärmbedingter Hörschäden. Z. ges. Hyg. 25. H. 2. 102—106, 1979; A környezet erősödő savasodása és annak hatása (humán vonatkozások). OKTH—MTA: Környezet- és természetvédelmi kutatások 7. 309—357, Bp., 1987. Négy kézikönyv részletet is írt magyarul.

Ajánlók: Szentágothai János, Tigyi József, Méhes Károly

Pócs Tamás

1933-ban, Budapesten született. Szűkebb szakterülete a bryológia, trópusi ökológia, növényföldrajz, természetvédelem. Az egri Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola növénytani tanszékének tanszékvezető főiskolai tanára. Doktori értekezését, amely a trópusi ökológia és növényföldrajz területén készült, 1977-ben védte meg. Tudományos kitüntetései: Akadémiai Díj, az Oktatásügy Kiváló Dolgozója, a Magyar Földrajzi Társaság Teleki Sámuel-érme. A Norvég Tudományos Akadémia tagja.

Az elmúlt tíz évben 10 angol nyelvű tudományos könyvben és három magyar nyelvű felsőoktatási tankönyvben jelent meg könyvfejezete, 30 angol nyelvű tudományos cikket közölt, két kongresszusi kiadványt szerkesztett. Legfontosabbnak ítélt munkái: Distribution and dispersal of bryophytes. In: Schultze-Motel, W. (ed.): Advances in Bryology 1. Cramer, Vaduz, 1981, 479—562. (B. O. van Zantennel társszerz.); Tropical forest bryophytes. In Smith, A. J. E. (ed.): Bryophyte Ecology. Chapman and Hall, London, 1982. 59—104.; Vegetation mapping in the Uluguru Mountains (Tanzania, East Africa). In Miege, J. and Strok, A. (eds.) Boissiera 1976, 24b, 477—498.; The epiphytic biomass and its effects on the water balance in two rain forest types in the Uluguru Mountains (Tanzania, East Africa). Acta Bot. Acad. Sci. Hung. 1980. 26, 143—167.

Ajánlók: Jakucs Pál, Zólyomi Bálint, Fekete Gábor, Juhász-Nagy Pál

Polgár László

1930-ban született Budapesten. Tanulmányait a budapesti természettudományi karon szerzett vegyészdiplomával fejezte be. Jelenleg az MTA SZBK Enzimológiai Intézetében tudományos tanácsadó.

Polgár László első feltűnő sikere volt a szubtilizin enzim aktív centrumában végrehajtott kémiai mutagenézis. Ezzel lehetővé vált a proteáz enzim aktív centrumának lényeges elemeit feltérképezni. Régebben a proteáz enzimeket csak emésztőtényezőknek ismerték. Ma tudjuk, hogy a szervezet működése során proteázok sokasága végez fiziológias szerepet. Polgár László jelentős szerepet játszott a proteázok megismerésében, kimutatva, hogyan stabilizálódik az az átmeneti állapot, amely a katalízis előfeltétele. Eredményeit közel száz cikkben publikálta. A CRS Press (USA) felkérésére írta az 1989-ben megjelent könyvet *Mechanisms of Protease Action* címen.

Ajánlók: Straub F. Bunó, Szabolcsi Gertrúd

Simon Tibor

1926-ban, Debrecenben született. Szakterülete: növényföldrajz, cönológia, ökológia, természetvédelem. Jelenleg az ELTE növényrendszertani és ökológiai tanszékének, valamint az MTA Ökológiai-Modellező Tanszéki Kutató Csoportjának vezetője, egyetemi tanár. A biológiai tudomány doktora fokozatot a Vegetációtanulmányok a Zempléni hegységben című értekezésével 1972-ben szerezte meg. Oktató és kutatómunkásságáért Akadémiai Díj (1973), Munka Érdemrend ezüst (1976), arany (1986) fokozata, Herman Ottó-díj (1985), Pro Natura Emlékérem (1985), Budapestért Emlékérem (1989), ELTE Pro Universitate Emlékérem (1991) kitüntetésekben részesült. A Nemzetközi Növényrendszertani- és a Nemzetközi Bryológiai Társaság, az ukrán Bot. Zsurnál szerkesztőbizottságának a tagja. Az első nemzetközi Bryológiai Konferencia társrendezője (Budapest, 1985), az ebből készült kiadvány (Symp. Biol. Hung. 35. 1987) társszerkesztője. 1980 óta három magyar nyelvű, négy idegen nyelvű (ebből két külföldi) kötetben szerepel társszerzőként és szerkesztőként. A tudományos természetvédelmet szolgálja a Kárpátok védett ökoszisztémáival foglalkozó ukrán kiadású kötet, amelyben az Északi-középhegység biológiai értékeit és természetvédelmét foglalta össze (Sztójko, Sz. — Hadac, E.—Simon, T.—Mihalik, Sz.: Protected ecosystem in the Carpathians, Lvov, 1991, 248 o.). Jelentős műve az új hazai edényes flóra határozó, amelyben jelenlegi ismereteinket az európai flórával hozza szinkronba. E munkában — a műfajban — először szerepelnek a minden fajt felölelő, areálgeográfiai, cönológiai, ökológiai és természetvédelmi mutatókat tartalmazó érték-táblázatok (Tankönyvkiadó, 1992, 870 o.). Egyéb publikációi (25) közül több foglalkozik ökológiai indikátor csoport és természetvédelmi-érték elemzéssel. Így pl. munkatársaival megállapította, hogy a dunántúli (BIOS-Thesaloniki, 1989: 231—244), csarodai (Acta Soc. Bot. Pol. in press.) és bátorligeti (in Mahunka S. szerk.: The Bátorliget nature reserves — after forty years 1991: 19—24, 57—118) lápok, szigetközi füzesek (Abstracta Bot. 16. 1992, közlésre leadva) faji összetételének 30—50 éves változásai indikációjukkal szárazodásra és a degradálódásra utalnak. Munkáira 500 hivatkozás található az irodalomban.

Ajánlók: Juhász-Nagy Pál, Jakucs Pál

Somogyi Péter

Somogyi Péter neurobiológus 1950-ben, Szentendrén született. Az MTA—SOTE Egyesített Kutatási Szervezete Neurobiológiai Részlegének tudományos főmunkatársa, jelenleg Nagy-Britannia Orvosi Kutatások Tanácsa (MRC) Oxfordi Egyetemén működő „Anatomical Neuropharmacology” Intézetének társigazgatója és tudományos vezetője. 1987-ben nyerte el a biológiai tudomány doktora címet.

Somogyi Péter 1975-ben a Semmelweis Orvostudományi Egyetem 1. sz. Anatómiai Intézetében, a Szentágothai János és Hámosi József vezette MTA-EKSZ-Neurobiológiai Részlegben kezdte központi idegrendszeri tanulmányait, s jelenleg is e csoport tudományos főmunkatársa. Több külföldi ösztöndíj után 1985-ben az MRC meghívta az Oxfordban akkor felállítandó Anatómiai Neuropharmakológiai Intézet társigazgatói posztjára.

Somogyi Péter munkásságával a központi idegrendszer komplex neuronhálózatainak összeköttetéseit és molekuláris szerkezetét tisztázta az egyes szinapszis szintjén. Munkatársaival szellemes módszereket dolgozott ki mind a pre-, mind a posztzinaptikus elem eredetének és kémiai összetételének azonosítására. Bizonyítékokat szolgáltatott, hogy az idegsejtek morfológiai sokfélesége a szinaptikus hálózatban elfoglalt helyük különbözőségének a következménye. A nevéhez fűződő számos felfedezés közül legjelentősebbek az agykéreg gátló sejtjeinek definiálása, a kandeláber sejt kapcsolási elvének és a gátló sejtek neuropeptid tartalmának megállapítása, a kérgi és hippokampális hálózatok konvergencia és divergencia viszonyainak mennyiségi becslése, a nucleus naudatus sejtjeinek szinaptikus szintű és kémiai definiálása, a substantia nigra összeköttetéseiinek jellemzése. Felfedezte, hogy a különböző kérgi, gamma-aminovajsav-pozitív sejtek a pyramis sejtek különböző részein végződnek, és így ugyanaz a pyramis sejt számos összeköttetéseiben különböző gátló bemenetet kap.

Tudományos eredményeit 80 eredeti közleményben és 15 összefoglaló munkában jelentette meg nemzetközi folyóiratokban. Az MTA Könyvtára által készített tudáselemzési sorozat 5. kötete szerint Somogyi Péter az 1981–87-es időszak legidézettebb magyar kutatója volt. A Science Citation Index adatai szerint az 1990-es évvel bezárólag cikkeit legalább 3680 alkalommal idézték. Magyarországi intézetének neve alatt megjelent 3 legidézettebb közleménye 1991 szeptemberéig 188, 314 és 270 idézetet kapott, mely országosan a legmagasabbak között van, s nemzetközileg is kiemelkedő.

Szerkesztőbizottsági tagja több vezető nemzetközi folyóiratnak. Munkásságáért számos díjat és elismerést kapott. 1982-ben a Magyar Anatómusok és Embriológusok Társaságának Lenhossék Mihály-díját, 1984-ben az Amerikai Anatómus Társaság Charles Judson Herrick-díját, 1988-ban az ausztráliai Flinders Orvosi Egyetem Marck Sharp and Dohme visiting professor-i meghívását nyerte el. 1990-ben ő tartotta az Európai Neurobiológiai Társaság Moruzzi-emlékelőadását Stockholmban, ugyancsak az évben a szegedi József Attila Tudományegyetem díszdoktorrá avatta; 1991-ben pedig az Amerikai Anatómus Társaság Cajal Klubja a Krieg Cortical Discoverer-díjjal tüntette ki.

Tagja a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Tudományos Tanácsának és az „Agy-kutatás Évtizede” magyar nemzeti fejlesztési program kuratóriumának. Alapítványával és az MTA KOKI-val közösen támogatja az erdélyi magyar orvosok továbbképzését.

Ajánlók: Szentágothai János, Vizi E. Szilveszter, Balogh János

Trón Lajos

1941-ben, Debrecenben született. Szűkebb szakterülete a biofizika, immunológia, molekuláris és sejtbiológia. A Debreceni Orvostudományi Egyetem Orvosbiológiai Ciklotron Laboratórium egyetemi tanára. Doktori értekezését 1985-ben védte meg.

Az elmúlt 10 évben 51 tudományos közleményt jelentetett meg (ebből 41 idegen nyelvű), szerkesztője volt két angol nyelven megjelent könyvnek, 11 könyvrészletnek, amelyek közül nyolc angol nyelvű. Ugyanezen időszakban egy szabadalma született, a közleményeire történt hivatkozások száma több mint 400.

Az első hazai kutatók egyike, akik a citoplazma membrán dinamikáját és szupramolekuláris struktúráját vizsgálták. Igen nagy jelentőségű a sejtfelületi antigének távolságának mérésére kifejlesztett módszere (Biophys. J. 45, 939, 1984), amelynek segítségével receptorok és antigének asszociációja és alegység-struktúrája tanulmányozható. A fő hisztocompatibilitási komplex szerkezetéről (Proc. Natl. Acad. Sci. USA 80, 5983, 1983), számos receptorról (Immunol. Letters, 16, 1, 1987; Quart. Rev. Biophys. 21, 479, 1988; J. Immunol. 1431, 208, 1989) nyert adatai időtálló megállapítások, amelyek nagymértékben befolyásolják a transzmembrán jelátvitel mechanizmusáról és a sejtek közötti kommunikációról, annak molekuláris mechanizmusáról kialakított felfogásunkat (Immunol. Today, 13, A12, 1992).

Ajánlók: Damjanovich Sándor, Juhász-Nagy Pál, Keszthelyi Lajos

Varga Zoltán

1939-ben született Debrecenben. A Kossuth Lajos Tudományegyetem tanszékvezető egyetemi tanára. Fő kutatási eredményei a biogeográfia és az evolúciókutatás határterületeire esnek, de jelentős súllyal folytat állatrendszertani (rovarani) alapkutatásokat és természetvédelmi célú ökológiai vizsgálatokat is. A biológiai tudomány doktora fokozatot 1982-ben nyerte el.

Eddig 102 tudományos dolgozata (ebből 47 az utóbbi 12 évben, közülük 36 idegen nyelvű; 20 külföldön, 12 MTA actában) jelent meg. Szerkesztőbizottsági tagja egy nemzetközi monográfia-sorozatnak; egy önálló könyvet és három nagyobb könyvrészt, négy egyetemi jegyzetet írt. 1972-ben a Magyar Rovartani Társaság Frivaldszky-plakettal, 1988-ban a Magyar Biológiai Társaság Herman Ottó-díjjal, 1991-ben a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Petényi János Salamon-emlékéremmel tüntette ki. 1980-ban Kiváló Munkáért, 1981-ben Emberi Környezetért kitüntetést juttatott ki. 1972–73-ban és 1989-ben Humboldt-ösztöndíjas. Meghívás alapján főleg németországi és skandináv egyetemeken tartott előadásokat, nemzetközi kongresszusokon gyakran volt meghívott előadó, ill. szekcióelnök.

Alapvető eredményei: az arid magashegységek önálló, ún. xeromontán faunatípusának, chorológiai és evolúciós gócterületeinek felismerése: a palaearktikus arid területek faunatorténetének új értelmezése (Verh. 6. Int. Symp. Entomofaun., Junk, the Hague, 1975.; Zhurn. Obsch. Biol. 37., 1976.; Entomol. Gener. 9., 1983.; Düsseldorf. Geobot. Kol. 6., 1989), a bagolylepkék több, nagyobb csoportjának monografikus feldolgozása, több mint 100 új taxon leírásával és a főbb evolúciós trendek megállapításával [Acta Zool. Hung. 33(1–2), 35(3–4)a,b, 36(3–4), 37(1–2), 39 (in press); Esperiana I. pp. 167–502; Zschr. Arb. Österr. Ent. 27(1–2), 31(5), 36(3–4), 37(1–2), 41(1–2); Nota Lepid. 12 (1), 14(2), Spixiona 13(3)]. A Kárpát-medencei erdősztyepp-mozaikájának biogeográfiai alapvetésével és a veszélyeztetett rovarfajok „in situ” védelme alapjainak kidolgozásával hatékonyan szolgálta természetvédelmünk megújulását. (Vörös Könyv, Akadémiai Kiadó, 1990. 171–244.) Három évtizedes egyetemi oktatómunkájával, új kutatási irányok kezdeményezésével és a zoológia szakmai utánpótlásának nevelésében iskolateremtő munkát végzett.

Ajánlók: Balogh János, Jermy Tibor

*Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya***RENDES TAGSÁGRA****Erdős Tibor**

1928-ban született Budapesten. Szűkebb szakterülete: gazdasági növekedés, monetáris politika. 1987-ben lett az Akadémia levelező tagja. Az MTA Közgazdaságtudományi Intézetének tudományos tanácsadója, osztályvezető.

Erdős Tibor levelező taggá választása óta döntően a pénzügyi szabályozás, az infláció és stabilizáció elméleti problémáival és azok gazdaságpolitikai vonatkozásaival foglalkozik. 1987 óta hét könyvet és könyvrészletet írt, ezeket egy kivétellel mind angol nyelven publikálták, egyet az Akadémiai Kiadó, a többi ötöt külföldi kiadók. Publikált cikkeinek, újságcikkeinek száma ugyanezen idő alatt 65. Publikációi között legjelentősebbek a következők: *Growth rate and growth path.* (Akadémiai Kiadó, 1989, 325 p.); *Ownership Relations, Economic Reform and Income Distribution in Hungary: Income Distribution and Economic Efficiency.* Könyvrészlet. In: *Making Economies More Efficient and More Equitable* (Kinokuniya Company Ltd and Oxford University Press, 1991, 213—237 pp.); *A privatizáció fontosabb jövedelemelosztási és pénzügyi vonatkozásai.* Könyvrészlet. In: *Ki fizet a válság után?* című kötetben (MTA KTI Budapest, 1991, 48—65 és 115—120 pp.).

1990 óta a Magyar Közgazdasági Társaság elnöke. Tagja az MTA Közgazdaságtudományi Bizottságának, több folyóirat szerkesztőbizottságának, az OTKA Társadalomtudományi Szakkollégiumának, ahol a közgazdaságtudományt képviseli. 1992 januárjában a Magyar Köztársaság Elnöke a Magyar Nemzeti Bank Jegybanktanácsának tagjává nevezte ki.

Ajánlók: Sipos Aladár, Hoch Róbert

Mádl Ferenc

1931-ben született Bándon. Szűkebb szakterülete a nemzetközi magánjog, nemzetközi kereskedelmi jog, összehasonlító jog. 1987-ben lett az MTA levelező tagja. Székfoglaló előadását *Az Európai Gazdasági Közösség és Magyarország* címmel tartotta. A Magyar Köztársaság kormányának tárca nélküli minisztere.

Mádl Ferenc, az MTA levelező tagjává történt megválasztása óta töretlen lendülettel folytatta nemzetközi magánjogi, nemzetközi kereskedelmi jogi és összehasonlító magánjogi tudományos kutatásait. Ebben a problémakörben elméleti és gyakorlati szempontból egyaránt nagy jelentőségűek a privatizáció jogi kérdései mellett a vegyestársaságok alapításával, működésével, valamint a külföldi beruházók védelmével foglalkozó vizsgálódásai. Ezek a nagyrészt idegen nyelven, külföldi publikációk formájában megjelentetett eredmények a piaczgazdaságra való áttérés folyamatának keretében a klaszszikus értelemben vett magánjog problematikájának bővítését és tisztázását mozdították elő. Így például: *The Special Rules of Foreign Commerce and Investment in the Socialist Countries.* (In: *International Encyclopedia of Comparative Law*, vol.XVII, Ch.23, 1989, 90 p.); *The European Communities and Hungary — a New Chapter in the Law of International Economic Relations* (In: *Bokor-Szegő /ed./: Questions of International Law*).

Tudományos kutatótevékenysége mellett igen széles körű és nemzetközileg is elismert oktatói munkát fejtett és fejt ki. Vendégprofesszor volt a kaliforniai, a berkeleyi és a Harvard egyetemen. A

kormányba történt kinevezése óta is főkéllégiumi előadó az ELTE nemzetközi magánjogi tanszékén. Megszervezte a Jogi Kar Európai Közösségek Kutató Központját, amelynek jelenleg is vezetője. Számos nemzetközi tudományos társaság, köztük a Nemzetközi Kereskedelmi Jogi akadémia (Harvard), UNIDROTT Tanácsa, a Genfi Nemzetközi Jogi Intézet tagja.

Ajánlók: Herczegh Géza, Király Tibor, Bognár József

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Augusztinovics Mária

1930-ban született Budapesten. Szűkebb szakterülete a matematikai közgazdaságtan. Az MTA Közgazdaságtudományi Intézetének tudományos tanácsadója. 1980-ban védte meg doktori értekezését.

Az elmúlt 10 évben kutatásainak középpontjában főleg az emberi életpálya makroökonómiai elméletének kidolgozása és empirikus vizsgálata állt. Ezen kívül kutatómunkája kiterjedt a magyar gazdaság növekedésével összefüggő kérdésekre is. A fenti témákban három könyvet, illetve könyvrészletet és 19 tudományos cikket jelentetett meg. Ezek túlnyomó többségét angol nyelven is publikálták. Munkáira mintegy 80 magyar- és idegen nyelvű hivatkozás történt.

Augusztinovics Mária aktívan vesz részt a nemzetközi és a magyar tudományos közéletben. Többek között tagja a Nyugdíjbiztosítási Alap Felügyelő Bizottságának, 1979-ben az Econometric Society-ben fellow-vá választották. 1988-ban egyetemi tanárrá nevezték ki a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen, ahol 1991 óta a közgazdasági elméleti szakirány Az emberi életpálya makroökonómiája c. tantárgyat oktatja.

Ajánlók: Sipos Aladár, Hoch Róbert

Bródy András

Budapesten született, 1924-ben. Szűkebb szakterülete a matematikai gazdaságtan, gazdasági növekedés és cikluselmélet. Az MTA Közgazdaságtudományi Intézetének tudományos tanácsadója, osztályvezető. 1969-ben megvédett doktori értekezésének témája az input-output elmélet, a munkaérték-elmélet matematikai alakjának megfogalmazása.

Bródy Andrást nemzetközi és hazai tudós körökben mint a Neumann János-féle növekedési és árelmélet kutatóját, a ciklus- és káosz-elmélet művelőjét és az input-output elemzés szakértőjét ismerik. Érték és újratermelés c. doktori értekezését több kiadásban angolra és németre is lefordították. A téma folytatása a Ciklus és szabályozás c. könyvben jelent meg (Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1980. 271 p.). Utolsó könyve a Lassuló idő c. sikerkönyv (Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1983. 188 p.), magyarul két kiadást ért meg, az angol és lengyel kiadás mellett.

1987 óta négy könyvrészlet jelent meg tollából, ebből egy idegen nyelvű könyvben. Írt 32 tudományos cikket, ebből 11-et idegen nyelvű folyóirat részére. 10 alkalommal jelent meg cikke, illetve vele készített interjú újságokban. Külföldi és hazai idézettsége a közgazdászok körében a második-harmadik helyen áll. Néhány fontosabb publikációja: A termelés intenzifikálásának problémái (pp. 153—165.) Műszaki fejlődés — közgazdasági feltételrendszer (Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1986.); Defence of the realm (Acta Oeconomica 1991/1—2. 167—176.); A pénzforgalom egy input-output modellje: Kísérlet a multiplikátorelmélet általánosítására és a multiplikátorok kiszámítására (Közgazdasági Szemle 1992/3. 197—207.).

Bródy András a Szigma c. folyóirat egyik alapító tagja, négy éve az Economic System Research, a Nemzetközi Input-Output Társaság negyedéves periodikájának szerkesztője. Magyar munkatársa a New Palgrave közgazdasági enciklopédiájának. A hatvanas évek óta az Econometric Society választott fellow-ja. Számos külföldi egyetemen folytatott oktató- és kutatómunkát. 1980-ban az amerikai Battelle Laboratories vendége; közreműködik az amerikai indikatív tervezés (redevelopment) kialakításában. Jelenleg az MTA Közgazdaságtudományi Bizottságának választott elnöke.

Ajánlók: Kornai János, Erdős Tibor

Cseh-Szombathy László

1925-ben született Budapesten. Cseh-Szombathy László a magyar szociológia egyik úttörője. 1946-ban, Szalai Sándor tanítványaként lett a Pázmány Péter Tudományegyetem Társadalomtudományi Intézetének munkatársa. 1949 és 1957 között kényszerű okoknál fogva nem foglalkozhatott szakmájával. 1957 októberétől nyílt ismét lehetősége tudományos jellegű kutatómunka végzésére a KSH-ban. Érdeklődése az életszínvonal, az életmód kérdéseire, majd a társadalom deviáns jelenségeinek vizsgálatára irányult. 1967-ben Ferge Zsuzsával együtt publikálta az első magyar nyelvű szociológiai módszertani kézikönyvet. 1965 és 1970 között részt vett a Szalai Sándor vezette-szervezte nemzetközi időmérleg vizsgálatban. 1975-től az MTA Szociológiai Kutatóintézetének munkatársa. Az itt töltött esztendőik voltak kutatásai szempontjából a legtermékenyebbek: a családszociológia vált fő kutatási területévé, s több könyve, tanulmánya jelent meg e témakörben. A Családszociológia problémái és módszerei című könyve (Gondolat, 1979) ma is a témakör egyik alapvető kézikönyve. Kutatásainak jelentős része nemzetközi összehasonlítás keretében folyt (így pl. a válások következményeivel foglalkozó vizsgálatai). Az általános szociológiai elméletnek a családkutatásban való alkalmazása és a konfliktuselméletnek a házastársi ellentétek vizsgálatában való alkalmazhatóságával foglalkozott diszsertációja, amellyel a szociológiai tudomány doktora fokozatot 1982-ben megszerezte.

1983-tól a Szociológiai Kutatóintézet igazgatója. Vezetői, tudományszervezői tevékenysége mellett igen jelentős eredményeket ért el a rokon kapcsolatok 20. század végén játszott szerepének vizsgálatában. Intézetvezetői feladatai mellett egyetemi tanárként oktatott és oktat az ELTE Szociológiai Intézetében. Több alkalommal volt vendégprofesszor külföldi egyetemeken. Az elmúlt tízéves időszakban szerzőként és társszerzőként nyolc könyvet — amelyek közül öt idegen nyelven jelent meg — és 15 nagyobb tanulmányt — négyet idegen nyelven — tett közzé. 1989 óta széles körű publikációs tevékenységet fejtett ki elsősorban a családszociológia témakörében. (Pl. A házastársi konfliktusok szociológiája. Gondolat, 1985; A családi értékek változása és ennek hatása a családi funkciók alakulására. In: Társas Kapcsolatok. Gondolat, 1991; Family Theory and Research in Hungary [Somlai P. társszerzővel] Marriage and Family Review 1992, megjelenés alatt.) 1990-ben a Magyar Szociológiai Társaság elnöke volt, jelenleg a Társaság folyóiratának, a Szociológiai Szemlének főszerkesztője. Az MTA Szociológiai Bizottságának és a TMB Szociológiai és Demográfiai Szakbizottságának elnöke, valamint az OTKA társadalomtudományi szakkollégiumának vezetője.

Ajánlók: Huszár Tibor, Andorka Rudolf, Szelényi Iván

Harmathy Attila

Budapesten született 1937-ben. Szűkebb szakterülete a polgári jog, különösen a gazdaság jogi mechanizmusa. Egyetemi tanár az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán, a Kar dékánja és az MTA Állam- és Jogtudományi Intézetének igazgatóhelyettese volt 1991 végéig.

Az állam- és jogtudomány doktora, disszertációját 1981-ben védte meg. 1991-ben a Köztársasági Érdemkeresztel tüntette ki a köztársasági elnök, a miniszterelnök javaslatára. Tagja a Nemzetközi Összehasonlító jogi Akadémiának és a Nemzetközi Kereskedelmi Jogi Akadémiának.

Az elmúlt tíz évben nyolc könyv, illetve könyvrészlet, továbbá 48 tanulmány jelzi tudományos munkásságának identitását. Írásai közül 25 idegen nyelveken jelent meg. Nemzetközileg is elismert szinten kiemelkedőt alkotott a szerződések területén, különös tekintettel a szerződéseknek a gazdasági és a gazdaságirányítási folyamatokban betöltött szerepére (Felelősség a közreműködőért, Budapest, 1974, 331 o.; Szerződés, közigazgatás, gazdaságirányítás, Budapest, 1983, 210 o.). Nemzetközileg is jelentősek az összehasonlító jog körében megjelent írásai (Comparative enterprise law, R. Buxbaum — A. Harmathy, Berkeley 1988. I-II. köt.; A jogösszehasonlítás tendenciái és funkciói korunk társadalmában, Budapest, 1971.).

Ajánlók: Mádl Ferenc, Vékás Lajos, Herczegh Géza

Inotai András

1943-ban született Szombathelyen. Szűkebb szakterülete a világgazdaságtan, a nemzetközi gazdasági kapcsolatok. Az MTA Világgazdasági Kutatóintézetének igazgatója. Doktori értekezését 1991-ben védte meg. Inotai András a központi közgazdasági kutatások (OTK) koordinálásával megbízott vezető, a hazai közgazdaságtudományi kutatás egyik legkiemelkedőbb egyénisége, aki negyedszázados kutatói pályáján 6 kiemelkedő művet, 15 önálló kiadványt és mintegy 300 tanulmányt publikált vezető magyar, német, osztrák, amerikai és latin-amerikai folyóiratokban. Tudományos pályafutása során 6 hónapot töltött Kielben mint research fellow, 2 esztendőn át volt visiting professor Limában (Peru) és 2 esztendőn át volt a Világbank munkatársa.

Tudományos kutatásai során — negyedszázad alatt — a gazdasági kapcsolatok fokozódó internacionalizálódásával, a nyugat-európai integráció fejlődésével, a tőkefogadó országok tőkéért folytatott versenyének problémáival, a kelet-nyugati kapcsolatok kereskedelmi, pénzügyi és intézményi rendszerének vizsgálatával, az egyes termelés-szerkezeti változásokkal a modernizáció és alkalmazkodás tükrében, a magyar vállalatok viselkedési formáival és mozgástér fejlesztési lehetőségeivel, valamint a fejlődő országok és a közép-kelet-európai országoknak a nyugati piacokon kialakult versenyével egyaránt foglalkozott.

Kiemelkedő fontosságúak — ebben a monetáris világban — azon kutatásai, amelyeket a működő tőke világgazdasági viselkedésével és ennek megítélésével, a tőkeimport gazdaságpolitikai lehetőségeivel és hatásaival, valamint a direkt beruházásokkal kapcsolatban folytatott. (A működő tőke a világgazdaságban. Budapest, Kossuth és Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1990.) Inotai András nem csak a működő tőke mozgásrendszerét vizsgálja a világgazdasági folyamatok tükrében, hanem a belső gazdaság viselkedését, azaz azon körülmény- és folyamatrendszereket is, amelyek a belső gazdaságot képessé teszik a külföldi tőke vonzására és az azzal való szoros együttműködésre.

Ajánlók: Bognár József, Csikós-Nagy Béla

Sajó András

1949-ben született Budapesten. Szűkebb szakterülete a jogszociológia. Az MTA Állam- és Jogtudományi Intézetének tudományos tanácsadója, egyetemi tanár. Doktori értekezését 1982-ben védte meg, 1987-ben Akadémiai Díjat kapott.

1982 és 1992 között tíz magyar nyelvű könyve jelent meg, 73 tanulmányt, illetve könyvrészletet írt. Idegen nyelven ugyanezen időszakban 41 cikke és könyvrészlete jelent meg. A műveire való hivatkozások száma kb. 50. Legfontosabb publikációi: Jogkövetés és társadalmi magatartás (Akadémiai Kiadó, 1980. 344.); Látszat és valóság a jogban (JKK 1986. 396.); Társadalmi-jogi változás (Akadémiai Kiadó, 1988. 211.).

Tudományos munkásságának színvonalát és eredményességét mutatja, hogy az empirikus szociológiai vizsgálatok alapján írt monográfiáiban olyan általános jogelméleti és jogszociológiai koncepciókat dolgozott ki, amelyeket a társadalmi-jogi gyakorlat rendre igazolt.

Ájánlók: Peschka Vilmos, Vékás Lajos

Szentes Tamás

1933-ban született Dunakeszin. Szűkebb szakterülete: fejlődéskutatás és világgazdaságtan. A közgazdaságtudomány doktora fokozatot 1974-ben nyerte el. A Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem tanára. Széles körű elméleti kutatásainak főbb témakörei: fejlődésméletek és a fejlődés gazdaságtana, világ gazdasági elméletek és a világ gazdaság törvényszerűségei, az alkalmazkodás, illetve felzárkózás feltételei. Nemzetközileg elismert elméleti kutatásaiért 1985-ben Állami Díjat kapott.

Egyike a nemzetközileg legismertebb hazai közgazdászoknak. Publikációinak (10 önálló tudományos monográfiának és 31, társszerzőként írt könyvnek, illetve tanulmánykötetnek és kétszáznál is több tudományos cikknek) a zöme, mintegy kétharmada külföldön jelent meg. Nevét elsősorban *The Political Economy of Underdevelopment* c. könyve tette ismertté világszerte, mely két ízben is nívódíjat nyert, eddig 10 különböző nyelven jelent meg és összesen már 15 kiadást ért meg. Több mint harminc országban használják oktatási anyagként. A fejlődés-, illetve elmaradottság-elméletek átfogó kritikáján kívül elsősorban az által gyarapította a vonatkozó nemzetközi irodalmat, hogy eredményesen kapcsolta egybe a makro- és mikrorendszerek elemzését, feltárva a fejlődésbeli lemaradás külső és belső okainak összefüggéseit. Polgári és újbaloldali elméletek a tőkés világ gazdaságról c. könyve (Bp. 1980) ugyancsak nívódíjat nyert és külföldi kiadásokat ért meg. *The Transformation of the World Economy. New Directions and New Interests* c. angol nyelvű monográfiájának (London, 1988) újabb, japán nyelvű tokiói kiadása már kiegészül a kelet- és közép-európai rendszerátalakulás okairól és nemzetközi hatásairól írt tanulmánnyal is. Legújabb könyve *A világ gazdaság és a nemzetközi gazdasági diplomácia időszerei* kérdései (1992) elméleti megközelítésben tárgyalja a legvitatottabb nemzetközi gazdasági kérdéseket.

Önálló tudományos monográfiáin kívül számos más könyvnek a megírásában is közreműködött társszerzőként. Így egyebek között társszerzője volt az Angliában megjelent *East-West-South: Economic Interactions between Three Worlds* (1981), az ugyancsak Angliában kiadott *Human Resources, Employment and Development* (1984), az ENSZ főtitkár előszavával az UNU által Norvégiában kiadott *Preparation of Societies for Life in Peace* (1987), az ENSZ Egyeteme által Angliában kiadott *Europe, Dimensions of Peace* (1988), a japán nyelven Japánban megjelent *New Global Science: From Chaos to Order* (1990), az USA-ban kiadott *Breaking the Links* (1990) stb. köteteknek. 1967 és 1971 között a Dar es Salaam-i Egyetem tanszékvezető professzora. 1985 és 1989 között a Társadalomtudományi Intézet tudományos igazgató-helyetteseként működött közre országos kutatási programok szervezésében. Számos külföldi egyetemen tartott meghívottként előadásokat, s igen sok nemzetközi tudományos konferencián vett részt. Tudományos szakértői, kutatói vagy kutatásszervező szolgálatait rendszeresen igénybe veszik nemzetközi szervezetek, így többek között az UNCTAD, az UNESCO, az ILO, az UNU stb.

Szentes Tamás aktív tagja mind a nemzetközi, mind a hazai tudományos közéletnek. Alapító tagja volt két nemzetközi tudományos társaságnak, továbbá a magyar Politikatudományi Társaságnak. Több külföldi tudományos kiadvány, illetve folyóirat szerkesztőségi tanácsának is tagja. 1991. márciusa óta tanácskozási jogú tagja az MTA IX. osztályának.

Ajánlók: Falusné Szikra Katalin, Szabó Kálmán, Mátyás Antal

Szabó András

1928-ban született Radnóton (Erdély, Románia). Szűkebb szakterülete a büntetőjog. Doktori fokozatát 1983-ban védte meg. Szabó András akadémiai tagsága a hazai bűnügyi tudományok művelőinek kiemelkedő érdeke. Történelmi okok miatt a magyar bűnügyi tudományok művelése elmaradt a civilisztika fejlődésétől, kevesebb az olyan szakember, aki az európai normák szerint felel meg az elvárásoknak. Az elmúlt 30 évben a kriminológiát hazánkban a kutatók egy része politikatudományként művelte. Szabó András volt az, aki már az 1960-as évek elején szaktudományi rangot adott e tudományterületnek. Iskolateremtő egyéniségének köszönhető, hogy a következő generációban egyre többen váltak képessé arra, hogy a bűnüldözéssel mint társadalmi tömegjelenséggel foglalkozzanak, a kriminológia legkorszerűbb módszereinek felhasználásával szakmaként műveljék a jogszociológia ezen önállósult szakterületét.

Szabó András életében, szakmai pályafutásában sokáig váratott magára a hazai elismerés. Jövőtehetetlen, hogy nem lehetett az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar tanára. Pályafutásáért, szakmai munkájáért soha nem kapott kitüntetést, elismerést a hivatalos Magyarországon. Magyarul megjelent munkái ma már az egyetemi oktatás részét képezik a jogász- és a szociális szakemberképzésben. Az új kutatógeneráció nevelését hivatásának tekinti, illetve mindig is tekintette. 1992-ben nevezték ki a JATE Állam- és Jogtudományi Karára egyetemi tanárnak. Így a legifjabb generáció is megismerkedhet kitűnő előadói stílusával, megragadó egyéniségével.

Ajánlók: Kulcsár Kálmán, Andorka Rudolf

Zlinszky János

Budapesten született, 1928-ban. Szakterülete a római jog, a polgári jog és a jogtörténet. Alkotmánybíró, egyúttal pedig a Miskolci Egyetem Jogi Karának tanára. Az állam- és jogtudomány doktora. Doktori disszertációját 1990-ben védte meg Az állam és jog az archaikus Rómában címmel. Szakirodalmi munkásságának középpontjában a római jog kérdései állottak, valamint a római jognak a magyarországi jogfejlődésre gyakorolt hatása, továbbá a magyar feudális jogfejlődés és a magyar kapitalista magánjog kibontakozása, párhuzamosan az általános európai fejlődéssel. Eredményei jelentős részben külföldi szaklapokban, illetve kiadványokban jelentek meg és kedvező nemzetközi visszhangot váltottak ki. 1972 óta a Max-Planck-Institut für Rechtsgeschichte munkatársa, a Société d'Histoire de Droit vezetőségének tagja, a Société d'Histoire du Droit de l'Antiquité elnökségének tagja, pour l'Histoire Comparative tagja.

Ajánlók: Mádl Ferenc, Herczegh Géza

*Földtudományok Osztálya***RENDES TAGSÁGRA****Ádám Antal**

1929-ben, Szekszárdon született. 1990-ben lett az Akadémia levelező tagja. Az MTA Geodéziai és Geofizikai Kutatóintézetének igazgatóhelyettese. Tudományos kitüntetései: Akadémiai Díj (1970), Eötvös Emlékérem (1980 MCE), Royal Astronomical Society külső tagja (associate) (1985), Oului Egyetem (Finnország) díszdoktora.

Levelező taggá választása óta 12 tanulmánya jelent meg és többet benyújtott hazai és nemzetközi folyóiratoknak. Ezek a következő főbb tudományos kérdésekkel és eredményekkel foglalkoznak: a földkéreg és a felső köpeny elektromos szerkezetének változása a Pannon geotraverz mentén és kapcsolata a földbelső termikus állapotával; elektromos jólvezető grafitos képződmények mint tektonikai indikátorok (Dunántúlon, Periadriai vonal mentén); EM tértorzulások meghatározása és csökkentése; 3D hatások az indukciós vektorok eloszlásában; a magnetotellurikus impedancia fázisának alapvető sajátosságai; veszélyes nagylétesítmények geofizikai kockázatának monitorozási lehetőségei.

Az MTA több bizottságában (VEAB elnökség, Geofizikai Tudományos Bizottság, Országos Athenaeum Biz.), az OTKA Szakkollégiumában, a Nemzetközi Litoszféra Program MNB-ban stb. tevékenykedik. Ez utóbbiban kidolgozták az EUROPROBE 90-es évekre vonatkozó nemzeti programját. Az IAGA (Nemzetközi Földmágnességi és Aeronómiai Asszociáció) 1991-ben az I. divízió társelnökévé választotta.

Ajánlók: Meskó Attila, Biró Péter

Kovács Ferenc

1938-ban, Győrött született. 1987-ben lett az Akadémia levelező tagja. Kovács Ferenc széles körű és intenzív szakmai és kutatási tevékenysége a levelező taggá választás óta, a felsőoktatásban és a tudományos közéletben betöltött vezetői feladatai mellett is tovább folytatódott. Az 1987 utáni időszakban a nemzetközi tudományos életben munkásságát és eredményeit elismerések sora igazolja.

Kutatási tevékenysége a bányászati telepítés, elsősorban a külfejtések és a kapcsolódó energetikai rendszerek területén jelentősen bővült. A klasszikus eljárások és módszerek fejlesztése mellett kiterjedt munkássága a korszerű számítógépes technika alkalmazásának kérdéseire is. (Determination of mining location parameters by computer aided methods. Improvement of Mine Productivity and Overall Economy by Modern Technology. A.A. Balbema [Rotterdam] 1987. 213—236.; Külfejtések művelése I. [Jövesztés, rakodás]. Tankönyvkiadó, Budapest, 1991.)

Az ásványi nyersanyagok természeti paraméterei és a kitermelési költségek közötti kapcsolatot feltáró kutatásai az előfordulások minősítése és a gazdasági értékelés módszereit fejlesztették tovább. Részletesen elemezte a fúrásos földtani kutatás eredményességét, a szénelőfordulások előre meghatározott tektonikai paramétereinek megbízhatóságát, prognózismódszert dolgozott ki a várható tényleges tektonikai paraméterek számítására. (A geológiai kutatás során meghatározott tektonika megbízhatósága szénelőfordulásoknál. Földtani Kutatás, 1988/1. 47—54.; Authenticity of determination of tectonic characteristics in coal deposits. Acta Geod., Geoph. et Montanist. 1990/1—2. 9—23.) A mélyművelésű szénbányászat műszaki fejlesztési irányainak vizsgálata, a gépesített széleshomlokú és a szénomlasztásos technológiák optimális paramétereinek meghatározása a gazdaságosság fokozását szolgálja. (A nagygyézházai fejtések optimális méretei. BKL Bányászat 1988/7. 433—440.; A gépesített szénbányászati fejtések méretei és a teljesítmény közötti kapcsolat. BKL Bányászat 1989/2. 75—79.)

Kutatásai során a gázkitörés- és a tűzveszély, valamint a természeti paraméterek közötti kapcsolat elemzése, az endogén bányatűzek elleni védekezés fejlesztési irányainak kijelölése a bányabiztonság növelését szolgálta. (Effect of longwall dimensions on mine fire hazard. *Acta Geod., Geoph. et Montanist.* 1989/1—2. 57—77.; Zwiaski miedzy czestoscia wystepowania pozarow kopalnianych pochodzenia endogenicznego a parametrami technicznymi dlugich scian. *Przeglad Gorniczy* 1988/5. 1—5.)

Szakmai munkásságának eredményeit az iparági feladatok egész sorának sikeres megoldása igazolja, munkáját külföldön is elismerik, a bányászati világkongresszusok rendszeres előadója. Levelező taggá választása óta egy egyetemi jegyzetet írt, 31 tudományos dolgozata jelent meg, közülük 13 idegen nyelven. Az elmúlt öt évben 25 előadást tartott, közülük 15-öt külföldön. Munkáira 34 hivatkozás történt.

A tudományos közéleti munka keretében igen aktív tevékenységet fejt ki. Elnöke az MTA Bányászati Tudományos Bizottságának, tagja a Tudományos Minősítő Bizottságnak, tagja az *Acta Geod., Geoph. et Mont.* szerkesztőbizottságának, az MTA Miskolci Akadémiai Bizottságnak és Bányászati Szakbizottságnak. Tagja a Bányászati Világkongresszusok Szervező Bizottságának (WMC IOC).

Professzorként, a bányaműveléstani tanszék vezetőjeként, a Miskolci Egyetem rektoraként kiemelkedő oktató-fejlesztő munkát végez, nagy szerepe van a memőkképzésben, a tudományos utánpótlás nevelésében, az egyetem profiljának jelentős bővítésében.

Kitüntetései: Állami Díj (1988), Kassai Műszaki Egyetem Érme (1989), Harkovi Műszaki Egyetem tiszteletbeli doktora (1990), Kassai Műszaki Egyetem Aranyérme (1991), Torontói Ryerson Műszaki Egyetem Fellowship (1991), Bányász Szolgálati Érdemérem arany fokozat (1991), Mariupoli Kohászati Egyetem tiszteletbeli doktora (1992), Péch Antal Emlékérem (1992).

Ájánlók: Kapolyi László, Tarján Gusztáv, Zambó János

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Ádám József

1950-ben született Kocséron. Főbb kutatási területei: felsőgeodézia és kozmikus geodézia. A Földmérési és Távérzékelési Intézet Kozmikus Geodéziai Observatóriumának tudományos tanácsadója és a BME Építőmérnöki Kar felsőgeodézia tanszékének egyetemi tanára. 1977-ben *summa cum laude* eredménnyel doktorált. A műszaki tudomány doktora fokozatot az *Estimability of Geodetic Parameters from Space VLBI Observables* című értekezésével nyerte el 1991-ben. Szakmai és tudományos tevékenységét 1988-ban Szádeczky-Kardoss Elemér-díjjal, 1990-ben Nagy Ernő-emlékéremmel ismerték el. Számos hazai és nemzetközi tudományos és szakmai testületnek tagja. A Nemzetközi Geodéziai Szövetség 1991. évi közgyűlésén az Űr-VLBI mérések alkalmazása az asztrometria és a geodinamika területén elnevezésű nemzetközi munkacsoport vezetésével bízta meg.

Tudományos eredményeit 47 idegen nyelvű és 38 magyar nyelvű szakirodalmi tanulmányban adta közre. Ezekre az ismert hivatkozások száma: 126. Figyelmet keltettek a doppleres műhold-megfigyelésekből meghatározott álláspont-koordináták fizikai és geometriai tartalmának vizsgálatával elért tudományos megállapításai. (On the Determination of Similarity Coordinate Transformation Parameters. *Boll. di Geodesia e Scienze Affini*, XLI/3, 1982. 283—290. és On the Consistency of the Station Coordinates Derived from Satellite Doppler Observations. *Schr.reihe des Wiss. St. Vermessungswesen*, 20—21, München, 1985. 123—144.) — A funkcionálanálízis segítségével rávilágít a geodéziai mérések matematikai feldolgozására szolgáló különböző kiegyenlítési eljárások kapcsolására és szintetizálva ad új értelmezést a kiegyenlítési csoportok belső összefüggéseire. (A Detailed Study of the Duality Relation for the Least Squares Adjustment in Euclidean Spaces. *Bull. Géodésique*, 56/1982, 180—195.) Világviszonylatban elsőként végezte el az űr-VLBI mérések matematikai-geodéziai modelljének rész-

letes szerkezeti vizsgálatát és megadja a mérésekből becsülhető paraméterek körét. (Estimability of Geodetic Parameters from Space VLBI Observables. Report No. 406, 108+8, Dept. of Geodetic Science and Surveying, The Ohio State Univ., 1990.) — Geopotenciál modellegyűjtőhátok segítségével számszerűen elemezte a nehézségi erőter szerkezetét Magyarország térségében. (Global Geopotential Models in the Region of Hungary. Global and local geoid investigations, Dept. of Geodesy, Technical Univ. of Budapest, Budapest, 1992. 8—27.)

Ajánlók: Hazay István, Biró Péter, Detreköi Ákos

Bárdossy György

1925-ben született Szombathelyen. Fő kutatási területe a bauxitföldtan, geokémia, továbbá a geomatematika és a számítástechnika földtani alkalmazása. A földtudomány doktora fokozatot 1974-ben nyerte el a föld karsztbauxittelepeivel foglalkozó disszertációjával. Tudományos munkásságáért 1980-ban Szabó József-érmet, 1983-ban Eötvös-díjat kapott. 1988-ban OMBKE-ICSOPA aranyéremmel tüntették ki. 1987-ben címzetes egyetemi tanárrá nevezték ki.

Az utolsó 10 évben (1982—1992) két könyvet publikált a föld karszt-, illetve lateritbauxit telepeiről. Az utóbbi években elsősorban a fejlett matematikai módszerek és a számítástechnika földtani alkalmazásával, valamint a nyersanyagtelepek kutatásának és értékelésének módszereivel foglalkozik. A fenti időszakban a két említett könyv mellett 35 tudományos munkája jelent meg nyomtatásban, közülük 21 idegen nyelven. Munkássága kezdete óta 152 tudományos munkája jelent meg nyomtatásban. Legjelentősebb művei: Karst Bauxites (Bauxite Deposits on Carbonate Rocks). Elsevier, 1982 és Lateritic Bauxites. Elsevier (Társszerző: G.J.J. Aleva), 1990.

1965- és 1985-ben a francia kormány meghívására fél-fél évet mint vendégprofesszor Franciaországban töltött és különböző egyetemeken tartott előadásokat. Mint bauxitszakértő a föld bauxitelfordulásainak túlnyomó részét a helyszínen tanulmányozta, Ausztráliától Európán át Brazíliáig.

A nemzetközi bauxit-alumínium társaságnak (ICSOPA) két választási perióduson keresztül alelnöke volt. A Francia Földtani Társulat 1985-ben egy periódusra alelnökévé választotta. 1989 óta a Nemzetközi Geostatisztikai Asszociáció elnökségi tagja. Több nemzetközi tudományos bizottságban tevékenykedik, továbbá több nemzetközi tudományos folyóirat szerkesztőbizottságának tagja. 1988-ban megválasztották a Magyarhoni Földtani Társulat geomatematikai és számítástechnikai szakosztályának alelnökévé.

Ajánlók: Nemező Ernő, Kliburszkykéné Vogl Mária, Pantó György

Berényi István

1934-ben, Jászládánban született. Akadémiai doktori fokozatát 1988-ban szerezte. Az MTA Földrajztudományi Kutatóintézetének 1968 óta munkatársa, 1990. január 1. óta igazgatója.

Kutatási eredményeit 8 könyvben (s könyvrészletben), s hatvanál több értekezésben tette közzé. Ez utóbbiak egyharmada külföldön jelent meg. Kutatási területe kezdetben az agrár földrajz volt, egyetemi doktori és kandidátusi értekezését e földrajzi részdiszciplínából írta. Mindenekelőtt a földhasznosítás problémái érdekelték, e kutatásaiban kiválóan érvényesítette nagyon alapos természeti földrajzi felkészültségét. Vizsgálatai során hazánkban elsőnek alkalmazott légifényképezés-interpretációt gazdasági földrajzi elemzésben (az 1970-es évek elején). Az 1970-es évektől fokozatosan a társadalomföldrajz felé fordult, s e tudományágban ért el olyan eredményeket, amelyek alapján Akadémiánk tagságára méltó. A társadalomföldrajz (szociálgeográfia) ún. müncheni iskolájának irányzatát

Berényi István és Lettrich Edit vezette be Magyarországon. Berényi ezt az irányzatot lényegesen fejlesztette szociál-ökológiai módszerek alkalmazásával, ezzel nevéhez egy új — nemzetközi elismerést szerzett — kutatási irányzat kialakítása fűződik. Berényi iskolateremtő képességgel is rendelkezik: volt debreceni egyetemi tanítványaiból kutató csapatot szervezett az MTA Földrajztudományi Kutatóintézetében, amely a nemzetközi szakmában jól jegyzett kutatási eredményeket ért el. Jelentős tudományos teljesítmény volt a Magyar Nemzeti Atlasz Mezőgazdaság és élelmiszeripar c. fejezetének szerkesztése, amely munkájáért 1990-ben (megosztott) Széchenyi-díjban részesült.

Nemzetközi kapcsolatai főleg a német nyelvterületen erősek. Vendégprofesszor volt Bécsben és (többször) Münchenben, szerkesztőbizottsági tagja a Petermanns Geogr. Mitteilungen (Gotha) és az Erdkunde (Bonn) c. tudományos folyóiratoknak. Széles körű tudományos szervező tevékenysége is. Társelnöke a Magyar Földrajzi Társaságnak; alelnöke az MTA Földrajzi Tudományos Bizottságának; elnöke az OTKA Földtudományi II. zsűrijének; tagja a TMB Földrajz- Meteorológiai Szakbizottságának. Nyitott, toleráns magatartása, a vélemények sokszínűségének tisztelete a hazai geográfus társadalom nemcsak megbecsült, de kedvelt tagjává is tette.

Ajánlók: Enyedi György, Pécsi Márton

Géczy Barnabás

1925-ben született Dobozon. 1966-ban lett a földtudomány doktora. Először fosszilis korallak vizsgálatával, majd magyarországi júra ammoniteszek rendszerezésével, paleoökológiai, paleobiogeográfiai és lemeztektonikai értékelésével ért el nemzetközileg elfogadott eredményeket. Ammoniteszfaunák alapján először tagolta zónákra a Magyar Középhegység alsó és középső júra korú monoton vörös mészköveit; két új ammonitesz genus elkülönítésével (Csernyeiceras, Reynesocoeloceras) az ammoniteszek törzsejlődésében általánosan elfogadott összefüggéseket tárt fel, és a magyarországi júra ammoniteszfaunák ősföldrajzi értékelésével új fényt vetett a különböző hegységek lemeztektonikai helyzetére.

Az ELTE 1947-ben újjászervezett őslénytani tanszékén dolgozik, 1967-től mint egyetemi tanár, 1973-tól mint tanszékvezető. 1991-ben, oktató-nevelő és vezetői munkájának elismeréseként, az ELTE a Pro Universitate-emlékéremmel tüntette ki. 1963-ban és 1978-ban idegen nyelvű monográfiáit Hantken M.-emlékéremmel tüntették ki. 1982/83-ban egy évig a párizsi Curie egyetem vendégprofesszora volt. Az utolsó 10 évben 42 publikációja jelent meg, ebből 2 tankönyv, 2 szakkönyv, 1 társszerzős mű, 18 idegen nyelvű publikáció.

Külföldi felkérésre a Nemzetközi Paleontológiai Asszociáció magyarországi képviselője, az Európai Paleontológiai Asszociáció és a Nemzetközi Rétegtani Bizottság Júra Albizottságának levelező tagja. Jelenleg az MTA Paleontológiai Osztályközi Tudományos Bizottságának elnöke.

Ajánlók: Barta György, Fülöp József

Götz Gusztáv

1933-ban, Budapesten született. Doktori fokozatát 1991-ben szerezte meg. 1956 óta az Országos Meteorológiai Szolgálat (OMSZ) munkatársa, több évig a Központi Léghőfizikai Intézet igazgatóhelyettese, 1992 januárjától az OMSZ elnökhelyettese.

Tudományos tevékenysége számos jelentős hazai meteorológiai tevékenység bevezetését segítette elő. Fiatal kutatóként megteremtette az időjárás számszerű előrejelzésének elméleti feltételeit hazánkban. Fontos eredményeket ért el a zivatarfelhők magyarországi keletkezési feltételeinek kutatásában,

különös tekintettel a szélviszonyokra és a jégeső képződésére. Később a felhőképződés alkalmával felszabaduló rejtett hő dinamikai szerepével foglalkozott. Érdeklődése ezután az évszakos éghajlati előrejelzések, ill. az éghajlat-modellezés témaköre felé fordult. Megindította és irányította a nagy léptékű légszennyeződés miatt várható globális éghajlatváltozások magyarországi következményeinek feltárását célzó kutatásokat. Az éghajlatváltozások és a légköri aeroszol összefüggéseire vonatkozó kutatásait és ismereteit a máris nagy nemzetközi sikert arató, 1991-ben az Akadémiai Kiadónál megjelent könyv (*Atmospheric Particles and Nuclei*) egyik fejezetében foglalta össze.

Götz Gusztáv az MTA keretei között folyó meteorológiai közélet egyik fontos személyisége. 1976 óta tagja az MTA Meteorológiai Tudományos Bizottságának; 1979 és 1985 között e bizottság titkára, 1985-től 1990-ig elnökhelyettese. A hazai meteorológiai tudományos minősítés irányításában is fontos szerepet játszik: több mint tíz éven (1977—90) át tagja a TMB Földrajz-Meteorológiai Szakbizottságának. 1980 óta tagja az IAMAP (a Nemzetközi Geofizikai és Geodéziai Unió légköri szervezete) Nemzetközi Dinamikus Meteorológiai Bizottságának és a Magyar Meteorológiai Szolgálatot képviseli a Meteorológiai Világszervezet Légköri Tudományok Bizottságában. Götz Gusztáv számos alkalommal oktatta az ELTE meteorológus hallgatóit. Ezek közül kiemelkedik a *Meteorology in English* c. angol nyelvű tanfolyam keretében tartott előadássorozata.

Ajánlók: Czelnai Rudolf, Mészáros Ernő

Major György

1941-ben, Beregszászon született. A földtudomány doktora 1981-ben lett. 1964 óta az Országos Meteorológiai Szolgálat (OMSZ) kutatója, jelenleg főosztályvezetői beosztásban az űrkutatási részleg vezetője.

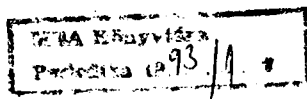
Kutatómunkája lényegében két területre osztható: az első a napsugárzás jellemzőinek felszíni műszerekkel történő kutatása, ezen belül részben méréselméleti, részben napenergia-hasznosítási kérdésekkel foglalkozott, illetve gyakorlati módszereket dolgozott ki az épületek tervezéséhez és üzemeltetéséhez szükséges meteorológiai információk előállítására. Másik nagy kutatási területe a légkör tanulmányozása űrkutatási eszközökkel. Ebben a témakörben fiatal munkatársaival fontos eredményeket ért el a légköri vertikális profil-meghatározások (hőmérséklet, szén-dioxid, ózon stb.) elméleti megalapozásában. Nemzetközi szinten leginkább számon tartott közleményei a légkör sugárzásháztartásának vizsgálatával kapcsolatosak. Egyike a külföldön is ismert és elismert magyar meteorológusoknak. Ezt támasztja alá az a tény, hogy 1979—1986 között az IAMAP (a Nemzetközi Geofizikai és Geodéziai Unió légköri szervezete) Sugárzási Bizottságának, 1985 és 1993 között a Meteorológiai Világszervezet Sugárzási Munkacsoportjának tagja. Hazai közéleti szereplése is jelentős.

A Magyar Tudományos Akadémia Meteorológiai Tudományos Bizottságának 1976 óta tagja, s jelenleg is a bizottság megválasztott elnöke. 1985-től tagja a TMB Földrajz-Meteorológiai Szakbizottságának. Az ELTE-n 1971-től rendszeresen oktat. Egyetemi jegyzetein és társszerzőkkel írt Fizikai meteorológia c. könyvén meteorológus generációk nevelkedtek fel.

Ajánlók: Czelnai Rudolf, Mészáros Ernő

Marosi Sándor

Soltvadkerten született, 1929-ben. Szűkebb szakterülete a természetföldrajz, geomorfológia, negyedkorkutatás, tájföldrajz. Az MTA Földrajztudományi Kutató Intézetének tud. igazgatóhelyettese.

Doktori értekezését 1980-ban védte meg. Tudományos munkásságáért Széchenyi-díjban (1990), Akadémiai Díjban részesült (1991), a Magyar Földrajzi Társaság Lóczy Lajos-érmével (1982) és tiszteleti tagsággal (1989) tüntette ki.

Az elmúlt tíz évben hét magyar, 10 idegen nyelvű önálló és társszerzős könyv, könyvrészlet, 25 magyar és hat idegen nyelvű tudományos cikk, 6 kötet tervtanulmány, 28 tudományos beszámoló jelent meg tollából; munkái visszhangjáról kerekén 50 recenzió, kb. 500 hivatkozás tanúskodik. Legfontosabb művei: Belső-Somogy kialakulása és felszínalakítása. Földrajzi Tanulmányok 11. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1970. 169; Tájutazási irányzatok, tájértékelés, tájtipológiai eredmények különböző nagyságú és adottságú hazai típusú területeken. Elmélet-Módszer-Gyakorlat 35. MTA Földrajztud.Kut.Int. 1985. 119; Magyarország Nemzeti Atlasza (szerk.biz. elnök Pécsi M.; társszerkesztő és társszerző Marosi S.). Kartográfiai Vállalat, Budapest, 1989. 395 (Széchenyi-díjban részesült).

Általános természetföldrajzi, geomorfológiai, negyedkorkutatási, különösen lösz- és homokgenetikai-morfológiai kutatáseredményei mellett a valamennyi tényezőre kiterjedő komplex táj- és környezetkutatási eredményei jelentősek. Nemzetközi szinten is úttörő a tájértékelés irányzatának, elvi-módszertani alapjainak megteremtésében és gyakorlati megvalósításában játszott szerepe. A tájtopológiai és -tipológiai vizsgálatait, tematikus térképezései, nagy-, közép- és kistáji elemzései-feldolgozásai a többek közt általa irányított, szerkesztett, részben írt Magyarország tájföldrajza c. alapvető monográfiáisorozatban, Magyarország kistájainak katasztere, Magyarország Nemzeti Atlasza c. korszakos művekben és tanulmányok hosszú sorában valósultak meg, területfejlesztési, -rendezési, környezetvédelmi koncepciókba (pl. Balaton) épültek be. Több mint 5000 ívnyi szakszerkesztői tevékenységével, széles körű tudományos szervezői munkásságával az egész tudományterületet szolgálta.

Ajánlók: Enyedi György, Pécsi Márton, Zólyomi Bálint

Márton Péter

1934-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterülete az általános geofizika, a paleo- és archeomágneses vizsgálatok, 1985-ben lett a műszaki tudomány doktora.

1961-ben került át az ELTE Geofizikai Tanszékére, ahol jelenleg egyetemi tanár. Az elmúlt 3 évtizedben sokrétű oktatói tevékenységet folytatott a hazai geofizikus és geológus szakemberképzés terén. Öt egyetemi jegyzetet írt, hármát az általános geofizika különböző területeiről, egyet-egyett szeizmikából és mélyfúrás geofizikából. Társszerzője a Geofizikai Kutatómódszerek című egyetemi tankönyvsorozat első kötetének, egy tankönyv jellegű kiadványnak és további két egyetemi jegyzetnek. Oktatói munkáját 1980-ban Kiváló munkáért díjjal ismerték el.

Kutatói tevékenysége a paleomágnességre koncentrálódik. Egyetemi doktori disszertációját, az első hazai — bazaltdzozeteken végzett — paleomágneses mérésekről írta. 1970 óta a műszaki tudomány kandidátusa, értekezésében az elmúlt 2000 év paleoszekuláris variációinak törvényszerűségeit adta meg, az akkor elérhető összes archeomágneses mérési eredmények értékelésével.

1971—75 között hivatalos kiküldetésben a zairai (Nigéria) Ahmadu Bello Egyetem Geológiai Tanszékén volt senior lecturer.

Az elmúlt tíz-tizenöt évben — munkatársai közreműködésével — külföldön is elismert eredményeket ért el a paleomágneses módszer fejlesztésében és alkalmazásában, amelyek felhasználásra kerülnek a geofizikán kívül a régészetben, a negyedkorkutatásban és a földtanban. Kiemelkedő jelentőségű, a szakirodalomban többször idézett dolgozatai közül megemlítjük a következőket: Secular variation of the geomagnetic virtual dipole field. *Pageoph.* 1970. 81, 163—176.; Tectonic implications of a new paleomagnetic result from the Transdanubian central Mountains. *Tectonophysics*, 45, 1978. 51—56.; Archeomagnetic directional data from Hungary: some new results. In: Pernicka and Wagner

(ed.): Archeometry '90. Birkhauser Verlag, Basel, 569—576.; Models for true polar wander from palaeomagnetism, geoid and hotspot studies, Tectonophysics, 121, 1986. 331—344.; Archeomagnetic directional results from Hungary. Geophys. J.R. Astr. Soc. 86, 1986. 719—725.

A hazai korszerű paleomágneses kutatási bázis kifejlesztéséért és a nemzetközileg is számon tartott eredményekért 1984-ben (megosztott) Akadémiai Díjjal tüntették ki. Akadémiai doktori fokozatát 1985-ben kapta meg, a paleozoós és mezozoós paleomágneses tér kutatásában elért eredményei alapján.

Eddig megjelent publikációinak száma (az egyetemi segédleteken kívül) 84, amelyből 19 nemzetközi folyóiratban jelent meg. Számos kéziratot kutatási jelentés szerzője, illetve társszerzője. Több nemzetközi konferencián szerepelt konvenorként, szekció elnökként, illetve előadóval. Tagja az MTA X. Osztálya Geofizikai Bizottságának és a Magyar Geofizikusok Egyesülete elnökségének, valamint a TTK Tudományos és Doktori Bizottságának. A Magyar Geofizikusok Egyesülete Egyed László- emlékéremmel tüntette ki. 1992-ben kiemelkedő tudományos és oktatómunkája elismeréseként megkapta az ELTE Természettudományi Díját.

Ajánlók: Meskó Attila, Ádám Antal

Pápay József

1939-ben, Fűrön született. 1984-ben lett a műszaki tudomány doktora. Munkássága alapvetően a magyar kőolaj- és földgáztermeléshez kapcsolódik, amelyre az jellemző, hogy 30 év alatt $2\text{—}3 \cdot 10^6$ t/év kőolajegyenértékről $8\text{—}10 \cdot 10^6$ t/év-re növekedett. Szakterületét a kőolaj- és földgáztelepeink művelési technológiájának kidolgozása, annak felülvizsgálata és ellenőrzése fedi le. 124 tanulmány készítésében vett részt, míg közvetlen szakfelügyelete alatt lévő munkatársai ezen felül mintegy 200 tanulmányt dolgoztak ki. Ezek a tudományos értéket jelentő munkák a gyakorlatban maradéktalanul megvalósultak, alapját jelentve a hazai telepek hatékony művelésének.

Technológiai tervező és elemző munkássága mellett a tudományos elméleti tevékenysége is hozzájárult ahhoz, hogy hazánkban korszerű szemléletű szénhidrogén-bányászat valósuljon meg. Elméleti munkásságának eredményeit Magyarországon bevált gyakorlatként alkalmazzák, és egyes tudományterületeit nemzetközileg is elismerik: kidolgozta a hazai éghajlati körülmények igényelte földgázkezelés mértékét, ami azóta hazai szabványelőírás (OGIL műsz.-tud.köz. Bp., 1967.); egységes fluidumbányászati szemlélet alapján szerzőtársaival feldolgozta a rétegfluidumok fázisviselkedésének, termodinamikai tulajdonságainak kutatási eredményeit, amely összefoglaló munkát hazánkban és nemzetközileg is alkalmaznak (Fázis egy. és olajmémők alk. NIMDOK, 1968.); elsőként mutatott rá, hogy a gáztermelő berendezések üzemviszonyai, főmértelei nem függetleníthetők a rétegparaméterektől és meghatározta azokat az algoritmusokat, amelyekkel ez figyelembe vehető (egy.doktori, ill. kand.értek. 1967—74.); résztvevője és egyik kezdeményezője a következő fontos kutatási témáknak: földgáztelepek kihozatali tényezőjének növelése (Kőolaj és Földgáz 1986/9.), a CO_2 -s kőolajtermelés hatásfokának javítása (Kőolaj és Földgáz 1985/4.), etánban dús gázok alkalmazása kőolajtermelésre (Kőolaj és Földgáz 1981/8.), számítógépes modellezés, elsősorban a kettős porozitású tárolókban történő szűrődés leképezésére (Kőolaj és Földgáz 1981—82.No.12, No.1.), a geotermikus energia, kutak és vezetékek termikus viszonyainak számítása (Szénhidrogénkutak hőm. OMBKE, 1984.) stb. A fent ismertetett területek tudományos eredményei az iparban hasznosulnak, alapját képezve 14 bejelentett és elfogadott szabadalomnak.

Eddigi tudományos munkásságát 63 publikáció, 46 előadás (25 külföldön) és 3 könyv (részben társszerzőkkel) tartalmazza, rendszeres előadója a mérnöktovábbképző kurzusoknak. Ezekre az elméleti munkákra 60 irodalmi hivatkozás (73 forrást idézve) van, ebből 24 külföldi. KGST, ENSZ, IGU szakértő, a leobeni (Ausztria) egyetem tudományos tanácsadója. Hét jelentős líbiai mező művelés-

technológiáját dolgozta ki mint konzulens, továbbképző tanfolyamokat tartott Japánban (JNOC), Líbiában (AGOCO) és Ausztriában (AGOCO).

Háromszoros vállalati Kiváló Dolgozó, Bányászati Kiváló Dolgozó, a Bányászati Szolgálati Érdemérem bronz-, ezüst fokozat, KGST, SZKFI emléklapok tulajdonosa, az OMBKE csoport vezetője, az MTA—BTB és az MTA Földtudományok Osztálya tanácskozási jogú tagja. 1968 óta oktat a Miskolci Egyetemen, 1992-től egyetemi tanár.

Ajánlók: Kapolyi László, Kovács Ferenc

Verő József

1933-ban, Sopronban született. A földtudomány doktora 1975-ben lett. Szakterületén, a geofizikán belül elsősorban a geomágneses pulzációkkal foglalkozik. 35 éve dolgozik az MTA Geodéziai és Geofizikai Kutató Intézetében, jelenleg tudományos tanácsadó, a geomágneses osztály vezetője. Oktatott a Miskolci Egyetemen, ill. jogelődjén, 1991 óta az Erdészeti és Faipari Egyetemen a fizika tanszék professzora.

Tudományos tevékenysége kezdetén részt vett a Nagycenki Geofizikai Observatórium létesítésében, az ottani adatok feldolgozási rendszerének kialakításában. Módszerére új szakkönyvek is hivatkoznak. Hosszabb ideig foglalkozott a magnetotellurikus mérések feldolgozásával, a kidolgozott programcsomagot több külföldi intézmény is átvette, ill. alkalmazta. 1978 óta elsősorban a geomágneses pulzációk bolygóközi keletkezésével és a magnetoszférabeli terjedésével foglalkozik. Nagy adatmennyiségen alapuló vizsgálatokkal az elsők között mutatta ki a pulzációk paraméterei és a bolygóközi tér közötti kapcsolatot. Több alkalommal vett részt állomásláncon történő mérések szervezésében, ezek alapján 1985-ben az IAGA áttekintő előadásra kérte fel a pulzációk kísérleti kutatásának állásáról. 1991 első felében német, olasz és magyar állomások közreműködésével szervezett szinkron méréseket. Foglalkozott geofizikai módszereknek a régészetben való alkalmazásával, több dunántúli vasolvasztó telep feltárásában vett részt.

Eredményeiről mintegy 160 tanulmányban számolt be, nagyobb részt idegen nyelven, ezek között három könyvrészlet van. Munkáira évente 10—15 hivatkozás van (itt figyelembe veendő, hogy szakterülete viszonylag kevés kutatót érint világszerte). Tanulmányai jelentek meg német, finn, angol, indiai, norvég, ausztrál, szovjet, bulgár, osztrák kutatókkal közösen.

Az MTA Geofizikai Tudományos Bizottságának több cikluson keresztül titkára. Megindulása óta szerkeszti az Acta Geodætica, Geophysica et Montanistica Hungarica című folyóiratot. Külföldi meghívással járt és előadást tartott Japánban, Németországban, Angliában, a Szovjetunióban, Ausztriában, tevékenyen részt vesz az IAGA munkájában mint a Magyar Nemzeti Bizottság vezetője. 1980-ban Akadémiai Díjat kapott, az Eötvös-érem és a MTESZ Díj tulajdonosa.

Ajánlók: Ádám Antal, Meskó Attila